

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB26

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB26", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 25*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2008 , s. 41. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb26-txt-shoot-idba790993-5c78-40cd-ba2b-2ed90f05e6a9.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 25

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB26:1

NB26:2

NB26:3

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener cfr. det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴.

Thema til en Fredags-Prædiken Journalen NB¹⁷ p. 30.

NB26:4

#

Sophistik.

Ikke det gjør Forskjellen, om En tjener Penge ved at læse i Bøger, ved at tegne, male o: s: v: en Anden ved at sye Støvler, ved at kjøre Natvognen: nei, Forskjellen er, om den Ene giver Afkald paa Profiten, paa Pengene, den Anden ikke.

Dette er Xstdommens Mening, der ordner Alt ethisk; Alle lige, kun det Ethiske bestemmer Forskjellen.

Men Sophistiken har faaet det indrettet saaledes, at det ethiske Begreb af Værdighed, Ophøiethed overføres paa visse fornemme Kunster – der fornemt have Profiten og tage Pengene og lade sig lønne med Fordelene, ret som var det ikke just det Fornemme: at give Afkald paa Fordelen.

#

NB26:5

#

Det Vanskelige ved vor Tid.

At der paa den anden Side af »Forstand« ligger Begeistring, det er hvad der skal kæmpes hen til.

Men ak, for Den, der skal reise denne Begeistring, er der ikke Tanke om noget Corresponderende i Samtiden. Overalt kun disse halv befarne, og saa blaserede Individualiteter, der i en ganske ung Alder maaskee have haft en Anflug af Begeistring, men i en næsten lige saa ung Alder ere blevne forstandige. Disse ere nu saa langt fra at lade sig henrive, at de

tvertimod øieblikkeligt afgive Misundelsens Modstand, og istedetfor at deeltage – mene at skulle forholde sig »iagttagende« til den Begeistrede, forhaabende, at det dog nok skal ende med, at ogsaa han enten bliver klog eller kommer galt fra det.

Har Du seet et Skib paa Grund i Hængemose (fE paa Floderne): det er næsten umuligt at gjøre det flot igjen, fordi det er umuligt at pæle, ingen Pæl kan faae saa fast Grund, at man kan stole paa den. Saaledes er hele Slægten i Forstands-Hængesæk; og ingen Sorg derover, nei Selvtilfredshed og Indbildskhed, der altid følger Forstanden og Forstandens Synd. O, Hjertets, Lidenskabernes Synder hvor ere I Frelsen langt nærmere, end Forstandens Synd.

#

NB26:6

#

Min Stillings Vanskelighed.

Overalt er det »Numeriske« det Høieste; Alle stræbe de blot for at blive Mange, beraabe sig paa at være Mange. Thi ere de Mange, saa ere de sandselig Magt, vel endog i den Grad, at enten maatte Gud umiddelbart gribe ind, eller der maatte Heroer til for at kæmpe mod. Det Første antager man ikke, det Sidste betvivler man, at Nogen kunde have Lyst til at være, thi det Heroiske er endog blevet vor forstandige Tid – latterligt. Alle Begreber stemples derfor om, og med Sandhed kan man vel sige, at den Slægt, der nu lever ingen høiere Bestemmelse har af et Begrebs, en Menings Sandhed end den: at Mange, de Fleste antage den.

Det er dette der har endevendt Staterne. »Oppositionen« kunde det da nærmest tillades i Modsætning til »Regjeringen« at søge Tilhold i det »Numeriske«, skjøndt Oppositionen i Sandhed burde betjenes gudeligt: af en Enkelt, der ikke stræbte at blive sandselig Magt. Dette søgte »Oppositionen« derimod, og Følgen blev, at Staten fik to Tyngde-Punkter: Regjering og Opposition, og tilsidst blev Oppositionen saa sandseligt stærk, at Staten gik over Ende og kom til at staae paa Hovedet i 48, hvad længe var forberedt. Det var forberedt, ogsaa derved, at »Regjeringen« længst var ophørt at være »Regjering«. Den var væsentligen selv en Slags Opposition, der aldeles som Oppositionen søgte at styrke sig ved det Numeriske, altsaa intet høiere Synspunkt udviste for Regjering og Myndighed end det umyndige: hvad de Fleste synes om.

Og nu Xstd! »Præsten« er ved helligt Løfte, ved Haands-Paalæggelse og Hellig-Aands Meddelelse forpligtet til at forkynde Xstd, som denne findes i det N: T: – altsaa dog vel uden Hensyn til om det behager Mskene eller ikke. »Oppositionen« paa det kirkelige Gebeet operere[r] nu væsentligen ved Hjælp af det Numeriske, at de ere Mange, som ville have Forandring o: s: v:.. Men see Officianterne (Præsterne, Professorerne) ere ikke et Haar bedre, bevæge sig ganske i samme Tanke: at vinde de Mange, at omkalfatre Xstd. blot det maa lykkes at vinde de Mange, thi »de Mange« det er sandselig Magt og jordisk Fordeel.

See her nu min Vanskelighed. Jeg har opretholdt det christelige Begreb af: at Sandheden er fra Gud, og ikke skal stemples af det Numeriske. Altsaa jeg har taget just de Partes, som det (ifølge helligt Løfte o: s: v:) tilkom samtlige Dhrr. Officianter, hver især, at overtage, de Partes, som, ganske vist, i vor Tid, hvor det Numeriske er Alt, ere de allerutaknemligste. Og disse Partes ere da dobbelt utaknemlige for mig, da jeg jo er en Privatiserende, og man altsaa ikke engang kan sige det til mit Forsvar, at det er paa Embedsvegne jeg gjør det, hvilket dog altid, hvor ilde lidt end en Embedsmand blev ved at tage Partes mod det Numeriske, vilde blive regnet i hans Faveur (i Retning af, at han da ikke er gal, hvilken Sigtelse vel Mængden nærmest maatte komme til at gjøre mod mig) og hvad tillige dog sikkrer ham Udkommet o: s: v:.. Men jeg er ikke Embedsmand. Dog ikke nok hermed, at jeg altsaa faaer Oppositionens Vrede. Men »Embedsmændene«, der ere misundelige paa mig, og føle Braaden, de kunne jo benytte sig af, at jeg ikke er Embedsmand, og under Haanden holde sammen med det Numeriske mod mig. Tag Mynster, Martensen o: s: v: hvad gjøre de mod mig? Det er for Gud, ved helligt Løfte just deres Kalds-Pligt at værne mod Misbrugen af det Numeriske. Men mon de gjøre det? Ja, tag det der! Nei, de ønske at gjøre Lykke i Verden, at have de jordiske Fordele, (hvilke, især nu ikke naaes ved Hjælp af det kongelig danske Cancellie, men ved Hjælp af det Numeriske) og altsaa beile de paa enhver Maade til Numerus. Jeg tager saa deres Forretning og gavner altsaa dem (thi jeg har jo ingen Gavn af at modvirke det Numeriske, da jeg ikke selv er Embedsmand eller i Regjeringen). Og saa conspirere disse Herrer med det Numeriske mod mig: MynsterfEmedGoldschmidt.^a

Ak, hvad Mynster angaaer: det kgl. danske Cancellie skjulte for en Deel over hans Mangler, det saae næsten ud som var han en Regjeringsmand. 48o: s: v: har gjort det aabenbart, at han er Journalist ligesom de andre. Epigrammet skrev han sig selv: han er Journalist ligesom Goldschmidt.

Biskop M. er vistnok temmelig rolig i Forhold til mig, thi hans Tanke er vel denne: »skulde K. kunde blive farlig for mig, maa han beslutte sig til at bruge samme Midler som jeg; og det gjør han ikke.« Og det er den store Regjeringsmand Biskop M!

a Anm. Og det skete ogsaa ganske rigtigt just i det Øieblik (thi allerede tidligere havde M. inclineret for G., men han havde dog ikkesat ham sammen med mig) da jeg (i Kjerlighed til min Idee og Sandheden, men sandeligen ogsaa i Kjerlighed til den Gamle) havde marqveret igjen mod det Numeriske og saa stærkt brudt med Rudelbach og de Gammel-Orthodoxe.

NB26:7

#

Det, maieutisk at sige sig selv ikke at være en Christen.

Lad mig tage det Socratiske. Vildfarelsen, det Onde var: en opblæst Viden – Socrates er derfor den Uvidende, er det indtil det Sidste. Saaledes: Det er blevet en Indbildning med det at være Christen, alle disse Millioner Christne – derfor maa Forholdet vendes om, Christd. anbringes af En, der siger sig selv ikke at være Christen.

Saaledes havde jeg forstaaet det. Men hvorvidt skal nu denne Taktik fastholdes indtil det Sidste, og hvorvidt skulde jeg fastholde den.

For mig var hele Operationen tillige en Redeliggjørelse for mig selv: om jeg, hvorvidt jeg i strengeste Forstand vilde blive Xsten. Gudfrygtigt (thi jeg følte mig som indviet til denne Gjerning, min eneste) overtog jeg intellectuelt den Opgave: at gjøre det tydeligt, hvad Xstd. er, og Pseudonymen sagde tillige sig selv ikke at være Christen.

Men hvor Den, der overtager denne Operation, selv er i det Tilfælde, at det ogsaa for ham skal afgjøres, om han virkelig vil i strengeste Forstand blive en Xsten: der kan denne Taktik og skal den ikke fastholdes til det Sidste. Der kunde paa den Maade afstedkommes det Forfærdelige, at han blev ved at skrue Prisen op paa det at være Christen, saa han tilsidst (lad os tænke det Yderste) fik Alle til at opgive Xstd. og selv opgav den. Fremdeles kunde det blive en dæmonisk Lyst i et saadant Msk: selv ubundet at pine Dem, der kaldte sig Christne, ved at binde svære Byrder, som han dog ikke selv løftede.

Saaledes med mig. Men lad os antage, at en Anden havde paataget sig den Forretning, maieutisk at anbringe Xstd. og altsaa sigende sig selv ikke at være Xsten, en Anden, der fra Begyndelsen var i sit Inderste enig med sig selv om at være og ville være i strengere Forstand Christen: skal saa denne Maieutik fastholdes indtil det Sidste, eller er her ikke en Vanskelighed, som ikke er ved det Socratiske? Nemlig, Xstd. lærer, at der er forbunden Fare, Forfølgelse med det at vedkjende sig at være den sande Xsten: denne unddrager jo En sig, der anbringende Xstd siger sig selv ikke at være Xsten. Sandt nok, det Onde i »Xsthed« var jo netop at de alle vare Xstne, saa var der ingen Fare mere forbunden med at kalde sig Xsten, tværtimod Profit, saa atter her, Faren vel, omvendt maatte komme ved det ikke at ville sige sig at være Xsten. Dog hertil maatte Xstd. svare: »fordi der ingen Fare er forbunden med i den

Forstand at være Xsten som disse Millioner ere det, derfor tager jeg ikke mit Ord tilbage, at der endnu bestandigt venter Lidelse, Spot, Forfølgelse, naar En virkelig vil være Xsten og vedkjende sig at være det – og Dette unddrager Du Dig ved at anbringe Xstd. saaledes, at Du siger Dig selv ikke at være Xsten.« Og saaledes er det jo ogsaa. Den Betænkelighed, som jeg har udtalt i en lille Opsats (»den bevæbnede Neutralitet«) at jeg ikke vil gjøre det til Stridspunktet: jeg er Xsten, men: jeg veed, hvad Xstd er, at jeg ikke vil det af Frygt for, at Gud paa Dommens Dag skulde sige til mig: Du har altsaa vovet at kalde Dig en Christen – denne Betænkelighed fjernes ved, hvad jeg ikke har paaagtet, at Gud jo paa Dommens Dag kunde sige til en Saadan: ved at sige Dig selv ikke at være Xsten har Du unddraget Dig for Lidelsen for det at vedkjende sig at være Xsten. (Thi hvad Socrates angaaer, da var der jo ingen Vanære o: D. forbunden med det at kalde sig Vidende, hvilken han unddrog sig ved at kalde sig Uvidende).

Men lad os antage, at Den, der anbragte Xstd. maieutisk (for at faae Sandsebedraget bort: den Indbildning at være Xsten, fordi man lever i Xsthed) sigende sig selv ikke at være Xsten, lad os antage, at han ikke blot fra Begyndelsen af var enig med sig selv om i strengeste Forstand at ville være Xsten, lad os antage, at han (skjønndt bestandigt sigende sig selv ikke at være Xsten) indrettede sit Liv aldeles efter Xstdommens Fordringer i Retning af Forsagelse og Afdøen, levede i frivillig Armod o: s: v: og derved ganske rigtigt blev udsat for den Lidelse og Forfølgelse, som er uadskillelig herfra og som er den christelige: kan han saa vedblive indtil det Sidste med denne Formel: jeg er ikke Xsten? Hertil maa svares: Xstd. fordrer dog bestandigt, at bekjende Xstum, og Lidelsen han leed blev dog ikke for Xsti Skyld; maaskee kunde der ogsaa skjule sig en Stolthed i ham, at han intet Fælledsskab havde med de andre Xstne.

Skulde denne maieutiske Formel: jeg er ikke Xsten, fastholdes til det Sidste, da maatte det være af en »Apostel« men i ganske ny Stiil. Han maatte have et umiddelbart Forhold til Xstus, og saa først døende forklare, hvorledes det hang sammen. Om dette nogensinde vil skee, afgjør jeg Intet om.

NB26:8

#

Den bestaaende Xsthed.

Med den Art Prædike-Foredrag som Mynster, Pauli o: s: v: kan der vedblive at prædikkes, hvis muligt var, af de Samme, for de Samme i 170,000 Aar, og de ville ikke være komne eet eneste Skridt videre i christelig Existeren, derimod vil det være gaaet tilbage for dem.

[a] Og alt Dette om »Efterfølgelsen«, om at afdøe, gjenfødes o: s: v: var jeg ikke selv opmærksom paa i 1848.

Eet er at lukke en Dør et andet at lukke den i Baglaas. Men den Art Forkyndelse lukker »Efterfølgelsen« i Baglaas.

En bestaaende Xsthed er en Formildelse, saa maa dette officielt vedgaaes, at dette egl. ikke er Xstd. Saa er Tegningen af det Bestaaende perspectivisk rigtig i Forhold til sand Xstd, der er Mulighed. Men skal »bestaaende Xsthed« være sand Xstd., saa er Xstd. lukket i Baglaas. Det bliver i de 170,000 Aar Eet og det Samme: lidt Lyrik i en stille Time een Gang om Ugen – men Gjennembrud maa det ikke komme til, Virkelighed (i Handling, i Forsagelse) maa det ikke komme til. Men i Aarenes Løb vil saa denne Lyrik een Gang om Ugen have svagere og svagere Indflydelse i Sammenligning med de tilsvarende Ugers og Ugers Verdslighed.

NB26:9

#

Middel mod Sophisterne.

Vil Du sikre Dig mod at falde i Hænderne paa Sophister, da bære Du Dig ad paa følgende Maade, som og er efter Xsti Ord »af deres Frugter skulde I kjende dem«: Du sige: hvo er den Talende, hvilket er hans Liv. Dette maa Du ideligt og ideligt indøve; saa snart Du hører en Forkyndelse, maa Du sige til Dig selv: hvo er den Talende, hvilket er hans Liv. Og dette maa Du indøve, for at Du selv maa frelses fra den Indbildning at Xstd. er en objektiv Meddelelse, istedetfor den er en Efterfølgelse, og derfor vil den ingen saakaldet objektiv Forkyndelse have, men en Forkyndelse: i Ord – saaledes at Livet, Forkynderens Liv er Commentaren.

Lad en Apostel have sagt: en Christens Liv er idel Fryd og Glæde. Altsaa Udsagnet er: en Xstens Liv er idel Fryd og Glæde. Men husk nu paa, nu spørger Du: hvo er den Talende, hvilket hans Liv? Saa faaer Du at vide, at det er en Mand der i Armod og Elendighed leed Forfølgelse gennem en lang Række Aar, kort at hans Liv var saaledes Lidelse, at Du neppe udholdt det i 14 Dage. Saa slutter Du altsaa: naar en saadan Mand siger det, saa maa Fryd og Glæde her tages i en uendelig ophøiet Forstand, uendelig forskjellig fra hvad vi kalde Fryd og Glæde. – Tag nu Exempler paa objektiv Forkyndelse. En Dandsebodvært skriver over sin Dør: en Christens Liv er idel Fryd og Glæde; her er idel Fryd og Glæde, og saaledes er en Christens Liv siger Apostelen. – Eller en Mand, der ved at forkynde Xstd. har samlet Penge og Overflod, levet i al mulig verdslig Nydelse, raffineret ved en Glands af Hellighed fordi han er Geistlig, han siger: en Xstens Liv er idel Fryd og Glæde. Du spørger Dig blot: hvo er den Talende, hvilket hans Liv – og Du seer let Sophisten. For ret at forstaae Apostelens Ord maa Du bestandigt have hans Liv for Øie. Det hykkelske Objektive er at

tage hans Ord.

Et andet Exempel. Paulus siger: en Arbejder er sin Løn værd. Husk nu paa, Du spørger: hvo er den Talende, hvilket hans Liv. Den Talende er en Mand, der dog ikke selv tog en Hviid for at forkynde Læren, skjøndt han arbejdede mere end 1000 Præster nu tildags, en Mand, som foretrak ved at øve et simpelt Haandværk at erhverve det Allernødtørftigste at han kunde forkynde Ordet gratis.

Tag saa en Geistlig, der har 10,000 Rbd. i Løn, han siger: en Arbejder er sin Løn værd. Ja ganske sandt, objektivt sandt, men uhyre usandt at Paulus siger det, thi Pauli Liv hører jo med til Udsagnet. Ved at en Arbejder er sin Løn værd maa baade Paulus og Christus og de øvrige Apostle, som levede i frivillig Armod, have forstaaet noget Andet end det reent Verdslige, at en Arbejder seer at tjene saa meget som muligt ved sit Arbejde.

Dette er saaledes. Dog bør Forholdet ikke være det, at det er Menigheden der kniber paa Læreren. Nei, Menigheden skulde være villig til at give indtil Overflod; men »Læreren« skal sige: jeg tør ikke modtage det; den hellige Skrift siger ved de Helliges Liv, hvilket er Commentaren til deres Ord, hvad der skal forstaaes ved »Løn«. Naar Christus byder Læreren at leve i Armod (Efterfølgelsen) og Apostelen dog siger: en Arbejder er sin Løn værd, sees let, hvad der forstaaes ved Løn: saa meget som Armod behøver for at holde Livet oppe. Apostelen kommenterer det ved end ikke at ville modtage denne Løn. Dog som sagt Forholdet skulde være dette, at Menigheden glad gav indtil Overflod, men Læreren sagde: jeg tør ikke tage mod mere.

NB26:10

#

Der brast Meningen i Xstd; der spærredes Passagen for det at stræbe; der seirede det Pruttende: da Middelalderen gjorde dem, hvis Liv udtrykte »Efterfølgelsen« i Forsagelse og Askese til: overordentlige Christne.

Fra det Øieblik det Overordentlige i den Forstand (at man blev det Overordentlige ved at gjøre det Fordrede) blev det i den Retning værre og værre. Saa kom det Fortjenstlige op; thi hvor i al Verden kunde ellers det Fortjenstlige være opkommet, naar man havde holdt fast paa at Efterfølgelsen var ganske simplement det Fordrede. Altsaa saa kom det Fortjenstlige, og saa al den blasphemiske Galskab i den Retning.

Men Feilen laae i, at man fik overordentlige Christne. Her var Xstd. forfalsket. Den ethiske Fordring kan man ikke blive det Overordentlige ved at opfylde. »Apostelen« er ikke det Overordentlige ved sin frivillige Armod o: D:, nei, det er det Fordrede, derved

er han Christen. Men han er det Overordentlige ved sit umiddelbare Guds Forhold. Kun i den Forstand kan Xstd. anerkjende overordentlige Xstne.

Altsaa her seirede det Pruttende. Ja, thi man kan prutte paa to Maader: enten ved at fritages fra at gjøre det Fordrede, eller ved at blive erklæret for det Overordentlige – naar man gjør det Fordrede. Og dog kom Xstheden til at bestaae af disse to Arter: enten Xstne, der aldeles fritages for »Efterfølgelsen« (disse ere egl. ikke Xstne, og det skulde noteres, at det er kun Approximation til Xstd.) eller Christne, der stræbte i Retning af Efterfølgelsen men fik Titel af overordentlige Xstne – og denne Usandhed gjør, at de heller ikke ere Xstne.

Det var Verdsligheden, der havde seiret. Man vilde almindeligviis have »Efterfølgelsen« bort – og dog være Xstne. Saa var der ikke Andet for, saa maatte man lade dem, som udtrykte »Efterfølgelsen« avancere til »Overordentlige« for at blive dem qvit og selv at kunne i verdslig Ro vedblive at være Xstne. Og »de Overordentlige« fandt Behag i denne Godtgjørelse – atter Verdslighed.

Svinget maa gjøres omvendt. De saakaldte »overordentlige Christne«, eller Existentser, som svare til hvad derved forstodes i Middelalderen, kan kaldes »Christne« slet og ret simplement Christne. Saa maae vi andre degraderes til »Approximationer til det at være Xsten«, Proselyter, o: D:.

Saaledes tegnet forholder »Christenhed« sig til den Tegning som er i det N. T. De »Overordentlige« var det jo (naar man først har indrømmet dem, at der her gives noget Overordentligt) umuligt at stræbe uden at komme ind i det Fortjenstlige, thi det Overordentlige eller at Sligt kaldes det Overordentlige betyder jo, at »Efterfølgelse« ikke er det Ordentlige, det Fordrede, thi er det det Fordrede, er det jo umuligt at det kan blive det Overordentlige at gjøre det Fordrede. Og de andre Xstne vare jo ganske fritagne for Efterfølgelsen.

NB26:11

#

Om mig selv.

Har Du seet en Jagthund: blodig, udmattet af Anstrengelse og af Blodtab ved Kampen derinde i Rævehulen, den slipper dog ikke, den har bidt sig fast, og dør saaledes.

Ogsaa jeg er anstrengt; men min Tanke har jeg dog ikke sluppet, jeg har ikke gjort mig mit Liv bekvemmere, hvorved det vilde blive mindre kjendeligt, hvad jeg har villet.

Som jeg saa ofte har sagt: der maa fæstes Ende, ellers bliver vi dog i Reflexionen, og man har i ganske kort Tid fortæret mig. Og for at fæste Ende fordres der et Liv, en Existents.

Det Docerende kan ikke standses ved en ny Doctrin, men kun ved Personlighed. Sandt, det var mig lettere, da jeg var fri for Bekymringer for Udkommet. Og ikke blot dette; men da det var lettere for mig, blev ogsaa Sagen næsten lettere for de Andre. Thi jeg trykkede ikke saa stærkt. Men jo alvorligere det bliver for mig, desto stærkere trykker jeg – og desto vigtigere bliver det saa for de Andre, at væрге sig imod – det Sande.

#

NB26:12

#

Ukjendelighed – Kjendelighed.

Især i Slutningen af »en litterair Anmeldelse« har jeg udtalt, at ingen af de »Ukjendelige« for nogen Priis tør give ligefrem Meddelelse, eller tage Kjendelighed – og da har jeg i »om min Forfatter-Virksomhed« overtaget mit Forfatterskabs æsthetiske Forgrund og sagt »det Hele er min egen Opdragelse«: hvorledes er dette at forstaae?

Saaledes: Antaget, at det Sandsebedrag »Christenhed« er Sandhed, at det maa blive staaende: saa er Ukjendelighed Maximum. Skal derimod det Sandsebedrag bort, skal der tages fat saaledes: I ere egl. ikke Christne – saa maa der Kjendelighed til. Og her har jeg antydet det Laveste: at det er mig, der opdrages i Xstd.

Er Sandsebedraget »Christenhed« Sandhed, er det i sin Orden med den givne Forkyndelse i Xsthd, saa vi alle ere Christne og der blot kan være Tale om Inderliggjørelse: saa er Maieutik og Ukjendelighed Maximum.

Men sæt nu (hvad jeg ikke oprindeligen var saaledes opmærksom paa) at den givne Forkyndelse i Christenhed udelader noget meget Væsentligt i Xstds Forkyndelse »Efterfølgelse, det at afdøe, Gjenfødselse o: s: v:«, saa ere vi i Christenhed ikke Christne, og her maa marqueres i Retning af Kjendelighed. Som sagt, Mit er det Laveste i ligefrem Kjendelighed: at det Hele er min egen Opdragelse.

O, min Gud, o tak, hvorledes dog Alt bliver tydeligt for mig!

NB26:13

#

Om mig selv.

At jeg ikke gjør mig Livet bekvemmere, ikke søger at betrygge mig i Henseende til Udkommet, kunde man sige var Stolthed, Hovmod.

Er det det? Nu, hvo kjender saaledes sig selv; men skulde det være det, eller der dog være Noget deraf, saa tænker jeg som saa: just ved at holde ud paa den Maade, maa det saa blive aabenbart, og jeg kom til at lide min Straf.

Thi forresten er min Tanke følgende. Mig synes, at jeg skylder hvad jeg har forstaaet, at det Høiere kan fordre af mig, at jeg holder ud saa længe som der er end den mindste Mulighed. Saasnart jeg endeligt betrygger mit Liv (medens det dog endnu var mig muligt at holde lidt længere ud) er jeg endeliggjort, og hele Verdsligheden vil strax forstaae, at nu er der ingen Fare mere. Det er mig bestandigt saa, at der er noget Høiere i Bevægelse i mig, jeg mener, at jeg ikke kan forsvare Andet end at holde ud saa længe som muligt at være til dets Tjeneste. Skulde jeg have feilet: i Guds Navn den Synd kan tilgives, og dens Straf vil jo komme i dette Liv, men bryder jeg vilkaarligt af førend det er sandt, at jeg nu maa gjøre Noget for mit Udkomme, bryder jeg saaledes af – og der var noget Høiere i Bevægelse, som vilde have været frem i og ved mig: o, dette vil jeg saa først opdage i Evigheden, hvor det er for silde.

#

NB26:14

#

19 Juni.

Om mig selv.

Forstaaende mig i, at være en oprindelig
Ueensartethed med Andre, ogsaa ved en Pæl i Kjødet
blev jeg i store indre Lidelser Forfatter.

Saaledes havde jeg holdt ud Aar efter Aar, trods
Lidelserne, trods de nye Lidelser: en Pøbel-Forfølgelse:
jeg kan aldrig noksom takke Gud for hvad der blev
gjort for mig.

Da kom 48. Jeg blev løftet paa et Høidepunkt, som jeg
aldrig før havde kjendt, og forstod nu mig selv saa
ganske i det Forbigangne og Tilbagelagte. Saa forstod
jeg det som min Opgave, eller jeg tænkte mig det
saaledes: i reen intellectuel Enthusiasme ganske at
tilhøre den Opgave, at gjøre det tydeligt, hvad Xstd er
– dog uden selv at bestemme ubetinget mit Forhold til
Xstd, derimod i intellectuel Enthusiasme at holde Alt
ud for Ideen.

Saaledes forstod jeg det, og mig i min Ueensartethed.
Jeg vilde saa ud paa Landet for at marquere desto
stærkere.

Dog det skete ikke strax, der vaagnede en
Betænkelighed. Saa begyndte Betænkelighederne.
Om jeg, naar det først engang blev Alvor med
Næringsorg, om jeg saa ikke vilde fortryde at have
marqveret saa stærkt, at jeg ganske havde sluppet
den Mulighed, jeg dog altid havde haft, at faae et
Embede i Kirken. Om det var forsvarligt mod Xstd.,
mod Mskene, om jeg ikke kunde vippe Sagen saaledes
op, at jeg just blev til Fordærvelse for Xstd. Saa
vaagnede igjen stærkt Tanken om hende. Hvis jeg
nemlig slog af i Retning af [at] virke saaledes
intensivt, hvis jeg selv gik ind under Bestemmelse af
at være Xsten, og saa overtog at virke extensivt: saa
syntes mig at hertil igjen vilde svare, at hun blev
indsat i sine Rettigheder.

Denne Opfattelse gjorde saa sit Indtryk paa mig. Der
gik Tid hen. Men ret kunde jeg dog aldrig beslutte mig
til at gjøre Skridt i Retning af at faae Embede, der var
Noget der holdt mig tilbage, det var mig som var det
en Utroskab mod Gud, at jeg slog saaledes af, men
tillige var jeg saa angst, om det ikke kunde være
Stolthed i mig, at jeg ikke vilde slaae af.

Saa vaagnede der igjen stærkere Indtryk i Retning af,
at jeg skulde vove ud, sætte mine Manuscripter ind.
Jeg skrev til Bogtrykkeriet, der svarede, at det kunde
strax modtage Manuscript. Samme Aften fik jeg først
at vide, at Etatsraad Olsen var død. Det forstyrrede
mig, det var mig som et Vink i modsat Retning. Men
paa den anden Side, der var jo egl. handlet af mig, og
det kunde jo just være en Styrelse, at jeg ikke før fik
denne Efterretning (hvilken kunde være kommet mig
for Øre en Dag eller to tidligere, thi han var død et Par
Dag[e] før) for ikke at standses.

[a] Det faldt mig nemlig paa, om ikke det Punkt
jeg indtog, der vistnok i een Forstand laae høiere
end det Almdl. med at være Christen, om det dog
ikke, i en anden christelig Forstand, laae lavere,
forsaavidt jeg ikke bestemte mig selv at være
Christen.

Saa vidste jeg hverken ud eller ind. Saa bad jeg til Gud: lad det nu komme til Afgjørelse, jeg trykker, i Spændingen opdrag Du saa mig.

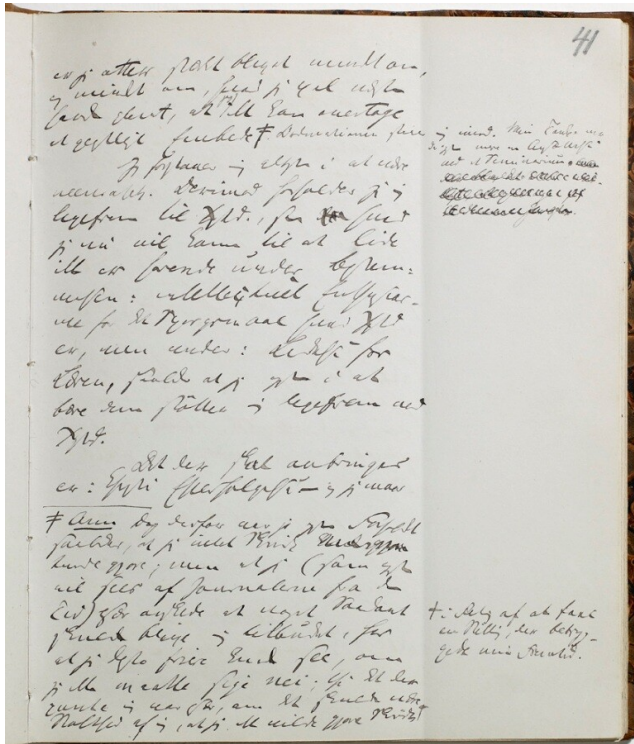
Fra den Tid jeg opgav at gaae ud paa Landet, har jeg lidt meget og paa Maader som jeg ellers ikke har kjendt: Uheld og Plager i alle Livets Ubetydeligheder, dette forøget ved oeconomicke Bekymringer. Nu jeg har jo selv i et senere Øieblik bedet om Opdragelse: og disse Plager ere da ogsaa blevne stærkere efter den Tid.

Men udviklet er jeg blevet.

Og nu er jeg kommet tilbage til det Punkt, hvor jeg var i 48 men i en høiere Forstaaelse. Min Ueensartethed

1.a i Retning af at faae en Stilling, der betryggede min Fremtid.

[b] Ordinationen staaer mig imod. Min Tanke var da ogsaa mere en Ansættelse ved et Seminarium. — men der blev det atter misligt, at paatage sig at danne Præster.

1. Journalen NB26, s. 41. Marginaltilføjelsen NB26:14.b begynder i hovedspalten, og fodnoten NB26:14.1 afsluttes i marginalsalten er jeg atter stærkt blevet mindet om, og mindet om, hvad jeg vel næsten havde glemt, at jeg ikke kan overtage et geistligt Embede¹.

Jeg forstaaer mig altsaa i at være ueensartet. Derimod forholder jeg mig ligefrem til Xstd., saa hvad jeg nu vil komme til at lide ikke er hørende under Bestemmelsen: intellectual Enthusiasme for det Spørgsmaal hvad Xstd er, men under: Lidelse for Læren, saaledes at jeg ogsaa i at bære den støtter

mig ligefrem ved Xstd.

Det der skal anbringes er: Christi Efterfølgelse – og jeg maa være som jeg er i Ueensartethed. O, min Gud det var dog Dig, der holdt Din Haand over mig, at jeg ikke i Bekymringens lange Tider gik hen og gjorde Skridt i Retning af Eensartethed og derved forskyldte, hvad stærkt er udtrykt af mig i en af Journalerne fra den Tid som det jeg frygtede, at fordrive et Foster, fremdeles viklede mig ind i Noget, hvor jeg længere hen vilde opdage idel Plage, fordi jeg ikke hører hjemme deri, og endeligen paadrog at maatte blive protesteret naar jeg ankom i Evigheden.

»Efterfølgelsen« skal anbringes. Men »uden Myndighed« dette er og bliver min Categorie.

Dette er ogsaa skeet, idet jeg i »om min Forfatter-Virksomhed« og i Forordet til to Taler ved Altergangen og senere i Selvprøvelse erklærer mig: at være en Digter. Nemlig »Naaden« er det Afgjørende, men »Efterfølgelsen« skal anbringes, dog hverken jeg ængstes over Evne, eller Andre, derfor er jeg kun »en Digter«, dog har mit Liv allerede længe udtrykt mere end det at være Digter, og udtrykker mere, naar jeg bliver i Ueensartetheden.

Det underfundig-Polemiske, der er Natur-Bestemmelse i mig og uadskilleligt fra mit Væsen, er atter her bevaret. Thi hvor ironisk: der er 1000 Præster, Lærere (det er altsaa noget langt Høiere end kun at være Digter) og hele Befolkningen er lutter Christne (atter Noget som er mere end at være »Digter): og jeg er kun en Digter.

O, min Gud, hvor tydeligt nu Alt staaer for mig, hvor uendeligt meget der dog bliver gjort for mig. Det er ikke Ueensartetheden jeg skal bede mig ud af, det er ikke Opgaven, ak, men jeg skal heller ei have Trygheden, som ligger i at være Eensartet. Nei, jeg bliver i Ueensartetheden. Der bliver jeg hos Dig – og i Sandhed jeg kjender Saligheden deraf, det Eneste, der har ængstet mig, var at [jeg] troede, at muligen var Opgaven en anden, at jeg skulde ud af Ueensartetheden, hvad dog vel ogsaa har hængt sammen med, at jeg ønskede mit Liv betrygget.

Jeg føler ogsaa Mod og Glæde – vel ikke saaledes som i 48 skummende; men da var dog ogsaa Bekymringen for Udkommet fjernere – var jeg i dette Øieblik den frie, jeg vilde atter juble, thi forresten er alt Godt. Dog har jeg i de forløbne Aar lidt saa meget og maa see Opgaven saa alvorligt an, at jeg dog vilde være adskilligt forandret.

Men selv med den oeconomicke Bekymring, som jeg har den, med Forestillingen om, hvad jeg, efter mit Kjendskab til Verden, kan forudsee af Spektakel: jeg føler mig rolig og glad, maaskee i stillere Tillidsfuldhed langt bestemtere end i 48.

1 Anm Dog derfor var jo ogsaa Forholdet saaledes, at jeg intet Skridt turde gjøre; men at jeg (som ogsaa vil sees af Journalerne fra den Tid) især ønskede at noget Saadant skulde blive mig tilbudet, for at jeg desto friere kunde see, om jeg ikke maatte sige nei; thi det der piinte mig var især, om det skulde være Stolthed af mig, at jeg ikke vilde gjøre Skridt^{1.a}

NB26:15

#

Bøn - og Bøn.

Hvilken uendelig Forskjel. En Bedende, der dog væsentlig lever i den Forestilling, at om nogle Dage eller nogle Aar bliver det nok godt, og altsaa, væsentligen endelig bestemt, forholder sig til Gud som Den, der endeligt skal hjælpe ham. Og en Bedende - og saaledes maa Sandheds-Vidnet være det! - der seer for sig et heelt Liv [i] Lidelse indtil det Sidste og tiltagende, og som beder til Gud at styrke ham til at holde ud - hvorved han jo altsaa, hver Gang han beder til Gud, bestyrker sig selv, sætter sig det fastere, at der ikke kan være Tale om, at tage Lidelsen bort.

NB26:16

#

Conservatisme.

Hvad der kan forklares af noget Ethisk i et Msk, det Samme kan ogsaa have sin Grund i en overveiende Nydelsessyge: det at ville fastholde det Gamle, det Bestaaende.

Just Msker, som ganske have det for Øie at ville nyde Livet, gjøre verdslig glimrende Carriere, just dem kan det være af yderste Vigtighed, at i Forhold til det Religieuse der da ikke bliver nogensomhelst Bevægelse. Naar først »Aanden« begynder at røre sig, da bliver Tilværelsen saa urolig, at man ikke kan komme til at samle sig paa verdsligt at gjøre Carriere. Derfor er det saa vigtigt, at det fastholdes, at det Religieuse er at overtage ganske som det overleveredes fra den nærmest foregaaende Slægt, høist med nogle smaae Modificationer. Thi det Epicuræiske forholder sig altid til den gamle epicuræiske Sætning: nil beatum nisi quietum.

NB26:17

#

Malebranche

slutter Fortalen til 5te Bog af hans Værk om Sandhed saaledes:

.... Dersom man derimod vil følge sine Fordomme som de Love, hvorefter det skal afgjøres, hvad man skal dømme om denne Bog, saa tilstaaer jeg gjerne, at det er en meget slet Bog, thi den er ganske udtrykkeligt skrevet i den Hensigt at godtgjøre disse Loves Falskhed og Uretfærdighed.

#

NB26:18

#

Bøn - Bøn.

»Ethvert bekymret, nedbøiet, lidende Msk kan kun finde Trøst ved at bede« Ganske sandt, ganske sandt; men læg dog vel Mærke til dette. Vi almdl. Msker bede Gud at ende Lidelsen, sende os bedre Tider - saaledes finde vi Trøst i Bønnen. Sandheds-Vidnet beder Gud at styrke ham til at holde ud i Lidelsen, altsaa han beder sig dybere og dybere ind i Lidelsen, jo inderligere jo nærmere til Gud jo fastere sætter han sig i Lidelsen: har Du Mod til at bede saaledes?

#

NB26:19

#

En Replik af Biskop Mynster.

I en af hans Betragtninger (det er vistnok en om Guds Ord eller om at høre Ordet eller deslige, men det er i Betragtningerne) udfører han meget pathetisk, hvor

lidet Taarer dog forslaae; han siger at han vil opsamle alle disse hykkelske Taarer, som man har fældet ved at høre hans Prædiken, medens det dog senere har viist sig, at man slet ikke har handlet der efter, og med disse Taarer vil han træde frem paa Dommens Dag og sige »jeg har gjort Mit« – – forunderligt nok, jeg havde just tænkt paa at samle de Taarer op, som Mynster selv har ladet flyde paa Prædikestolen, medens det dog har viist sig, at han slet ikke handler derefter. Saa slaaer det dog til det Ord som Mynster sagde til mig den første Gang vi talte sammen »vi ere Complementer« – jeg completerer jo hans Samling af hykkelske Taarer med Samlingen af hans Taarer.

#

NB26:20

#

Guds Ukjendelighed.

I Modsætning til den af Kirkefædrene fastholdte Bestemmelse: Guds Ukjendelighed paastod Aëtius »at han kjendte Gud lige saa godt ja bedre end sig selv.« (cfr. Tennemann Geschichte d. Philos. 7de B. p. 167.) Det vilde have taget sig endnu latterligere ud om hans Replik havde lydt: Gud, ham kjender jeg meget godt. I ethvert Tilfælde vilde vistnok Socrates finde det ironisk nok, at Aëtius mener at kjende Gud endog bedre end sig selv – ak, mon han vel kjendte sig selv.

NB26:21

#

Det at være Præst.

Naar det at være Præst betyder, at have sit Liv paa enhver mulig Maade jordisk og verdsligt betrygget, at være med i al mulig Livs-Nydelse, derhos at nyde stor Ære og Anseelse – mod een Gang om Ugen i en stille Time, (i den pragtfulde Kunstbygning, som kaldes en Kirke, hvor alt er æsthetisk lagt an) at declamere rhetorisk deiligt, at sværme i de høieste Følelser: saa paastaaer jeg, at dette er just den størst mulige Afstand fra Xstd, er den meest raffinerede Livsnydelse, en Sandsepurringens Potensation som ikke Hedenskabet kunde udtænke saa raffineret.

Tag blot en Skuespiller, og spørg ham, om det ikke er

en uhyre Tilfredsstillelse, sandseligt til at fornemme, det at hengive sig i Lidenskaberne, og at fornemme den Magt man øver over Tilskuerne. See, derfor kan Skuespilleren ikke leve uden at spille; Ferie-Tiden er i een Forstand for ham et Savn, han savner hiin Potensation.

Og nu hvor langt taknemligere at spille Præst. At tage Mskenes skønneste Øieblik, deres Stemninger og Følelser, og fornemme Livs-Følelsen svulme i sig, reflecteret tilbage fra Tilhørerne. Og nu, denne forklarende Glands over det Hele, at det skal være Alvor, saa der ikke er Tale om Bravo eller Hyssen, nei, men om Qvindernes og Ungdommens Tilbedelse.

Da Biskop M. havde været syg, fortalte Pauli mig, rørt, at han havde længtes saa meget efter at prædike. Hvor rørende! Lad Phister have været syg i nogle Maaneder, hvor vil han længes efter Potensationen paa Brædderne!

Her ligger et Dyb af Forvirring og tildeels ogsaa Hyklerie som er ganske rædsomt. Ikke en Hoerkarl, en Røver, en Tyv er i Misgjerningens Øieblik saa langt fra Christendommen, som en saadan Præst just i det Øieblik, da han paa Prædikestolen svulmer stærkest i Veltalenhed, thi Røveren o: s: v: mener dog ikke, at det er Christendom.

NB26:22

#

Et »Ubetinget« betjent - ved »Grunde«!

Lader det sig gjøre at anprise, anbefale, betjene et Ubetinget - ved Grunde? Nei, Den der gjør det viser han er et Fæ, der ikke kan tænke to Tanker sammen; thi »Grunde« sætte just Det, hvortil de føies, ved Hjælp af Grundene over i Relativiteten, paa lige Linie med hvad der ellers er saadan til en vis Grad, Noget Pascha af 7 Grunde, Andet kun af 3 Grunde o: s: v:.

Nei, det Ubetingede, eller at Dette er det Ubetingede, er den ubetingede Sandhed eller ubetinget er Sandhed, det »Ubetingede« er dette: abgemackt, Punctum - og derpaa μεταβασις εις αλλο γενοϋς et Bud bliver udsendt med dette Ubetingede. Der skal ikke i fjerneste Maade, intellectuelt, grubles, granskes, vrøvles om dette Ubetingede, nei, det er det Ubetingede, saa hold Din Mund.

Hvorledes betjenes da et Ubetinget? Ganske simpelt, som ogsaa sees af det N. T.

»Det Ubetingede« bliver (som en Konge giver en Tjener et Ærende) betroet »Apostelen«. Saa gaer han

ud med den ubetingede Sandhed for ubetinget at forkynde den. Vilde Nogen sige til ham, af hvilke Grunde skulle vi antage, at dette er ubetinget Sandhed, kan Du ikke anføre nogle Grunde, saa maatte han svare: nei, jeg skal vel vogte mig, vee, vee mig, om jeg vovede det, det er forfærdeligt at falde i den levende Guds Hænder, og at give Grunde det var jo at gjøre det Ubetingede til det Betingede.

Altsaa Apostelen betjener det Ubetingede i Charakteer og det er den eneste Maade, paa hvilken man kan forholde sig til et Ubetinget. Han forkynder dette Ubetingede tidlig og sildig – saa bliver han erklæret for gal af de Samtidige – men han bliver ved Sit, at dette er ubetinget Sandhed, og vedbliver at forkynde det. Saa bliver han forfulgt, men han forandrer sig ikke, ei heller vover han da at gjøre Nar af Gud ved at give Grunde, nei han lider men bliver ved Sit og vedbliver at forkynde det, vedbliver til det Sidste, til han ihjelslaaes. Dette er Charakteer: Betjeningen, Beviset for, det eneste mulige, at denne Mand idetmindste selv var enig med sig selv om, at Det han havde at forkynde var ubetinget Sandhed, var fra Gud.

Den der giver Grunde, frygter aabenbart Dem mere til hvem han kommer for at forkynde, end Den, fra hvem han kommer (thi Grundene er netop Relativiteten) men altsaa kommer han jo heller ikke fra Gud, har heller ei noget Ubetinget at forkynde, hvor meget han end »forsikkrer«.

Men den Xstd. »Præsterne« repræsentere, er ogsaa en meget underlig Art af det Ubetingede, den er et Ubetinget, der – naar der da^a passende er ventet i mindst en halv Snees Aar – ernærer en Mand med Familie, i fremrykkede Aar giver ham Rang o: s: v:.. Ja en saadan ubetinget Sandhed den kan godt betjenes med – – »Grunde«.

a først (foran det Ubetingede!)

#

NB26:23

#

Christendommen

har man da reent faaet sat over i den msklige Egoisme.

Xstd. forholder sig i Sandhed væsentligen til Lidelse (den indbyder de Lidende – og ved at blive sand Xsten

kommer Du til at lide).

Men i »Xsthed« er det egl. de Begunstigede der have bemægtiget sig Xstd, de Rige og Mægtige, som til al deres Livs Nydelse ogsaa vil have den, at man forklarer al deres Magt og Vælde og Rigdom som Beviis paa Guds Naade og Tegn paa deres Fromhed – og dem vil Præsterne helst slutte sig til thi her honoreres bedst baade med Penge og Værdigheder.

Paa den Maade er egl. Xstd. frarøvet de Lidende, og man foredrager under Navn af Xstd. dette Jødiske eller Hedenske: at Guds frygts Kjende er at det gaaer En vel i Livet.

Xstds Mening derimod er det: Lidelse er Kjende paa Guds-Forholdet. Dette er Majestæts-Udtrykket for Guds Majestæt, at han ikke er som andre Majestæter (et ligefrem Superlativ) der give Gaver, han altsaa Den, der giver meest, nei, hans Naade er »omvendt« kjendelig – paa Lidelse. Desuden er det heller ikke med Gud i Forhold til Verden som med os, at han synes det er en rar Verden. Nei, for ham ligger Verden i det Onde. Naar saa er, sees ogsaa let, at det er hans Unaade at lade disse Mægtige og Rige o: s: v: blive mægtigere og rigere. Nei, sin Naade kan han kun udtrykke ved at han lader Dig lide – i denne onde Verden. Endeligen er Gud jo »Aand« og altsaa maa der en dialektisk Bestemmelse anbringes i Forholdet: at Forholdet ikke ligefrem er kjendeligt (paa Medgang fE) men paa Lidelse, hvad ogsaa det N. T. Apostlene, Sandhedsvidnerne o: s: v: udtrykke.

Forsaavidt da et Msk. ikke vil lide, ja ikke være glad derved, forvisset om, at Lidelse er Kjendet paa Guds-Forholdet: saa er dette en Egoisme, der (maaskee i Tilbedelsen og Taksigelsens meest brændende Form) dog egl. har bag Øret at gjøre Gud til noget Lavere, saa han ikke er »Aand« men en Lykkens Gud o: D.

Og naar jeg saa har forstaaet dette, saa rører det mig, der er i mig en Stemnings Villighed til at ville lide – og saa, saa, synes det mig, at denne Villighed den maa røre Gud, saa han – ja, pas nu paa! – til Belønning sender mig lidt Godt-Godt. O, svigefulde msklige Hjerte!

Virkelig at kunne udholde »Lidelse som Kjendet paa Guds-Forholdet«, er Xstd. ifølge det N. T. Saa høit er jeg langt fra, men jeg forstaaer det, og forstaaer det til Ydmygelse.

NB26:24

#

»Tillige«

Noget af det Latterligste man kan tænke sig er det dog at være Embedsmand, Rangsperson, Ridder, Fader, Medlem af Venskabelig og – tillige »Reformator«!

Men »Forstandens« Kategorie er just dette Tillige, at man kan være alt Muligt og saa tillige Det og Det.

»Charakter« er just kun at være »Eet«. Saaledes seer man, at »Forstanden« har gjort Alt karakterløs. Det Uendelige er egl. afskaffet. I Forhold til det Endelige gjælder det, som Forstanden siger, at man kan forene flere Ting, være det Tillige. Men uendeligt kan man kun være Eet, eller det kun at være Eet er at være uendelig. Og dette er »Charakter«.

Dog baade Karakter og Christendom o: s: v: er afskaffet. Derimod vedbliver Maskinen med de 1000 Levebrød ganske roligt at snurre fort. »Aandeligt« lader Sligt sig ypperligt gjøre. At man mister en Arm eller et Been, det kan ikke blive ubemærket; men »Aanden« kan ypperligt være forsvundet – og Maskinen vedbliver at gaae.

NB26:25

#

Christendom – Jødedom

Abraham drager Kniven – saa faaer han Isaak igjen, det blev ikke Alvor, Alvorens Høieste var »Prøvelsen«, men saa bliver det igjen Nydelse af dette Liv.

Anderledes i det N. T. Det er ikke Sværdet der hænger i Hestehaar over Jfr. Marias Hoved, for at »prøve« om hun selv i det Øieblik vil bevare Troens Lydighed, nei, det kom virkelig til at gaae gennem hendes Hjerte, til at gjennebore hendes Hjerte – men saa fik hun en Anviisning paa Evigheden, det fik Abraham ikke. Apostelen bringes ikke til den Yderlighed, at det viser sig for ham, at han vil komme til at lide Alt, for nu at »prøve«, om han selv da vil bevare Troens Lydighed, nei, han kom virkelig til at lide Alt, til at hyle og græde medens Verden frydede sig, han blev virkelig korsfæstet – men fik saa en Anviisning paa Evigheden, det fik Abraham ikke.

Det gl. T^s »Prøvelse« er en Barnlighedens Kategorie, Gud prøver om den Troende vil, og naar han saa seer, at han vil, saa er Prøvelsen forbi det bliver ikke Alvor med virkelig at afdøe – men Evigheden udvises heller ikke. Anderledes i Xstdommen.

Saaledes er Christd. i een Forstand uendeligt strengere end Jødedommen, det bliver ganske bogstavelig Alvor med at slippe og opgive og miste

det Jordiske og med idel Lidelse og med at afdøe. I en anden Forstand er Xstd. uendelig mildere, forsaavidt den udviser Evigheden. Men at være omdannet til ene at trøstes ved Evigheden er at være blevet Aand, men at blive Aand er af alle Lidelser den kvalfuldeste, endnu kvalfuldere end »Prøvelsen« i det gl. T., hvorved dog maa erindres, at hvor der intet Evigheds Haab er der er hvert Livets Aar saa kostbar, man har ikke saa mange Aar inden det Hele er forbi, at derfor ogsaa hvert Aar i Prøvelsen er saa uhyre piinligt, fremdeles, da man intet Evigt har ivente, er ogsaa Tabet af det Jordiske desto føleligere. At bære Tabet af det Jordiske ved Hjælp af det Evige, ja det er let nok - aber, her kommer det igjen, for at kunne hjælpes af det Evige maa man have baaret Tabet af det Jordiske, først i denne Smerte bliver det Evige til.

Xstd. forholder sig til det at være Mand, Jødedommen til det at være Barn. Vi bære os jo ogsaa saaledes ad med et Barn, vi give det ikke hele Barndommen til dets Raadighed og sige, naar saa de 7 eller 9 Aar ere forbi, saa skal det undersøges, hvorledes Du har benyttet dem. Nei, nei, hver Dag, hver Uge, hver Maaned controllere vi Barnet. Jødedommen udviser i Forholdet til Gud dette Barnligere. »Prøvelsen« staaer paa i en Tid, saa er det forbi igjen men vel at mærke indenfor dette jordiske Liv. I Xstd. bestemmer Gud sig som »Aand«, han trækker sig, saa at sige, ganske tilbage, siger: her ligger et heelt Liv for Dig, Examen er først i Evigheden. Og Opgaven er at blive »Aand«, det er ikke en »Prøvelse« indenfor Timeligheden, nei, Du maa virkelig afdøe.

Det skuffer dette Præste-Vrøvl om, at man sagtens kan bære Tabet af det Jordiske, naar man har det Evige, Præsten (der naturligviis for sit Vedkommende ikke indlader sig paa Sligt, ellers kunde han heller ikke snakke saa bagvendt) mærker ikke, at saaledes gaaer det ikke til, thi for at faae Evighedens Trøst maa jeg just tabe, opgive det Jordiske. Jeg begynder ikke med at have Evighedens Trøst og skal nu til at tabe, opgive det Jordiske, nei, jeg begynder med at maatte opgive det Jordiske, i denne Lidelse er det at Evigheden bliver til for mig. Saasnart Evigheden trøster mig, har jeg opgivet det Jordiske.

Saaledes er Gud i een Forstand blevet meget strengere i Xstd. Eller er den Fader ikke blevet strengere, der, saa længe Barnet var en lille Dreng hver Aften overhørte ham i hans Lectie, nu da Drengen er blevet 15 Aar aldeles ikke indlader sig derpaa, men siger: ved Aarets Udgang kommer Dommen. Det kan et Øieblik skuffe Barnet, at det ligesom er blevet Faderens idelige Controlleren qvit, det kan skuffe som var det Formildelse; men see det er Strengthed. Saaledes med Jødedom og Xstd. I Jødedommen griber Gud ind i dette Liv, slaar strax til o: s: v: Det er vi nu slupne for i Xstd, Gud har ligesom trukket sig tilbage, og lader os Mske spille op saa galt vi vil. Hvilken Formildelse. Ja, see Dig dog for, thi [det] er Strengthed, at han negter Dig den barnlige Controlleren, og først anviser Evigheden til Dommen. Da han, lepende sig efter Barnet, greb ind i Timeligheden, da kunde Du maaskee i en Hast

komme tilbage fra den forkeerte Vei, hvis Du var paa den. Nu derimod er Du saa ganske overladt til Dig selv for hele Dit Liv – og saa kommer Dommen i Evigheden.

#

NB26:26

#

Den største menneskelige Grusomhed – den guddommelige Kjerlighed.

Den største menneskelige Grusomhed – rædsommere end hvad nogensinde den rædsomste Tyran har udtænkt eller øvet – er den, som vi Alle øve, hele Slægten øver, den, at naar En er ulykkelig er lidende i stor Forstand (langvarigt og forfærdeligt) saa sikre vi os (o, msklige Medlidenhed!) vi sikre os mod ham, ved at udfinde, at det er han[s] egen Skyld, eller at det er for hans Synders Skyld. Her ligger Job; det er egl. det, der oprører ham allermeest, at hans Venner ville forklare hans Lidelse som Skyld. See, i den Grad elske vi Mske at nyde Livet, i den Grad, at de Ulykkelige de Elendige, hvis Lidelser ville forstyrre os Livslysten og give os et andet Indtryk af Gud end at han er Lykken, dem sikre vi os saa mod ved at sige: de[t] er deres Skyld, og saa fryde vi os ved Livet og fryde os i den Indbildning, at vi har Gud paa vor Side.

[a] Hvor rystende er ikke den ordknappe Sandhed, hvormed Seneca (de ira 3^{die} Bog cap. 17) fortæller om den Grusomhed, hvormed Lysimachus havde ladet sin Ven Telesphorus fra Rhodus sønderlemme, skjære Næse og Øre af ham, derpaa længe føre ham i et Buur som et vildt Dyr, og da han saa var blevet aldeles ukjendelig, ogsaa fordi man lod al Ureenlighed blive i Buret hos ham, og han i det lille Rum ikke kunde reise sig op eller bruge Arm eller Been, saa – nu kommer det! – saa tabte ogsaa Medlidenheden sig med ham. See her er det. Bliv ret ulykkelig – saa ophører Medlidenheden – paa rette Sted formodentlig!

Saa kommer Xstd. Dens Sætning er: det at lide, at være ulykkelig, just det er Kjendet paa at Gud elsker Dig – og hvad Under vel, Gud er jo Kjerlighed. Skulde da ikke Kjerligheden især elske de Lidende. Men dette maa nu ikke misforstaaes, som fik saa Gud travlt med at tage Lidelsen bort, nei, Lidelsen bliver, men Xstdom er: det at lide er Kjendet paa Guds-Forholdet.

Og alene denne ene Sætning er nok for at reise Forfølgelsen mod Xstd. Thi hele den mægtige Verdslighed vil ikke blot have de jordiske Goder, men vil tillige have Besiddelsen raffineret derved, at det skal være Kjendet paa Fromhed og paa Guds Forholdet.

NB26:27

#

Cæsar.

cfr. den lille Opsats af Fr. Schlegel (S. Werke 4^d. B. p. 307.) om Cæsar og Alexander.

Sin Lighed med Catilina vedgik Cæsar selv offentlig, da man gjorde ham Bebreidelser, at han havde befordret nogle Msker af den laveste Herkomst til de høieste Ærespladser, svarede han: dersom Snigmordere og Røvere havde været ham nyttige til at hævde sin Magt og Anseelse, saa vilde han belønne disse paa samme Maade!

cfr.p. 310. Cæsar lagde ikke Skjul paa sit herskesyge Sindelag, og førte altid det Ord af Eteocles hos Euripides i Munden: »for Herredømmets Skyld kunde man vel gjøre Uret, iøvrigt gjøre Ret.«

NB26:28

#

Antonin – Epiktet.

Hvor ubetydelig er dog Antonins Skrift i Sammenligning med Epiktet! Antonin har det ingen ret Art med, det er næsten affecteret som en Professor. Nei, en Slave – saa kan det have Art med Stoicismens Ophøiethed, saa er den i Sandhed den eneste Udvei. A. har paa saa mange Maader hjulpet sig – ved at være Keiser.

NB26:29

#

Christus er »Midleren«

Ogsaa deri sees det Usande i Stoicismen, at Stoikereren udenvidere (uden en Midler) vilde være i Slægtskab med Gud.

NB26:30

#

Evangelium prædiket for de Fattige.

Et Indlæg.

Det er ikke en historisk Bemærkning af Xstus: jeg prædiker E. for de Fattige, nei, (og selve Ordstillingen fremhæver dette) »Evangelium« prædiket for Fattige, Accenten paa Evangelium, at Evangelium er for de Fattige.

Ved »Fattige« forstaaes saa her ikke blot Armod, men alle Lidende, Ulykkelige, Elendige, Forurettede, Krøblinge, Halte, Spedalske, Dæmoniske.

For dem prædiket Evangelium, o: Evangelium er for dem.

Evangelium er for dem det glade Budskab.

Hvilket glade Budskab? Ikke Budskabet: her er Penge, her er Helbred, her er Æres Opreisning o: s: v:, nei, nei, saa bliver det ikke Xstd.

Nei, Evangeliet er for Fattige det glade Budskab, at det at være ulykkelig i denne Verden (saaledes at den msklige Medlidenhed slipper En, og den verdslige Livslyst endog grusomt vil gjøre Ens Ulykke til Skyld) at det er Kjendet paa Guds-Forholdet, at disse Fattige, hvem Slægten skiller sig af med endnu grusommere ved at gjøre det til deres egen Skyld at just disse Fattige at just for dem er – Evangeliet.

Saaledes var det oprindeligt, dette er Evangeliet i det N. T.^a

a Det prædiket for »de Fattige« og det prædiket af Fattige, der, hvis de ellers ikke vare Lidende, ville blive det ved at forkynde Evangeliet, da Lidelse er uadskillelig fra Xstd. hører med hos Tilhørerne (det er jo for de Fattige) følger med Forkyndelsen, Forkynderen maa lide for Læren.

Men snart indtraadte Forandringen og er saa vedblevet at tiltage i større og større verdslig Tryghed betræffende at dette Forkeerte er Evangelium.

Naar nemlig det at forkynde Xstd. er Levebrød om muligt et feedt Levebrød, saa, ja saa forkyndes Evangelium bedst – for de Rige, Intet er lettere at indsee. Naar det at forkynde Xstd. er at faae Rang og Titel om muligt høi Rang og Titel, og Stjerne og Baand, saa, ja saa (det indseer ikke blot Forkynderne, det indseer jeg ogsaa) saa forkyndes Xstd. bedst for de Mægtige. o: s: v:

Paa den Maade er Evangeliet blevet aldeles forfalsket.

1) Xstd. er ikke mere et glad Budskab for Lidende, altsaa Glæde i Lidelse, er ikke mere Lidelse forklaret ved Evighedens Haab, men er Livs-Nydelse potenseret ved Evighedens Haab.

2) Det at forkynde Xstd er ikke mere at lide, at lide for Læren, men glad ved Evighedens Haab, nei det er den

meest raffinerede Livs-Nydelse (udføres psykologisk stærkt) potenseret ved Evighedens Haab.

3) Evangeliet kommer ikke mere væsentligen de Fattige til Gode, nei, det er endogsaa (skjøndt man ikke altid er sig dette bevidst) blevet en himmelraabende Uret mod de Lidende. Idet man nemlig har fundet sin Fordeel ved at forkynde Evangeliet for de Rige, de Mægtige o: s: v: føres Sagen igjen tilbage til Det, Xstd. netop har villet modarbeide. De Rige og Mægtige beholde ikke blot alt Deres nei, men denne deres Livs Medgang bliver Kjendet paa deres Fromhed, Kjendet paa Guds-Forholdet »see, siger man, fordi denne Mand er from og gudfrygtig, derfor lykkes Alt for ham, derfor samler han den ene Tønde Guld efter den anden, og naar han svarer Xstds-Forkynderne en passende Afgift, saa indestaae de ham for, at det er Guds Velsignelse, at det er fordi han er en sand Xsten, hvilket bedst convenerer baade ham og Forkynderne.« Men derved kommer saa igjen det gamle Grusomme frem: at de Ulykkelige, de Fattige, det er deres egen Skyld, det er fordi de ikke ere fromme, og sande Xstne. Altsaa disse skulle ikke blot have Lidelse men Skyld til, og de Rige ikke blot Nydelse men Fromhed til.

See, det er Xstd. Sammenlign saa det N. T. og Du skal see det er den størst mulige Afstand.

NB26:31

#

Bagvendt.

De der selv nyde stor Ære og Anseelse, have Stjerner og Baand o: s: v: de prædike om: det er dog saligt at lide Forhaanelse for Sandhed. Og De, der virkelig lide Forhaanelse og dog for en god Sag, de have ikke Troens Frimodighed til at sige Ordet ud »det er dog saligt at lide Forhaanelse for det Gode«, de prædike om Verdens Lumpenhed o: s: v: det vil sige, de ville dog helst være frie for at lide Forhaanelsen, altsaa de troe ikke selv, at det er saligt.

Paa den Maade gaaer denne Prædiken reent ud, den høres ikke mere. I Sandhed kan den kun holdes af En, der virkelig selv lider Forhaanelse for noget Godt. Men har han ikke Troens hele Frimodighed kan han alligevel ikke, vil han helst være fri for Forhaanelsen gjør han bedst i ikke at prædike herom, thi vist er det, Intet opbringer Verden mere end at En, der virkelig forhaanes, vil forkynde, at det er saligt, var Forhaanelsen, han leed, hidtil kun mindre, lad ham blot prædike saaledes, og Forhaanelsen skal blive rasende i Lidenskab.

NB26:32

#

Mulighed – Virkelighed

Loven er: Det, som i Mulighed rører os, vækker vor
Beundring o: s: v: det Samme i Virkelighed hade,
forbände, forfølge vi.

NB26:33

#

Det I-og-for sig Værende – og min Opgave.

Jeg fremtager det N. T. (iforveien har jeg forskaffet
mig et nøiagtigere Kjendskab til den classiske Oldtid,
jeg har heller ikke ladet de første christelige
Aarhundreder upaaagtede) og spørger nu: hvorledes
forholde vi Msker os nu, Msk-Slægten sig nu til den
hele Opfattelse af Livet som er indeholdt i det N. T., er
der ikke sammenlignet hermed foregaaet en heel
qualitativ Forandring med Slægten og det at være
Msk?

Jo, der er, Intet er lettere at see.

Hvilken er da denne Forandring? Den er, at det I- og
forsigværende, det Ubetingede er aldeles gaaet ud af
Livet, »Forstanden« sat isteden, saa det I- og
forsigværende, det Ubetingede ikke blot er gaaet ud,
men er blevet Mskene en Latterlighed, en comisk
Overdrivelse noget Don Quixotisk, hvoraf man vilde
lee, hvis man fik det at see, men man faaer det ikke at
see, thi det er jo gaaet ud af Livet.

Det I- og forsigværende og Forstanden forholde sig
omvendt til hinanden, hvor det ene er er det Andet
ikke. Naar Forstanden heelt har gennemtrængt alle
Forhold og Alle, vil det logforsigværende aldeles være
gaaet ud.

Og der er det omtrent vi nu er. Overalt Forstand:
istedetfor en ubetinget Forelskelse – Fornuft-
Giftermaal, istedetfor ubetinget Lydighed – Lydighed i
Kraft af Raisonements, istedetfor Tro – Viden af
Grunde^a o: s: v: o: s: v:.

a istedetfor Tillid – Garantier, istedetfor at vove –
Sandsynlighed, klog Beregning, istedetfor
Handling – Begivenhed, istedetfor den Enkelte –
nogle Stykker, istedetfor Personlighed –
upersonlig Objektivitet,

Men det N. T. repræsenterer just det
logforsigværende, ene og alene det logforsigværende,
nu spørger jeg: hvad vil det sige, at vi vedblive at lade
som var Alt i sin Rigtighed med at vi kalde os Xstne
efter det N. T., naar det som just er Nerven i det N. T.
det logforsigværende er gaaet ud af Livet?

At her er et uhyre Misforhold, ere ogsaa Mange opmærksomme paa. De vilde da give Sagen den Vending: Slægten er voxet fra Xstd.

Jeg mener lige omvendt: Slægten er gaaet tilbage, saadanne Msker som Xstd. er beregnet paa leve ikke mere, i Gjennemsnit er der skeet et Avancement i Msk-Slægten, men der er ikke mere Individuer, som kunne være Bærere for Xstd.

Saa foreslaaer jeg, at vi i Erkjendelse heraf, ydmyge os saaledes at vi (saa langt fra at mene at det er os, der ere voxede fra Xstd) tilstaae; at vi kun kunne udvise en Tilnærmelse til Xstd.

Her mener jeg, vi nu ligge. At Slægten skal igjennem Forstanden til det Ubetingede igjen er min Tro. Men Sandhed skal der være betræffende, hvor vi ere.

Man vil let see, at det der beskjeftiger mig ikke er en Strid med Den og Den, at han ikke er en sand Xsten, nei det der beskjeftiger mig er den Forandring, der aabenbart er foregaaet med hele Slægten (jeg skulde saaledes let vise, at selv de ivrigste af de gam[m]el Orthodoxe selv ligge i Forstanden og ikke udtrykke et logforsigværende) sammenlignet med hele det N. T.

* *

Angreb paa Den og Den er mig væsentligen fremmed.^c At fE Biskop M. har vidst behændigt at gjøre det at forkynde det N. T^s Xstd. til den meest smilende og glimrende, den fordeelagtigste Carriere: jeg har sandeligen ikke misundt ham det; at gjøre nogen Indsigelse derimod har jeg ikke følt mig opfordret eller kaldet til. Nu var det desuden overflødig, thi hvad der i den Henseende skulde siges har Biskop M. selv paatage[t] sig at sige, kort, betegnende, spydigt, som man kunde vente det af Biskop M., hvis Spydighed er bekjendt nok, og bekjendt for at være ypperligt tilspidset, sikkert rammende. I en af sine sidste Bøger (Yderligere Bidrag) bestemmer han sig selv omtrent eensartet med Corsarens Goldschmidt. Det er frygteligt spydigt. Vistnok var det det der skulde siges, at disse Søndags-Høitideligheder er Spilfægterier, at Mandagen (Virkeligheden) er det afgjørende, og at M^s Virkelighed er ogsaa dette: Profiten leve. Men fordi det var dette der skulde siges, deraf følger ikke, at Enhver kunde sige det saa spydigt, tilmed i den Grad beregnet paa at indprente sig i Hukommelsen, da det Hele er som et Hexerie, blot to Navne (M og G, G og M) der behøves ikke et Ord mere, M og G: det er nok. I Sandhed hvad Under at Biskop M^s Spydighed har været frygtet, og dog var dette Sidste maaskee den frygteligste Spydighed af dem alle. Saaledes gaaer det Alderdommen; thi medens Biskop M. forresten er

[b] eller er dog ikke et Fornuft-Giftermaal (om der saa var 170,000 af de deiligste Grunde for det) et Tilbageskridt sammenlignet med en Forelskelse?

c Imidlertid har jeg dog stundom, for at gjøre hvad jeg vil kjendeligere taget polemisk Sigte paa Bevægelsespartiet. Hvad det Bestaaende angaaer har jeg forholdt mig roligt eller snarere understøttende.

[d] En Mand, der i sit tidligere Liv var fE en Mester i at skrive Breve – hvis han som Olding er usvækket, vil skrive dem lige saa mesterligt som nogensinde; men derimod vil det maaskee hænde ham (og derpaa kjendes, at han er blevet gammel) at han i at skrive uden paa Brevene tager fejl af Adressen.

aldeles usvækket, ungdommelig spydig som nogensinde, kjendes Alderdommen paa, at det forsaavidt slaar feil for ham, at Spydigheden gaaer ud over ham selv.

NB26:34

#

Goethe som Repræsentant for den moderne
Charakteerløshed – Forstands-Synder, frygteligere end
andre Synder.

Christendommen lader nu aabenbart sin Sag gaae til Doms; der vil blive at gaae tilbage i ethvert Fald til Luther; Betjeningen er det især der maa blive Spørgsmaal om, den objektive Forkyndelse, at den er Charakteerløshed: saa kan det maaskee være gavnligt at vise den moderne Charakteerløshed paa et andet Gebeet, i sin Repræsentant Goethe, hvor Sagen vel ikke er slet saa alvorlig, da Goethe ikke gav sig ud for at være Xstds Lærer, ei ved hellig Eed havde indviet og ved Ordinationen og en Hellig Aands Meddelelse var indviet til at lære Xstd.

Der er i et Msk. i Phantasien (og denne har ethvert Msk. mere eller mindre af) et Muligheds Forhold til det Gode, det Ædle, det Uegennyttige o: s: v:

Styrelsens Bestemmelse (og saaledes er det ogsaa Xstds Mening) at dette Muligheds Forhold skal drage Msket saaledes ud, at han saa træder i Charakteer af det Gode, det Ædle, det Uegennyttige, sætter det ind i Virkelighed, hvor han da kommer til at sande, hvilken uendelig Forskjel der er mellem Mulighed og Virkelighed, at Det, der i Mulighed er saa Vinkende, i Virkelighed er saa svært.

Barndommen og Ungdommen tildeels ogsaa for hele Livet Qvinden forholder sig væsentligen til Phantasien; saa skulde da Manddommen være: at træde i Charakteer af Det, der rørte Barnet, Ynglingen, Qvinden.

Men dette skeer saare sjældent. Og som i Individet saa er i hele Slægten denne Udvikling standset paa: Forstanden.

Tag nu en egoistisk rigt begavet Natur, med stærk Lyst til at nyde Livet. Han er baade for rigt begavet og for intellectuelt udviklet til ikke at see, at uden Ideerne og Idealiteten og Forholdet dertil er Livet altfor ubetydeligt.

Men han er tillige en reen Egoist og egoistisk Forstandighed. Hvad gjør han saa? Han deler. Med Hjælp af Phantasien forholder han sig til det Ædle, Gode, Uegennyttige, Ophøiede – og det er kostelig Nydelse, det veed han godt. Han sætter sig ind, han ligesom giver sig hen til det – men see, just i det Øieblik da det Gode igjennem Phantasien vilde drage ham saaledes ud, at han nu traadte i Charakter af, satte det ind i Virkelighed, hvad han som Forstandig i større Forstand har en udviklet Forestilling om vilde blive Lidelse: just da bryder han af, og er Egoisten. Digterisk bemægtiger han sig altsaa den ethiske Idealitet, han udtømmer sig digterisk – men selv er han den paa sin jordiske Profit Kloge, som da ikke er gal at træde i Charakter af det Gode. Charmant! Det er dobbelt Profit: først den ligefremme jordiske Profit, som man naaer ved at være Egoist; og saa det Skin af Ophøiethed som den digteriske Frembringelse kaster over En.

Man »digter« ædel, uegennyttig Opoffrelse – og man er en Skakerjøde: saa har man endog mere Profit end Skakerjøden; thi man har tillige dette Skin, denne Glands af at være den Uegen[n]yttige o: s: v:, da Mskene i deres Eenfoldighed forvexle En med det digterisk Frembragte.

Tænk saa en Xstds Lærer a laGoethe, en der ved Hjælp af Betragtninger og Skildringer (dette er svarende til »Digter-Udtømmelserne) naaer Hellighedens Skin og som er en kold Forstands-Egoist, der veed indtil det Mindste at passe paa sin Profit, ogsaa paa Profitten af disse Betragtninger og Skildringer.

Der er nu talt nok om, og dømt strengt om al den frygtelige Usædelighed der i »Lidenskabens« Tider frygteligt forvexlede det Høieste med de sørgeligste Udsvævelser: mon det dog er saa afskyeligt som denne Hjertets Fortabelse, dette at have taget Skade paa sin Sjel: at kunne gjøre det Høieste og Helligste til digterisk Spil og roligt, forstandigt beregne selv at have Fordelen deraf. Tag En, der, som han meente det, religieust begejstret taledede i de høieste Toner om christelig Kjerlighed – og hvem saa Lidenskabens spillede det Puds, at det kom til at betyde, at han forførte nogle Piger, der vare fortryllede af hans Phantasie (thi dette maa fastholdes, at det var ikke hans Hensigt, det var ikke en klog beregnet Plan) – tag dette, og tag saa Modstykket, En, der i Forstandens Haardhjertethed veed saa nøiagtigt at forvandle sit Forhold til det Gode til et Digterisk, og nu ved denne Fremstilling fortryller Alle, der næsten tilbedende see i ham en Hellig, han der dog klogt veed bestandigt at svinge saaledes af, at han da aldrig kommer i Charakter af det Gode, men blot tager al Fordelen ogsaa den næsten tilbedende Beundrings: hvilket er værst!

NB26:35

#

Det Msklige – det Xstlige.

»Naar Du gjør Det og Det, da vil Du derved gjøre Dig selv og Andre ulykkelige, Du vil blive hadet, afskyet, forbandet af Mskene, som vilde berede Dig enhver Lidelse, fuldt forvissede om, at Du ærligt har fortjent det – ergo kan det aldrig være Guds Villie at Du skal gaae ad den Vei.« I det N. T. læse vi: I skulle blive hadede af Alle for mit Navns Skyld, ja den Tid skal komme, da hvo som ihjelslaaer Eder, skal mene at vise Gud en Dyrkelse – ergo er det ad den Vei Du skal frem. Forunderligt! Og saa ere vi Alle Xstne.

»Naar den Elskede, eller naar Din Hustrue, Dine Børn o: s: v: bede og besværges Dig da ikke at gaae ad den Vei, der vil føre Dig til Adskillelse fra dem: saa kan Du være vis paa, at det ikke er Guds Villie, at Du skal gaae den Vei!« I det N. T. læse vi: jeg er kommet at tvistiggjøre Mand og Hustrue o: s: v: o: s: v: – ergo er det den Vei Du skal gaae. Forunderligt! Og saa ere vi Alle Xstne, og 1000 christelige Præster have vi.

NB26:36

#

Det Menneskelige – det Christelige

1000 Præster declamere om Søndagen – og hvis saa En vilde om Mandagen vove at handle derefter, saa bliver han udleet som en Daare, en Særling, eller, hvis han har mere Energie, udskreget som en Sværmer, Samfundet paa det Alvorligste maa sikkre sig imod, hvad det ogsaa gjør ganske anderledes ivrigt end mod Cholera – og næste Søndag declamerer Præsten igjen, og vi ere alle Christne.

At ville følge Jesum efter, altsaa at ville gjøre sig selv ulykkelig, at ville lide »frygtelige Hovmod« raaber man, og jeg selv er ikke langt fra i Anfægtelsens Øieblik at ansee det for Hovmod – og dog siger Jesus i det N. T. atter og atter: Den, som ikke følger mig efter er mig ikke værd, (saa det vel altsaa maa være Ydmyghed blandt Andet ogsaa saaledes, at der hører Ydmyghed til at bære al denne Anklage over Hovmod) – og saa ere vi Alle Christne, vi, som, om det var muligt paa Livet straffe Den, der vover at ville følge Jesum efter, formodentligen for at det kan blive sandt, hvad Xstus forudsiger om hvorledes det vil gaae »Efterfølgeren.«

Og dersom saa jeg med Guds Bistand holdt troligen ud – saa, ja saa vil mine Skrifter blive læste, maaskee meget læste, men om jeg paa hver evige Pagina skrev det ind: pas paa, at det ikke bliver Doctrin, det

bliver alligevel Doctrin.

NB26:37

#

»Mig er Verden korsfæstet og jeg Verden.«

Det er en Langfredags-Prædiken af Mynster – tænk nu Mynsters hele Liv, og at dette skal være Mottoet!

NB26:38

#

Om mig selv.

»Christendommen er hersteds slet ikke til; men for [at] der kan være Tale om at den faaes igjen, maa først en Digtters Hjerte briste, og denne Digter er jeg« dette Ord af mig selv om mig selv det bliver dog sandt.

#

NB26:39

#

Om mig selv cfr. Journalen NB²⁴ p. 68.

[a] Om mig selv (cfr Journalen NB²⁴ p. 68.)

d. 7 Aug.

Det bliver mig nu i disse Dage tydeligt, at det i hiin Natte-Samtale med mig selv som gik forud for Udgivelsen af den sidste Pseudonym: Anti-Cl., var min Forstandighed, der vilde holde mig tilbage og ikke det Bedre i mig. Saaledes endte den nemlig: »jeg (eller Du) kunde jo vente en 8 Dage« »see, nu vil han sin egen Undergang.« Dersom jeg antager, at den første Replik skal lyde: Du kunde jo vente en 8 Dage, saa er det ikke mere Samtale, saa er det den anden Stemme der siger baade det og Svaret »see, nu vil han sin egen Undergang.«, og det staaer saa tydeligt for mig, at disse to Sætninger forholde sig til hinanden som

Replik og Contrareplik. Men altsaa maa Replikken lyde: jeg kunde jo vente en 8 Dage.

Lad mig endnu engang tage den Sag op, det har for mig været saa afgjørende, dette med Udgivelsen af den sidste Pseudonym og saa det Senere.

Saaledes stod Sagen. Jeg havde i længere Tid forstaaet, at jeg ved at slaae af, ved at ophøre at være Forf., ved at bruge mine Gaver til at vinde for mig, let kunde sikkre mig en yderst behagelig Existents. Men bestandigt var der Noget i mig, som holdt mig tilbage derfra, thi det var mig, som fordredes der mere af mig.

Imidlertid blev Forholdene strengere og strengere for mig, saa kom hele det Oeconomiske saa stærkt op, saa mange mange andre Lidelser – saa faldt det mig mere og mere paa, om det dog ikke var Guds Villie, at jeg skulde glæde mig ved Livet. Saa tiltalte det mig saa meget, idet jeg slog af, at gjøre Noget for hende. Dog kunde jeg ikke ret beslutte mig til at gjøre Skridt i denne Retning, det var mig som fordredes der mere af mig, medens jeg tillige dog var saa angest, at det skulde være Stolthed af mig, at jeg ikke vilde.

Saa skrev jeg til Bogtrykkeriet. Da var det, jeg fik Efterretning om Etatsraad Olsens Død.

Da var det hiin Natte-Samtale med mig selv indtraadte.

Jeg vidste ikke hvad jeg skulde gjøre, men besluttede dog at vove ud.

Det fulgte af sig selv, at mit Liv nu maatte blive mere og mere anstrenget. Det er ogsaa skeet. Imidlertid vilde alt Det ikke have taget saa meget paa mig; men det der har taget paa mig frygteligt, om det end og har udviklet mig høiligt, er, at jeg ikke kunde blive klog paa, om det var min Stolthed, der havde villet vove ud tiltrods for en advarende Stemme («see nu vil han sin egen Undergang») eller lige omvendt, at det just var min Forstandighed, der vilde have holdt mig tilbage og ladet mig vente i en 8 Dage, hvorved da Alt var gaaet i sin Moder igjen, og at dette vilde være blevet min egen Undergang (see nu vil han sin egen Undergang).

O, det har været strenge, strenge Tider, indtil Døden.

Og hvad der piinte mig som Dødsstødet var dette, om det skulde være muligt, at det var min Stolthed der tiltrods for min Forstandighed, der noksom havde seet Farerne forud, og endog tiltrods for en advarende Stemme, skulde have vovet ud. Det er forfærdeligt, jeg har følt Lidelser som det at døe.

Men Styrelsen veed nok hvad den gjør. Thi dersom til alle Lidelserne ikke var kommet den Lidelse: om det ikke var min egen Skyld, om det ikke var Guds Unaade, at dette hændte mig, saa var Lidelsen aldrig blevet indtil Døden – og det var nok Bestemmelsen. Derfor lod Styrelsen mig forblive i en Uklarhed over hiin Natte-Samtale, for at jeg paa denne Uklarhed skulde saare mig indtil Døden.

Det har jeg ogsaa gjort. O, men hvad har jeg ogsaa nu lært! Trættet i denne indre Qval tabte jeg Lysten til at ville nyde Livet, selv om nu Betingelserne tilbødes – men jeg blev i dybeste Forstand opmærksom paa Xstdommen.

NB26:40

#

Den Hellig-Aand er »Trøsteren« - at afdøe - at gjenfødtes.

Hvorfor kaldes den Hellig-Aand Trøsteren?

Ganske simpelt. Dersom Kjendet paa at forholde sig til Gud og Kjendet paa, at Gud elsker mig, skal være, at Alt lykkes mig, saa behøver jeg ingen Aand til at trøste mig, dette hele Forhold er slet ikke et Aands Forhold.

Nei, men naar Kjendet paa Guds Forholdet er Lidelse, naar det at Gud elsker mig finder just Udtryk i, at jeg maa lide (og anderledes kan Gud som »Aand« ikke udtrykke sin Kjerlighed, og saaledes læres det ogsaa i det N. T., hvor jo fE Christus udtrykkelig siger til Paulus, at han skal see, hvad han skal komme til at lide for hans Navns Skyld, saa altsaa Lidelse er Udtrykket for Kjerligheden Udtrykket for at være den Elskede) saa maa der en »Aand« til for at trøste.

[a] Forresten kaldes »Aanden« ogsaa »Trøsteren« m: H: t: at »Efterfølgelsen« dog aldrig kan lykkes et Msk. saaledes, at han paa nogen Maade turde fortrøste sig til den.

Hvad er det at afdøe? Det er at gjennevide den Smerte, at Gud for En virkelig bliver Aand, hvorved Kjendet paa Guds-Forholdet bliver Lidelse.

Hvad er det at gjenfødtes? Det er gennem den Smerte, som er at afdøe, at forvandles til at skulle være Aand og udholde, at Kjendet paa Guds-Forholdet er Lidelse.

Den meest potenserede Egoisme, er at elske sig selv

og saa ovenikjøbet indbilde sig, at det [at] Alt lykkes
En er Beviset for Guds Kjerlighed. Frygtelige Egoisme.
Den største Afstand herfra, er i salig Glæde i seierrig
Glæde at kunne holde dette ud, at Kjendet paa Guds-
Forholdet er Lidelse.

NB26:41

#

At elske Xstum.

Hvad er det at elske? Det er at ville ligne den Elskede,
eller det er at gaae ud fra sit Eget og ind i den
Elskedes.

Lad En have med stor Opoffrelse gjort mig den største
Tjeneste, saa jeg nu siger jeg elsker ham: ja, lad os
see, hvorledes jeg udtrykker det, for at see, om jeg
elsker. Xstus leed og døde for mig. Nu saa vil jeg, glad
ved at han erhvervede mig mine Synders Forladelse
og en evig Salighed, jeg vil ret glæde mig ved Livet,
men tillige takke ham og atter takke ham. Bliv nu lidt,
er det at elske Xstus? Nei, lige modsat det er den
frygteligste Egoisme. Eller veed jeg ikke, paa hvilken
Maade Xstus ønsker jeg skal udtrykke min Tak, nemlig
ved Efterfølgelse. Dersom jeg da elsker ham, saa maa
jeg jo udtrykke dette i hans Sprog, og ikke sludre
Noget op i mit eget Sprog og bilde ham ind, at det
skal betyde, hvorledes jeg elsker ham.

NB26:42

#

Undseelse. Den Extraordinaire.

Plato siger i »Lovene« (dette er citeret efter Röttscher:
Aristophanes und seine Zeit Berlin 1827. p. 85.86.) at
det der binder Mskene i Lydighed mod Lovene er
Undseelse. (αἰδώς.)

Deri ligger det Msklige, at det at være den Enkelte,
Undtagelsen er Frækhed.

I Umiddelbarheden er denne Undseelsens Magt som
binder de Enkelte i Følgsomhed mod de[t] Almene egl.
Dyre-Bestemmelsen, de ere ikke saaledes
reflekterede i sig, at de kunde udholde at være
forskjellige fra de Andre, at skulle være forskjellig fra
de Andre vilde være den rædsomste Qval.

[a] Som Undseelse forbyder at blotte sig at blive
nøgen, saaledes er det en Undseelse, der
afholder En fra at opgive det Skjul at være som
de Andre og at blottes som den Enkelte. – Det er
derfor en Lidelse at blive den Extraordinaire,
medens det dog alligevel er Sandhed, at han hvis
han er den sande Extraordinaire skal være det,
Lidelsen er, at de Andre maae ansee det for
Mangel paa Undseelse, og at han selv i
Anfægtelsens Øieblik maa ansee det saaledes.

I reflekterede Tider er det saa ofte kun Msk-Frygt der cujonerer de Enkelte til at være som de Andre, saa bliver Abstraktioner som Publikum, hvilket egl. er »de Andre« Tyranen.

Dog bliver ogsaa den ethiske Sandhed, at Msket skal have Undseelse for at være forskjellig fra det Almene, hvor meget end maa fastholdes, at dette let kan blive Sophistisk, naar man ikke passer paa, hvad der skal forstaaes ved det Almene, at det ikke er udendvidere hvad til en given, maaskee fordærvet Tid »de Andre« udtrykke.

Tag nu den Extraordinaire. Ogsaa dette hører med til hans Lidelse, at han ikke kan undgaae at forvexles med slet og ret Frækhed, der sætter sig ud over det Almene. Dette kan ikke undgaaes, thi Berettigelsen ligger i det den Extraordinaire har at bringe; men det er jo implicite tilstede og sees egl. ret først naar han er død.

NB26:43

#

Ungdom – Alderdom

Saa springer der en Yngling op, taler begeistrede Ord – og anlægger den Maalestok paa en Olding, hvis Liv da rigtignok ikke kan siges at svare til dette Høie og Begeistrede. Og saa troer Verden (der altid vil bedrages) at naar bare den Yngling kommer til at styre, saa bliver Alt godt.

O, Herre Gud hvor dumt. Lad os faae at see den Yngling naar han er blevet en Olding, hvorledes saa hans Liv er.

Men det er den Grusomhed mod de Gamle, som atter og atter forskyldes.

Jeg er mig bevidst at have gjort en Undtagelse, thi jeg har i Grunden spenderet min Ungdoms Fordeel paa Mynster.

Men som Ungdommen kan gjøre Alderdommen Uret, saa ogsaa omvendt Alderdommen Ungdommen ved at tvære. Og det har egl. Mynster gjort mod mig.

Smerteligt berører mig dog det Forhold til Mynster, jeg vilde dog saa gjerne have gjort Alt godt for ham.

#

NB26:44

#

Christendommens tvende Sætninger

A.

Fordi Du er Lidende, derfor elsker Gud Dig.

Det er dette: kommer hid alle I som arbeide o: s: v: o, taber ikke Frimodigheden, som var det at lide, at være ulykkelig, som var det Skyld (hvad Mskene grusomt opfandt, for at blive Eder qvit) nei, just Eder elsker Gud, at I lide er ikke Udtrykket for at være forladt [af] Gud, tværtimod.

B.

Fordi Gud elsker Dig, derfor maa Du lide.

Dette er det Næste, er, hvad der saa vil indtræde, hvis Du i Sandhed har indladt Dig med Xstd: Du maa lide, lide for Læren, kort Du maa lide, – fordi Gud elsker Dig. Det er, Gud er Aand, han kan ikke anderledes udtrykke sin Kjerlighed end ved at Du maa lide, vil Du ikke lide, saa vil Du altsaa være fri for Guds Kjerlighed.

Men pas nu vel paa; thi idet Du har forstaaet dette, da vil det bevæge Dig dybt og inderligt i Stemning – og i samme Øieblik vil det Sandselige i Dig underskyde et Bedrag, det vil være Dig, som maatte da denne Din Bevægethed saaledes behage Gud, at han nu sendte Dig en eller anden Lykke – o, svigefulde Hjerter, saa gaaer jo dog Sagen tilbage i det Gamle, det bliver det Sandselige, ikke dette: at Guds Kjerlighed udtrykker sig ved at Du maa lide.

Sandt nok, her gaaer den sidste blot msklige Trøst ud; thi den sidste blot msklige Trøst er: naar Alt forlader mig, saa har jeg jo Gud, han sender nok Held og Lykke – o, og hvis Gud elsker Dig, det udtrykkes ved, at Du maa lide – ellers elsker han Dig ikke!

Hjælper han Dig da ikke? Jo han hjælper Dig til at finde det ubeskriveligt saligt, saaledes at lide. Dette er Aandens Vidnedsbyrd.

Men pas nu vel paa, at der ikke i samme Øieblik, just i Forstaaelsens Øieblik underskyder sig et Sandsebedrag. Thi Du vil ved denne Forstaaelse blive bevæget i Stemning, og saa vil det være Dig, som maatte dette behage Gud saaledes, at han sendte Dig een eller anden lykkelig Tilskikkelse – o, svigefulde Hjerter, saa gik jo Sagen tilbage til det Sandselige, og det blev ikke Aandens Vidnedsbyrd; nei, pas vel paa, thi maaskee tilskikker Gud Dig just i samme Øieblik et piinligt Uheld – at Du strax kan indøve, ved Hjælp af Aandens Vidnedsbyrd at finde dette saligt.

Saaledes er det en vidtløftig Historie, inden et Mske finder Trøsten.

Der er en Gud i Himlene – er dette ikke uendeligt Trøst nok? Jo, hvis Synden ikke var.

Der er en Forsoner – er dette ikke Trøst nok, han gjør jo Fyldest for al Din Synd? Jo, hvis ikke just han, Forsoneren, fordrede »Efterfølgelsen.«

Men Aanden er »Trøsteren« – der standser vi: trøst Dig!

Blot Eet endnu. Som Lægen siger til Den, hvis Been var brudt, naar han skal til at bruge det igjen: vær endelig forsigtig, saa snart De mærker den mindste Smerte, saa giv lidt efter, hvii en halv Times Tid, men begynd saa igjen; eller er Smerten større, saa læg Skinnerne en Dag an igjen, tag Stokken til Hjælp, men begynd saa igjen den næste Dag – og for Alt ingen Sindslidelse, at De da ikke bliver utaalmodig og for Smerte stamper i Gulvet, thi saa brækker De Benet igjen, det vil være »for Smerte« forsaavidt det vil være for at faae den størst mulige Smerte: saaledes ogsaa her. Vær forsigtig, smerter det for stærkt, giv lidt efter, men begynd saa igjen. Og for Alt ingen Utaalmodighed, der her kunde være endog livsfarlig.

Giv lidt efter, det evig Visse er og bliver dog, at et

Msk.frelses ene og alene ved Naaden.

Giv lidt efter, men begynd saa igjen. O, og ikke sandt, var det ikke den lumpneste Utaknemlighed, om et Msk. vilde spare sig for Anstrengelse, fordi han frelses - af Naade. Eller hvad vilde Du dømmen om den Mand, der blev kold og ligegyldig mod sin Hustrue, fordi han vidste, at han var elsket, saa han kun vilde anstrenge sig, hvis han^a skulde fortjene hendes Kjerlighed.

a ikke var elsket, og

NB26:45

#

Christus.

Paulus - Jacob.

Peder - Johannes o: s: v:

Dette vil sige: kun Gud-Msket er det eneste Individ der som ene udtrykker Xstd. Naar det ikke er Gud-Msk, behøves der altid idetmindste To, for at udtrykke Xstd.

NB26:46

#

Christd. har intet Esoterisk.

Det er en blot msklig Opfindelse, om En vilde sige: jeg har saa stærke Indtryk af Xstd., at jeg vil skjule det for Andre, for ikke at gjøre dem ulykkelige, thi de kunde ikke bære det.

Nei, Christus selv gav jo ikke saaledes efter i msklig Medlidenhed (og ham betræffende kunde man da være sikker paa, at denne Medlidenhed ingen tvetydig Tilsætning havde af, at det muligt var for at skaane sig selv, man er saa medlidende), han satte Xstdommen heel ind - og Msk-Slægten sprængtes ogsaa. Havde han ikke sat Xstd. heel ind, saa havde Mskene bedre kunnet bære ham, og han var vel ikke blevet offret : Xstdommen var ikke kommet ind i Verden.

NB26:47

#

»De Offrede«, Correctiverne.

Som den kunstforstandige Kokkepige i Forhold til en Ret, hvor der iforveien er en Mængde Ingredientser blandede siger »en lille bitte Smule Kaneel maa der endnu i« (og vi Andre kunne maaskee knap smage, at denne lille Smule Kaneel kom i, men hun veed bestemt, hvorfor, og hvorledes den smager ind med i det Heles Blanding); som Kunstneren i Forhold til hele Stykkets Colorit, der er dannet af de mange mange Farver, siger: der og der, paa det lille Punkt maa der anbringes en lille Smule Rødt (og vi Andre kunne maaskee neppe engang opdage, at det Røde er der, i den Grad har Kunstneren fortonet det, medens han ganske nøiagtigt veed, hvorfor det skulde anbringes): saaledes med Styrelsen.

O, Verdens Styrelse det er en uhyre Huusholdning, et grandioست Malerie. Dog er det med ham, Mesteren, Gud i Himlene, som med Kokkepigen og Kunstneren, han siger: nu maa der en lille Smule Kaneel i, en lille Smule Rødt anbringes. Vi begribe ikke, hvorfor, vi øine det neppe, i den Grad forsvinder denne lille Smule i det Hele, men Gud veed, hvorfor.

En lille Smule Kaneel! Det vil sige: her maa et Msk. offres, han maa med for at give det Øvrige en bestemt Smag.

Dette er Correctiverne. Den usalige Vildfarelse er det, naar nu Den, der skal bruges til at anbringe Correctivet, bliver utaalmodig, og vil gjøre Correctivet til Normativet for de Andre, det er Forsøget paa at forvirre Alt.

En lille Smule Kaneel! Msklig talt, hvilken Smerte saaledes, offret, at være den lille Smule Kaneel! Men paa den anden Side, Gud veed nok, hvem han vælger til at benyttes paa den Maade, og saa veed han dog, i den inderligste Forstaaelse, at gjøre det saaledes saligt for ham at offres, at blandt de tusinde, forskjelligartede Stemmer, der hver paa sin Viis udtrykke det Samme, høres ogsaa hans, og maaskee just hans i Sandhed de profundis: Gud er Kjerlighed. Fuglen paa Qvisten, Lilien paa Marken, Hjorten i Skoven, Fisken i Havet, talløse Skarer af glade Msker juble: Gud er Kjerlighed. Men under, ligesom bærende, som Baspartiet gjør det, alle disse Sopraner lyder det de profundis fra de Offrede: Gud er Kjerlighed.

NB26:48

#

Præste-Præk.

Den hele Forkyndelse, som »Præsten« ordentligviis repræsenterer, er og bliver dog Galimathias, uden at jeg derfor mener, at den skal bort, eller at den ikke ogsaa kan gjøre sin Gavn, hvilket nemlig ligger i, at Mskene ordentligviis ikke have Tid til at tænke videre over det Religieuse.

Confusionen ligger bestandigt i, at medens Præsten prædiker, underskyder Tilhøreren en lavere Forestillingskreds, og Præsten tænker slet ikke paa at udrive ham deraf.

Lad os tage et Exempel. Præsten prædiker over de Ord: Xstus skjeldte ikke igjen, der han blev udskjeldt. Nu prædiker han da om, at man skal gjøre lige saa, ikke skjelde igjen. Tilhøreren hører andægtig efter, og slutter omtrent saaledes: naar jeg da nu gjør efter hvad Præsten her siger (ikke skjelder igjen) saa vil det nok gaae mig godt i denne Verden. See, her har vi det. Det Hele dreier sig bestandigt om, at det maa [gaae] godt i denne Verden – og til den Ende vil man have med Xstd. at gjøre. Hvilket Dyb af Forvirring. Og paa den Maade prædiker 1000 Præster, og høre Millioner.

Tag de foreløste Ord, spørg Dig saa selv: hvorfor blev Xstus korsfæstet? Aabenbart fordi han ikke skjeldte igjen. Ved at skjelde igjen vil man altid komme ganske godt fra det i denne Verden. Men Intet er den meest forbittrede Forfølgelse saa vist som hvis Nogen formaaede at øve den Ophøiethed, der ikke skjelder igjen, Intet hader Verden saa meget. Tag et Msk, hvis Socrates blot havde kunnet beqvemme sig til at skjelde igjen, saa var han ikke blevet dømt.

Xstus beder for sine Fjender. Nu prædiker Præsten. Tilhøreren slutter da: dersom jeg gjør lige saa, vil det nok gaae mig godt i denne Verden. Der har vi det igjen! Nei, nei, nei, hvis Du stod anklaget og blev dømt til Fængsel paa Livstid – hvis Du da havde Ophøiethed til at bede for Dine Fjender: vær forvisset Du bliver henrettet. Intet forbittrer i den Grad^a som at bede for sine Fjender.

a mod En

Men det der hjælper Mskene, at de ikke mærke, hvilket Galimathias de komme ind i, er, at de hele Ugen igjennem væsentligen leve i ganske andre Tanker.

Og Xsthedens Grundforvirring er, at den officielt forkyndes og officielt høres under den Antagelse, at Christendommen forholder sig til dette: saa vil det nok gaae Dig godt i denne Verden.

Jo, jeg takker de[t] er rigtignok gaaet de sande Xstne godt i denne Verden.

Præsterne derimod gaaer det jo meget godt i denne Verden – men det er heller ikke Xstd.

NB26:49

#

Socrates

I Bøger, Artikler, Prækeforedraget o: s: v: forekommer ofte denne Vending: Tiden tillader os ikke at gaae videre ind herpaa o: s: v:

Hvor uendelig vittigt af Socrates. Da han er blevet dømt, og nu taler efter Domfældelsen, siger han blandt Andet til Dommerne: at han vel seer, at det ikke vil lykkes ham at overbevise dem om hans Uskyldighed »thi dertil er Tiden for kort, eller har han for kort Tid samtalen med dem.« Derimod antager han, at hvis det ikke havde saadan Hast, men han kunde komme ordentlig i Samtale med dem, saa skulde det nok lykkes ham.

NB26:50

#

Ægte socratisk.

I sit Forsvar strax i Begyndelsen taler Socrates slet ikke om, hvilke Offere han egl. har bragt – nei, han siger, at paa Grund af at han har havt saa travlt med at gaae omkring og virke paa den Enkelte »har han ikke faaet Tid til at befatte sig med Statens Styrelse, eller med at samle Penge, men har levet i den yderste Armod.

Pathetisk kan man sige: jeg har levet i Armod for at tjene min Sag; ironisk hedder det: jeg har ikke faaet Tid til at samle Penge.

NB26:51

#

»Lidelse« – om mig selv.

»Lidelse« er Qualitets-Udtrykket for Ueensartethed med denne Verden.

I denne Ueensartethed (Lidelse er Udtrykket) ligger Forholdet til det Evige, Evigheds Bevidsthed. Hvor der ikke er Lidelse er heller ikke Evigheds Bevidsthed, og

hvor der er Evigheds Bevidsthed er ogsaa Lidelse. Det er i »Lidelse« at Gud holder et Msk. vaagent (ueensartet med denne Verden) for Evigheden.

I det gl. Testamente var det saaledes: nogle Aar vare Lidelse (Prøvelsen) og derpaa endnu indenfor dette Liv og i denne Verden naaedes Tilfredsstillelsen, som er en Eensartethed med dette Jordiske. Gud prøver Abraham, lader som vil han, at han skal ofre Isaak, men saa er Prøven forbi, A. faaer Isaak og hans Glæde er i dette Liv – derfor udviser A. heller ikke Evigheds-Bevidstheden, thi Lidelsen er ikke indtil det Sidste.

Xstdom er Lidelse til det Sidste – der er Evigheds Bevidsthed.

Hvad mig angaaer, da har jeg haft Leilighed til at blive opmærksom herpaa.

Jeg har fra min tidlige Tid sukket under en oprindelig Ueensartethed med denne Tilværelse. Dog har denne Smerte tillige været mig Udtrykket for, at der i en anden Forstand var indrømmet mig mere end Almindelig.

Denne min oprindelige Ueensartetheds Smerte fik jeg dobbelt skærpet, da jeg sympathetisk kom til at bære en Andens Lidelse, ved at have gjort en Pige ulykkelig.

Saaledes levede jeg hen, trods al Lidelsen, jeg kan aldrig noksom takke Gud for, hvad der blev gjort for mig.

Eet Gode havde jeg imidlertid stedse haft, jeg havde været fri for Næringsborg, hvad jeg dobbelt maatte være taknemlig for, da just min Ueensartethed gjorde det saa vanskeligt for mig at passe saaledes ind i Verden at jeg ret kunde sørge for mit Udkomme.

Da kom 48. Jeg fik det største Indtryk af mig selv, som jeg nogensinde har haft. Men tillige begyndte ogsaa da, ved Penge-Forvirringen og ogsaa paa anden Maade, Spørgsmaalet om Udkommet at rykke mig nærmere og nærmere.

Mange andre Omstændigheder stødte til, og da kom der Øieblik, hvor Sagen stillede sig saaledes for mig: om det ikke var Betydningen af at have en Frelser, at ved ham denne min Ueensartethed skulde hæves – og saa skulde jeg nok sørge for mit Udkomme og ret msklig glæde mig ved Livet. Naturligviis vaagnede saa strax Tanken om »hende«, at nu ogsaa hendes Liv kunde faae en Glæde, hvis hun ønskede den.

Jeg var mig bevidst, at dette egl. var et Affald fra Gud, om man saa vil.^{NB^a} Saaledes forstod jeg mig selv, naar jeg for Gud talte med mig selv derom. Jeg sagde: jeg kan ikke længere holde ud, at være Dig saa nær, tilgiv mig det, at jeg trækker mig tilbage. Du er jo

a NB Fra en anden Side forstod jeg det dog ogsaa saaledes: om jeg ikke nu var blevet for udviklet til at kunne leve i det barnlige Forhold til Gud som jeg hidtil havde levet, saa det var som om Gud selv sagde: Du maa slippe mig, vi To kan ikke have saaledes med hinanden at gjøre.

Kjerlighed; og naar jeg seer, at det nære Forhold til Dig (i hiin min Ueensartetheds Smerte) vil blive idel Lidelse, saa vil Du i »Naade« tilgive mig, ja være mig behjælpelig til, at jeg slipper lidt længere bort fra Dig; thi dette forstaaer jeg, jo nærmere man kommer Dig, jo mere Lidelse i dette Liv. Saa vil Du ikke vredes, og Du vil paa anden Maade passe paa mig, at jeg ikke nu, naar denne Smerte, der hver Dag og hver Time bandt mig til Dig og mindede mig om Dig, er borttaget, at jeg da ikke glemmer Dig, og tilsidst vender hele Forholdet om, og bilder mig ind, at det, at jeg nu ingen Smerte mere føler er Tegnet paa Dit større Velbehag, istedetfor det maaskee snarere er Dit Mishag, thi som sagt, dette forstaaer [jeg] jo nærmere Dig jo mere Smerte, o, men jeg kan ikke, Du Kjerlige, Du maa tillade mig at fjerne mig fra Dig.

Saaledes tænkte jeg mig det. Imidlertid skete det ikke.

Men var det skeet, da vilde mit Liv blevet i det Gl. Testamentes Stiil: nogle Aars Lidelse og saa Glæde og Tilfredsstillelse i dette Liv.

Forsaavidt jeg da alligevel havde paataget mig at udvise Xstd, og hvor bestemt jeg end havde indskærpet, at jeg egl. ikke er Xsten: det var dog endt med, at jeg var blevet en Sophist.

Jeg havde saa formodentligen gjort glimrende Lykke, maaskee, det var ikke umuligt, at det var endt med, at jeg engang var kommet til at gaae klædt i Fløiel og med Stjerne og Baand.

Og til den Tid vilde jeg saa formodl. ganske have glemt det Sande, ladet mig af Andre bilde ind og indbildt mig selv, at dette straalende Liv var et Beviis for min Guds frygt, et Udtryk for Guds Kjerlighed – istedetfor at Lidelse er Kjendet paa Guds-Forholdet.

Saa var jeg altsaa blevet en Sophist. En ny Sophist, maaskee den allerfarligste, just fordi jeg laae oprindeligen det Sande saa nær.

Nei, men det skete ikke. Det gl. Testamentes Existens-Form i Religiositet har været udviist i mit Liv – men jeg skulde videre.

Det N. T. er Lidelse indtil det Sidste – men saa ogsaa Evigheds Bevidstheden. Den var jeg i det andet Tilfælde væsentlig gaaet Glip af. O, thi det er dog frygtelig Galimathias, dette at indbilde ethvert Msk, hvis Liv er lutter Eensartethed med denne Verden, at han har Evigheds Bevidsthed.

NB26:52

#

Christenhed.

1000 Præster præker hver Søndag: ikke en Spurv falder til Jorden uden den himmelske Faders Villie, Eders Hovedhaar ere talte o: s: v:; og de sige: dette er saligt at troe, og dette skal Du troe.

Hvad vil dette sige, det vil dog vel sige: Du skal troe paa en providentia specialissima.

Og dersom om Mandagen et Msk. lader sig forstaae med, at han troer paa en providentia specialissima – saa udstødes han af Samfundet som »Sværmer«.

Og næste Søndag præster 1000 Mand igjen: Du skal troe o: s: v:

NB26:53

#

Om mig selv.

Med alle mine Lidelser, saa med større og større Modstand udenfra, da jeg maa rykke mere afgjørende frem, endeligen med Usikkerhed for Udkommet at skulle vove ud: derom var det, jeg sagde, nei det tør jeg ikke, det er mig for høit, det er mig som var det at friste Gud.

Og dog var det vel dette der fordredes af mig.

At jeg skulde komme til at lide Nød, er maaskee slet ikke sagt, men under Trykket af Muligheden deraf skulde jeg vove.

Der har været Timer, hvor jeg ligesom har følt Trang til, at der var et Msk., jeg kunde tale med, en Asket. Men overalt, hvor jeg seer hen, dette væmmelige: Professoren, som docerer, og forresten existentielt kun veed Beskeed om Levebrød og Carriere. Og at tale til nogen Saadan, kunde da aldrig falde mig ind, ja kunde jeg end ikke have forsvaret, thi han vilde da naturligviis seet at hjælpe mig ud af al Undseelse, saa jeg i fuldkommen fræk Tryghed udenvidere gjorde Levebrødet til Livets Alvor.

Imidlertid har det vel været godt for mig, at der intet saadant Msk er, det vilde dog maaskee have svækket mig at have confereret med et andet Msk, istedetfor at holde mig til Gud.

Ja, med Dig o, Gud, uendelige Kjerlighed ønsker jeg at

have at gjøre! Feiler jeg, o, Du Kjerlige, saa slaae til, at jeg kan komme paa den rette Vei.

NB26:54

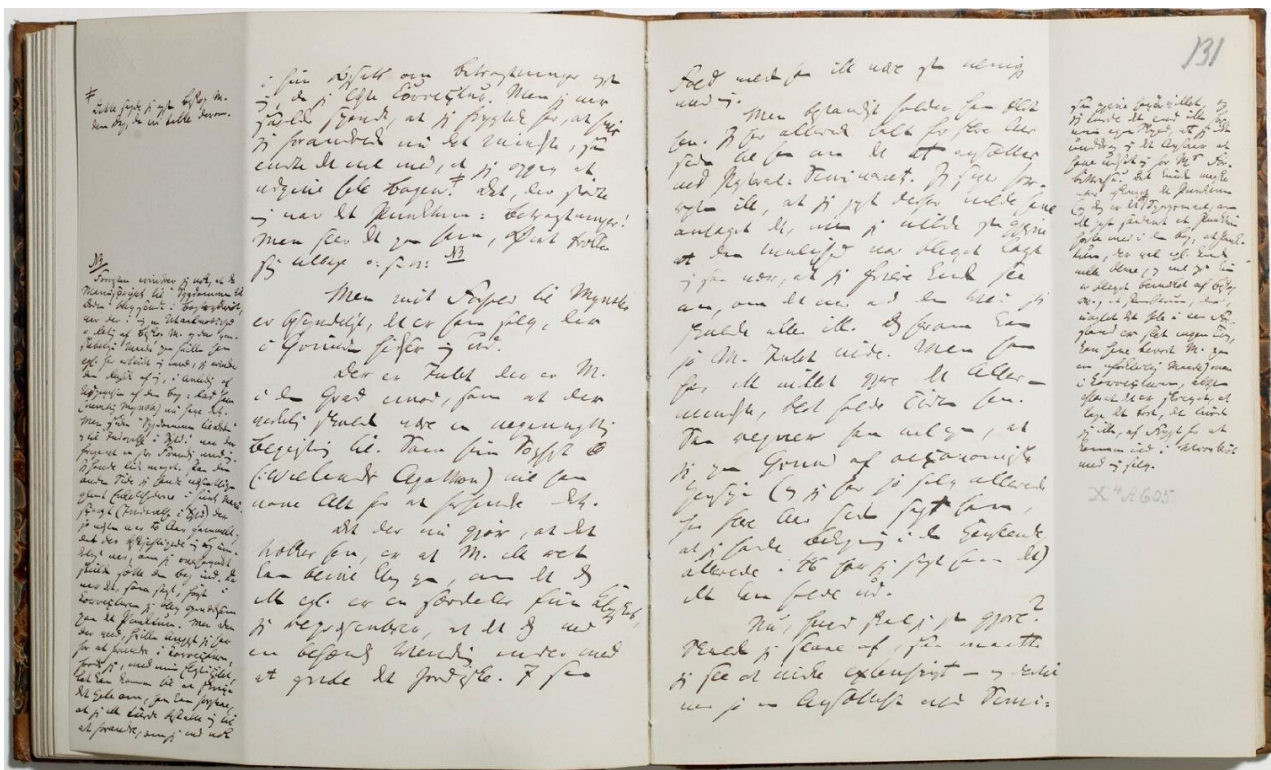
#

Mynster.

Da jeg første Gang efter Udgivelsen af »Indøvelse i Xstd« talte med M. sagde han blandt Andet: at han saa nok, at det var ham jeg vilde tillivs, at 2/3 af Bogen var mod ham og 1/3 mod Martensen, han anførte saa særligen det i 3^{die} Afdeling om »Betragtninger.«

Dette er nu en Misforstaaelse. Jeg sagde ham udtrykkelig da jeg bragte ham den Bog: at jeg havde ønsket, at En af os To var død inden den udgaves. Men dersom man vil en Mand tillivs, saa ønsker man ham dog vel ikke død forinden.

Forøvrigt stødte et Punktum

2. Journalen NB26, s. [130]-131. Marginaltilføjelsen NB26:54.b, indvist med »NB«, løber over to sider

i hiin Opsats om Betragtninger ogsaa mig, da jeg læste Correctur. Men jeg var saaledes spændt, at jeg frygtede for, at hvis jeg forandrede nu det Mindste, saa endte det vel med, at jeg opgav at udgive hele Bogen.^a Det, der stødte mig var det Punktum: Betragtninger! Man seer det paa ham, Øiet trækker sig tilbage o: s: v:^{NBb}

a Dette sagde jeg ogsaa Biskop M. den Dag, da vi

talte derom.

b NB Forresten erindrer jeg nok, at da Manuscriptet til »Sygdommen til Døden« blev sendt i Bogtrykkeriet, var der i mig en Utaalmodighed i Retning af Biskop M. og den venskabelige Maade paa hvilken han egl. har arbejdet mig imod, jeg erindrer den Replik af mig, i Anledning af Udgivelsen af den Bog: lad ham (nemlig Mynster) nu have det. Mensiden »Sygdommen til Døden« og til »Indøvelse i Xstd.« var der foregaaet en stor Forandring med mig. Jeg havde lidt meget. Paa den anden Side jeg havde væsentligen glemt Enkelthederne i hiint Manuscript (Indøvelse i Xstd) der jo næsten var to Aar gammelt; det der beskjeftigede mig og uendeligt var, om jeg overhovedet skulde sætte den Bog ind. Da var det, som sagt, først i Correcturen jeg blev opmærksom paa det Punktum. Men Den der veed, hvilken Angest jeg har for at forandre i Correcturen, fordi jeg, med min Elasticitet, let kan komme til at skrive det Hele om, han kan forstaae, at jeg ikke turde beslutte mig til at forandre, om jeg end nok saa gjerne havde villet, og jeg turde det end ikke for min egen Skyld, at jeg ikke unddrog mig det Ansvar at have udsat mig for M^s Forbittrelse. Det kunde maaskee være uskrevet det Punktum (og dog er det et Spørgsmaal, om ikke just saadant et Punktum hørte med i den Bog, et Punktum, der vel egl. kun ville blive, og vel ogsaa kun er blevet bemærket af Biskop M., et Punktum, der, uagtet det Hele i een Forstand er slet ingen Ting, kan have berørt M. paa en uforklarlig Maade) men i Correcturen, altsaa efterat det er skrevet, at tage det bort, det turde jeg ikke, af Frygt for at komme ind i Vrøvleriet med mig selv.

Men mit Forhold til Mynster er besynderligt, det er ham selv, der i Grunden hidser mig ud.

Der er Intet der er M. i den Grad imod, som at der virkelig skulde være en uegennyttig Begeistring til. Som hiin Sophist (i Wielands Agathon) vil han vove Alt for at forhindre det.

Det der nu gjør, at det trækker hen, er at M. ikke ret kan blive klog paa, om det dog ikke egl. er en særdeles fiin Klogskab, jeg repræsenterer, at det dog ved en behændig Vending ender med at gribe det Jordiske. I saa Fald vilde han ikke være saa uenig med mig.

Men bestandigt holder han blot hen. Jeg har allerede talt for flere Aar siden til ham om det at ansættes ved Pastoral-Seminariet. Jeg siger forresten ikke, at jeg just derfor vilde have antaget det, men jeg vilde saa gjerne at den Mulighed var blevet lagt mig saa nær, at jeg friere kunde see an, om det var ad den Vej jeg skulde eller ikke. Dog herom kan jo M. Intet vide. Men han har ikke villet gjøre det Allermindste, blot holde Tiden hen. Saa regner han vel paa, at jeg paa Grund af oeconomiske Hensyn (og jeg har jo selv allerede for flere Aar siden sagt ham, at jeg havde Bekymring i den Henseende, allerede i 46 har jeg sagt ham det) ikke kan holde ud.

Nu, hvad skal jeg saa gjøre? Skulde jeg slaae af, saa maatte jeg see at virke extensivt – og dertil var jo en Ansættelse ved Seminariet. Men det vil M. ikke. Men saa maa jeg vedblive intensivt og saa maa jeg lægge paa – det er jo M. selv Skyld i.

[c] Og Den, der just i det Øieblikda jeg saaledes havde kastet mig mod Rudelbach, fremdeles just i det Øieblik, da jeg, under Forudsætning af at Mynster blot forholdt sig rolig, dog varbetænkt paa til Afskeed endnu en Gang at udhæve Mynster – Den, der, selv om jeg nu nok saa gjerne vilde det, gjorde det umuligt ved saaledes som det skete at anbringe Goldschmidt: det var da ogsaa Mynster selv.

Saa kan man da ikke sige, at det er mig der vil ham tillivs.

NB26:55

#

Christd. i det N. T. – Christenhed.

I det N. T. fremstilles det at blive Xsten (som Mtth: X.) som den rædsomste Collision med ethvert det inderligste Forhold: at hade Fader og Moder, at ihjelslaae sit Barn o: s: v: – i »Christenhed« anbringes omvendt Xstd. just til at knytte alle disse naturligt inderlige Forhold inderligere, det er just Xstd. at elske Fader og Moder.

I Evangeliet om den store Nadvere undskylder En sig og siger: jeg tog en Hustrue, en Anden jeg købte et Par Øxne o: s: v: – altsaa Indbydelsen kommer saaledes, at det at følge den vilde forstyrre En i at gifte sig i at kjøbslaae o: s: v: – i »Christenhed« anbringes Xstd. som Vielses Formular, og man gaaer i Kirke om Søndagen for at Gud skal hjælpe En i Ens Næringsvei.

NB26:56

#

Sophistik.

I de stærkeste Udtryk, hengivende sig i æsthetisk Phantasie-Lidenskab forsikkrer man, at man er villig til at opgive Alt, hvis det forlanges – og paa samme Tid anvender [man] den meest forhærdede Forstandigheds Yderste for for enhver Priis at forhindre, at da ingen Katastrophe indtræder, ingen Situation, der kunde gjøre det aabenbart, om man virkelig vil staae ved sit Ord: see det er Sophistik. Man vinder alle jordiske Fordele – og tillige Skin af Hellighed. Det er ganske som det Græske: at gjøre Uret men under Skin af Ret.

Situation, især Katastrophe er det nemlig der gjør aabenbart, hvorvidt Det man declamerer er Sandhed i

En, er Charakter.

Dog stundom kommer Styrelsen bag paa Sophisterne, hjælper dem – ved at anbringe Situationen og saa ere de væk.

Forresten er det da en høist besynderlig Tale: at være villig til at offre Alt, hvis det forlanges. Det staaer jo i det N. T., altsaa det er forlangt, nemlig hvis Du frivilligt vil gjøre det, og anderledes hverken har Gud forlangt det eller vil han forlange det. Hvad [vil] altsaa det sige: hvis det forlanges af mig? Sophisten mener formdl. hvis jeg tvinges dertil – saa, saa vil jeg offre Alt. Sophisten er og bliver dog sig selv tro indtil det Sidste, altid Profit; thi naar noget tages fra mig, naar jeg tvinges til at slippe det, saa er det dog altid en Profit at give det Skin af, at man offerer det.

NB26:57

#

Charakter-Betjening – Falsation.

Sandheden lider i Verden. Denne Sætning udtrykker Sandheds-Vidnet i Charakter: han lider for Sandhed. Dette Syn skulde saa bevæge Den, der seer det og dog vil give sig Mine af at være af Sandheden, til at ville lide i Lighed med ham.

Men nei. Her kommer Falsationen, istedetfor selv at lide for Sandhed, vælger man den Opgave: at fremstille, at skildre, hvorledes Sandheden maa lide og lider i denne Verden. Man seer let, at dette er [et] Foretagende, for hvilket man ikke kan komme til at lide, men hvorved man kan gjøre glimrende Lykke i Verden. Det er nemlig Digter-Opgave, dramatisk Underholdning, aldeles, aldeles ligesom naar Nielsenspiller nordisk Helt, Frue Heiberg den uskyldigt Lidende.

Jo nærmere Digteren eller hvad man lige saa godt kan kalde ham Skuespilleren ligger Den, der i Charakter lider for Sandhed, desto afskyeligere. Er han samtidig: da er det den størst mulige Nederdrægtighed. Thi Dens Lidelser, der lider for Sandhed, har det størst mulige Krav paa Enhver, der vil give sig Mine af at være af Sandhed, at han kommer den lidende Sandhed til Hjælp træder i Charakter, lider – istedetfor at lade være at hjælpe og endog gjøre den Andens Lidelse i Penge og anden Fordeel. – Ordentligviis lader det sig vel neppe gjøre i Samtidigheds Situation, fordi Sandheden endnu er saa kæmpende, at Sandheds-Vidnet først maa have sat Livet til. Men ellers vilde det i een anden Forstand være det meest comiske der lader sig tænke, om der fE samtidig med at Paulus blev forfulgt, kagstrøgen o: s: v: havde levet en Rhetor, der havde reist omkring paa andre Steder og gjort glimrende Lykke, ved at

fremstille, skildre mimisk-dramatisk (i Præstekjole):
hvorledes Paulus lider for Sandheden.

At fremstille, skildre, hvorledes Sandheden lider
vækker ikke Forfølgelse men skaffer Profit, hvorfor?
Fordi det ikke gør andre Fordringer end enhver anden
æsthetisk Frembringelse, ikke forpligter Tilskuerne
(det har jo heller ikke forpligtet Rhetoren, den vel-
eller højærværdige Artist) men blot vil divertere
(opbygge) i en Time, blot vil hjælpe Folk til at passere
en behagelig Time.

I Samtidighedens Situation vilde dette Forræderie
være det afskyeligste, ligesom det, at være tilstede
ved en Ildebrand og istedetfor at hjælpe, ganske roligt
at opfatte det, for saa at reise om og skildre:
hvorledes denne Ildebrands Rædsel tog sig ud, hvor
frygteligt det lød det Skrig af en Mand, der brændte
inde - og som man kunde have reddet, hvis man ikke
havde været beskæftiget med at opfatte hele
Situationen - for Skildringens Skyld.

I Samtidighedens Situation er dette Forræderie det
afskyeligste. Men nu burde Enhver ved Phantasiens
Hjælp kunne drage den hellige Historie sig saa nær, at
han bliver samtidig med den - og saa seer man ret,
hvor afskyeligt dette Forræderie er, der gjør Lykke
ved (istedetfor at lide i Lighed med de Herlige) at
skildre, at fremstille, eller ved at lege Xstd., at lege
Xstd, ja ganske som Børnene lege Soldat - thi at det
er i en Kirke^a, at det er understøttet af Orgel og
Basuner gjør det ikke mere til Alvor, men kun Legen
ansvarligere.

a , i Guds Huus for Guds Aasyn,

Forresten leges denne Leeg især af Blødagtige, Feige
o: s: v: - de Slette have dog Kraft nok til at ville
Sandheden tillivs.

NB26:58

#

Forholdet til Gud.

Jo mere kiælen og ømskindet jeg er, jo mere kan jeg
jo siges at trænge til Gud - forsaavidt kunde det synes
som en asketisk Haardførhed næsten kunde føre til at
ville undvære Gud, og forsaavidt være betænkelig.
Sludder, Sludder, Sludder. Thi dette Kiælenskab er
slet ikke den Art Dyrkelse Gud vil.

NB26:59

#

Lidelse Kjende paa Guds Forholdet, dens Smerte
belyst fra een Side.

Det at lide er Kjende paa Guds-Forholdet.

Dersom det nu var saa, at Mskene, de Medlevende, Omverdenen förstod den Lidende heri, at hans Lidelse, at det at han maa lide just var Udtrykket for at holde sig til og at være elsket af Gud, da var Smerten det halve mindre, det vilde være ligesom den Forsagelse, der af de Medlevende er forstaaet at være gudfrygtig Forsagelse.

Men dette er ikke saa, just de Medlevende ansee Lidelsen som Kjendet paa Guds Unaade, og denne Lidelse, Misforstaaelsens Lidelse hører med.

Desuden det at den Fromme kommer til at lide er jo for en stor Deel just begrundet i, at han skal udtrykke det Christelige i denne Verden, thi derfor er det netop han vil komme til at lide derfor – af Mskene. Ogsaa saaledes sees, at Lidelse er Guds-Forholdets Kjende, thi jo inderligere En holder sig til Gud, jo sandere han udtrykker det Christelige i denne Verden, jo mere vil denne Verden arbeide ham imod.

NB26:60

#

Guds Ophøiethed.

Det er dog et meget kummerligt Begreb om Guds Ophøiethed, at hans Retfærdighed skulde være ligefrem kjendelig paa, at han strax slaaer til, straffer Dem, der ikke ville som han vil.

Nei, nei, lige omvendt, som i Forhold til Gud al Kjendelighed er Omvendthed. Hans Straf, hans Unaade i denne Verden er at ignorere de Ugudelige – o, Du, som har Forestilling om Gud, Du fatter denne Straf! – de ere som slet ikke til for ham – derfor gaaer det dem godt i denne syndige Verden.

Kun Dem, hvem Gud elsker og som elske Gud, kun dem sender han Lidelser, i Kjerlighed nænner han ikke, at de skulle tosse Livet hen og ikke blive opmærksomme paa, at Gud er Aand, at for ham ligger denne Verden i det Onde. Derfor kalder han paa dem – ved Hjælp af Lidelser, at de maatte blive ueensartede med denne Verden, han kalder paa dem, han vil være til for dem og at de skulle være til for ham – medens han i sin uendelige Ophøietheds Unaade ignorer[er], ved at ignore[re] straffer han de Ugudelige.

Endog blot i msklige Forhold er der en svag, svag Slags Analogie: Den virkelig Ophøiede er kun streng mod Dem, han elsker, Dem siger han deres Feil, gjør dem opmærksomme, næsten plager dem – Fjenderne, og især jo lumpnere de ere, dem ignorer[er] han – det er jo ogsaa den værste Straf over dem, hvis de mere og mere bestyrkes i deres Vildfarelse.

NB26:61

#

Kun det Ubetingede kan bære et Msk.

Lad et Msk. ville arbejde for det Gode, flittigt, anstrenget, men dog saaledes, som han mener det, at han skal opleve at have Glæde deraf, see Frugter deraf: ja, paa den Maade skal det ikke blive stort; thi naar han ikke vil vove længere ud, end at han i levende Live skal see Frugterne deraf, altsaa see dem hos de Samtidige, saa nødsages han til i den Grad at accommodere sig og at slaae af nu her nu der, at hans Villen af det Gode egl. bliver en Illusion.

Vel saa lad da et Msk. mere resigneret ville sætte sit Liv heelt ind – men dog saaledes, at han skal have den Tilfredsstillelse, at den næste Slægt saa bliver bedre: ja, paa den Maade lader det sig heller ikke gjøre. Thi snart vil han forstaae Tilværelsen saa dybt, at han vil see, at Verden aldrig bliver bedre, at hvis han saaledes virkelig vovede sit Liv for det Gode, saa vil næste Slægt blot docere ham, og er egl. saa blot blevet værre. Altsaa vil denne Tanke, (at hans Liv skulde gavne en Eftertid) ikke formaae at bevæge et Msk. til virkelig at sætte et Liv ind for det Gode.

Saa staaer der blot een Betragtning tilbage, men den strækker ogsaa til, den er, at et Msk. siger til sig selv: jeg har, betræffende at vove Alt, slet intet hvorfor, det der bestemmer mig er ene og alene dette Ubetingede, jeg skal det, jeg kan det ikke anderledes, hvorfor? ja, det maa Gud om.

Dette vil sige: med den Reflexions-Bevidsthed som en betydeligere Individualitet i vor Tid maa have, kan ingen teleologisk Betragtning formaae, at han virkelig vover Alt.

Vi trænge atter til det Ubetingede. I det Ubetingede gaaer al Teleologie ud.

Det er en Bagvendthed man har levet i, at jo mere »hvorfor« jo lettere skulde et Msk. formaaes til at vove Alt, nei, ethvert »hvorfor« er egl. subtraherende. Kun naar ethvert »hvorfor« gaaer ud i det Ubetingedes Nat og forstummer i det Ubetingedes Taushed, kun da kan et Msk. vove Alt; skimter han et »hvorfor«, saa svækkes han Noget, seer han 1000 »hvorfor« – pas

paa, han kommer aldeles ikke til at vove det Mindste, men bliver Professor i de 1000 »hvorfor.«

#

NB26:62

#

Distancer.

Der segnede da et af Guds udvalgte Redskaber. I inderlige Qvaler, som neppe lader sig ane, i Lidenskab langt langt paa den anden Side af Forstand, hvad hans egen Forstand i Anfægtelsens Timer ofte nok piinte ham med, holdt han ud mod Forstand, holdt ud i Lidenskab at stræbe frem ad den Vei, hvor efter hvad Forstanden kunde skjønne ja kun altfor klart see Alt var at tabe, han holdt ud, af Samtiden anseet som Afsindig, eller som En der har Djævelen, hadet forbandet, forfulgt – der segnede han endelig i Martyr-Døden. Da skeer det Forunderlige, som ved et Tryllerie ligesom lystrer pludselig hele Tilværelsen denne Qvalernes Mand, det viser sig, han havde Ret, just han.

Lad os nu gjenneumløbe Distancerne.

Den næste Generation staaer som in pausa, i Beundringens pausa, thi den zitterer endnu under Trykket af, at det var paa den anden Side af Forstand, at dette skete; det gaaer denne næste Generation ligesom naar en Steen kastes i Vandet, Vandet bliver ikke strax roligt, men vedbliver endnu nogen Tid om end svagere og svagere at zittre i Bevægelsen.

Den næste Generation har endnu Beundring – imidlertid høres der dog en Hvisken: egl. var det dog ikke saa uforklarligt eller ubegribeligt; naar man ret tænker derover, saa synes det ikke umuligt at kunne begribe hiin Herlige. Og dette siger man ikke for at nedsætte, nei, langtfra, man mener just at hædre ham.

Hvad vil dette sige? Det vil sige, nu er man kommet saa langt bort fra Lidenskabens Spænding, at man begynder i Ro at raisonere.

Saa tager dette Overhaand, og saa kommer endeligen »Professoren«. Han kan af mange Grunde bevise og godtgjøre og begribe. Hiin Herlige samt hans Liv bliver videnskabeligt arrangeret paa Paragraph. Candidaterne blive examinerede i: af hvilke og af hvor

mange Grunde det lader sig begribe. Og naar de saa kan Grundene godt, saa blive de beskikkede eller »kaldede« til, i et kjønt lille Levebrød med Avancement, at foredrage Grundene for Menigheden.

Saasart (saaledes var det idetmindste i gamle Dage) saasart Statsministeren kom i Forgemakket, saa var Audientsen forbi: og saasart »Professoren« kommer, saa viser det, at nu er hiin Herliges Liv forbrugt, at nu kræves der et nyt Offer. »Professoren« smigrer rigtignok sig selv og de respektive Candidater og Studenter samt deres Tilkommende med, at »Professoren« er i Udviklingen det høieste og rigeste Blomster.

Nei, dette er en Misforstaaelse. Professoren er egl. den største msklige Dumhed^a, han er nemlig det indbildske msklige Forsøg paa at ville udtømme i Reflexion, hvad der laae over Reflexion. Det der skuffer Professoren er, at han er saa langt borte fra Samtidighed med hiin Herlige, og at Bevægelsen, som Samtiden indtil Raserie mærkede, Bevægelsen, i hvilken den næste Generation zittrede, at den nu er ganske aftaget. Naar saa er, saa er det at hiin Skuffelse indtræder: naar man ret tænker og grunder, saa man godt kunne begribe hiin Herlige og hans Liv; og saa er det, at »Professoren« viser sig – og saa er det, at det er forbi for den Gang.

a eller Bagvendthed

Man kan endog i Individualitetens Verden vise Analogie hertil. Tag en virkelig Forelsket; i den Tid han er virkelig forelsket, det falder ham aldrig ind, at han skulde kunne begribe det, snarere forekommer det ham – o, elskelige Ydmyghed! – ubegribeligt, at Pigen kan elske ham. Lad ham saa faae Pigen. Og lad saa Aarene gaae, saa kommer der maaskee en Tid, da han ikke mere zitrer i Indtrykket af Lidenskaben, nei, den har ganske lagt sig, og han er blevet overordentlig klog det vil sige ganske dum. Om han er det vil være kjendelig paa, hvorvidt han mener af de og de Grunde fuldkomment at kunne begribe sin Forelskelse. Det er Noget der ofte forekommer i Individualitets Verdenen: en Mand eller en Kone, der engang forelsket, 10 Aar efter er Professor eller Docentinde i sin Forelskelse. Som altid Professorer og Docenter ere kjendelige paa, at de mene, at være den høieste Udviklings skjønneste Blomster, saaledes mene ogsaa disse Professorer og Docentinder at det Stadium, i hvilket de nu ere, er det høieste.

NB26:63

#

Om de Grunde der gjøre en Reformation til Tidens Fordring og derved til en Nødvendighed.

Samtale mellem en Præst og en Docent: Hr Sladdermund og Hr Sluddermand.

NB26:64

#

Barnedaaben.

Vil man ubetinget holde paa Barnedaaben, saa burde man da desto stærkere passe paa, at Gjenfødselse bliver en afgjørende Bestemmelse i det at blive Xsten.

#

NB26:65

#

Barnedaaben.

Til en vis Grad hænger dog nok Barnedaaben sammen med en elskværdig Indbildskhed af Forældrene.

Det er dog nok egl. en Misforstaaelse, at et Barn qua Aand skylder Forældrene sin Tilværelse. Nei, lad os være behagelige, qua Dyre-Skabning skylder han dem sin Tilværelse.

Men Forældrene ville gjerne smigre sig med den Indbildning: at avle en Christen, og derfor skal Barnet strax døbes.

Nei, ogsaa dette hører med til Xstds Alvor, at den trænger sig, med Evighedens Afgjørelse, adskillende ind mellem Forældre og Børn: om En bliver Xsten det afgjøres langt senere i Livet.

Men i »Christenhed«, denne General-Forvirrethed, der avler Forældre, som maaskee ikke have det fjerneste Indtryk af Xstd, de avle Xstne – og derved bliver det.

NB26:66

#

»Efterfølgelsen« – Mildhed.

Ved det man som Barn er bleven forkiælet i Xstd – og ogsaa her sees, hvor umuligt det egl. er at opdrage i Xstd, thi hverken kan i Forhold til et Barn Synds-

Begrebet ret anbringes, ei heller Efterfølgelsen – er det næsten i Forhold til den mindste Anstrengelse som var det Formastelse.

O, hvor har man dog ikke svækket Mskene ved denne Lære om Naaden.

Luther siger, at hele denne Lære er at henføre til den ængstede Samvittigheds Kampe. Har Du blandt os seet Nogen, om hvem det kunde falde Dig ind, at han havde denne christelige Forudsætning? Jeg har ingen seet. Men »Naaden« gjøres der i, Præsterne speculere i Naaden. Egentligen betragte de Naaden som en uhyre Fidei-Comis, de have bemægtiget sig, og som de lade os Msker betale i dyre Domme. Og det forstaaer sig, naar Xstd. skal foredrages efter det N. T., bliver det saare vanskeligt at anbringe Penge som Mellembestemmelse for Forkyndelsen. Men »Naade« i Betydning af Aflad (og saasnart »Efterfølgelse« tages bort er egl. »Naade« Aflad) egner sig ganske til Penge-Omsætninger.

#

NB26:67

#

»Vil Du være fuldkommen, saa gak hen sælg Alt hvad Du eier«

Altsaa for det Første, Christus taler ikke, som Præsten nu prædiker, han siger ikke: Du, Formastelige, afskyelige Formastelse at Du vil understaae Dig at ville være fuldkommen o: s: v:« nei, Christus taler ganske ligefrem som var det at ville være fuldkommen noget han syntes godt om hos det unge Msk, ja dette staaer udtrykkelig i det N. T., at Christus syntes godt om ham, fordi der dog i ham var en Bevægelse i Retning af at ville være fuldkommen.

O, hvor frygteligt ere vi dog ikke blevne demoraliserede ved Hjælp af den Maade, paa hvilken vi anbringe »Naaden«. Thi saaledes præke vi egl.: at ville stræbe efter Fuldkommenhed er Formastelse, afskyelig Formastelse, Intet oprører Gud saaledes, Intet tordner han saa vist ned til Helvede; nei, bliv i Skidtet og Blødagtigheden – og saa »Naaden«.

Frygteligt! Nei, saaledes skal Forholdet være: Din Stræben være saa anstrengt som muligt, og saa er det dog »Naade« alligevel at Du frelses. Og vel at mærke det er ikke os i Skidtet der skal sige det om den saaledes Stræbende (hvad vi kun ere altfor gesvindte til, for at forvise os om, at da det dog alligevel er Naade, saa kan vi lige saa godt aldeles blive i Skidtet) nei men den saaledes Stræbende skal

selv sige det. Og sandt er det jo ogsaa; thi jo længere et Msk. stræber ud, desto højere vil han opdage Opgaven – saa det alligevel er »Naade«.

O, frygtelige Demoralisation ved Hjælp af »Naaden.« Hvor i al Verden skal et Msk. faae Mod og Lyst til at stræbe, naar han fra Barn er opdraget i og bestandig prækes fuld af dette, at det at ville være fuldkommen er Formastelse, er Noget, som Gud og Xstus saa langt fra vil hjælpe et Msk. til, at det just er Noget, der i deres Øine er afskyelig Formastelse, og enhver Lidelse paa den Vei er derfor, det kan Du være ganske vis paa, Straf fra Gud.

Retfærdige Gud; og i detN. T. er Sagen vendt saaledes, at just Efterfølgelsen er fordret, og det er saa langt fra, at der er Tale om, at dette skulde være Gud imod, at der tværtimod loves (hvad ogsaa vel kan gøres fornødent) en Aand, der hjælper En frem ad den Vei.

Men naar man fra Barn er demoraliseret ved Mildheden, som hele Omverdenen præker – hvad skal det saa blive til! Hvor skal en chinesisk Qvinde, hvis Fødder fra spæde Barndom ere unaturligt forkrøblede, hvor skal hun nogensinde komme til at gaae, naar det ietvæk stilles saaledes for hende: det at ville rette Foden og gaae til er Formastelse.

Hvilken Demoralisation! Som Lægen forkludrer Patienten – for at gjøre sig uundværlig: saaledes demoraliserer »Præsten« Menneskene – for at gjøre sig uundværlig.

NB26:68

#

Gud er Kjerlighed – det at afdøe

[a] cfrp. 181 o: fl.

Tro det, vær forvisset (dog ved Dig selv alene kan Du ikke fastholde det, men hold blot ud, Du skal see, Aanden kommer nok Dig til Hjælp) vær forvisset om, at det at Alt gaaer Dig imod, at det bestandigt er Lidelse og ny Lidelse, at det er Guds Kjerlighed, at det er fordi Gud er Kjerlighed.

Og hvorfor og hvorledes det? Fordi Gud i uendelig Kjerlighed vil hjælpe Dig til, at Du maa kunne elske ham.

See derfor maa Du afdøe, og det er det han vil med Lidelsen; thi uden at afdøe kan Du aldrig elske Gud, det vil blive Dig idel Qval – og tænk Dig, hvilken uendelig Kjerlighed, at Gud i Kjerlighed vil hjælpe Dig til at elske ham, saa Du ret kan blive salig i denne Kjerlighed, hvad kun er muligt, naar Du afdøer.

Sagen er umiddelbart naturligt elsker Msk. ikke Gud. Forsaavidt han maaskee endog i brændende Udtryk taler om at elske Gud: see nøiere til, og Du skal see, at egl. er hans Forhold til Gud et egoistisk, han elsker Gud, fordi han sender ham jordiske gode Gaver, eller fordi han dog haaber, at han snart vil sende ham dem, han elsker ham fordi han haaber, at Gud vil afværge Lidelser fra ham eller dog snart ende dem. Men er dette at elske Gud, eller er Gud i den Forstand Kjerlighed? Naar derfor Lidelsen kommer for Alvor, saa maa det naturlige Msk. fortvivle og komme til den Slutning: Gud er ikke Kjerlighed.

Nei, for at Du skal kunne elske Gud, maa Du afdøe, og dertil Lidelsen – o, men pas nu vel paa, at det ikke strax løber surr for Dig, at Du nu rørt ved denne Tanke, mener, at nu vil Gud nok, til Opmuntring og Belønning sende Dig een eller anden jordisk god Gave – min Ven, saa bliver det jo dog ikke til Noget, bliver ikke det at afdøe, altsaa heller ei det at elske Gud, hvad Gud vilde hjælpe Dig til.

Saaledes gaaer det vel til. Først lever et Msk. hen i umiddelbar, naturlig Tilstand. Maaskee overøser Gud ham med Velgjerninger, Alt lykkes for ham o: s: v: Han føler sig saa glad og lykkelig, at han endnu blot behøver den Glæde, at takke Gud, at sige til sig selv: det er Guds Kjerlighed, ja Gud er Kjerlighed.

Da vaagner der i ham en Trang til at elske Gud igjen, hvad jo ogsaa Gud fordrer i Loven.

Gud, som seer i Hjerterne, seer nu efter, om dette virkelig er oprigtigt meent i dette Msk. Lad os nu antage, at Gud finder denne Oprigtighed. Og Gud den uendelige Kjerlighed, han siger saa ved sig selv: nu vel, jeg skal i uendelig Kjerlighed hjælpe dette Msk. til at elske mig – ak, Msk. selv, hvor oprigtig den end var i ham den Trang til at elske Gud, forstod neppe sig selv, ellers havde han neppe vovet sig ud, thi hvad der skal foregaae, uden hvilket han ikke kan komme til at elske Gud, er at forvandles fra det naturlige Msk. til Aand, og denne Vei gaaer gjennem det at afdøe, og det at afdøe er uhyre smerteligt.

Lad os nu antage, at efterhaanden bliver dette Msk. ved at forske i Guds Ord opmærksom paa, at det at elske Gud ikke lader sig gjøre uden gjennem at afdøe. Han tager da eet Tilløb efter et andet, men Smerten er saa stor, han kan ikke.

Men Gud som er uendelig Kjerlighed han forbarmer sig over ham, og siger ved sig selv: vel jeg skal hjælpe ham.

See, dertil Lidelsen! O, Msket forstaaer det ikke strax saaledes; thi forstod han det strax saaledes, kom han ikke til at afdøe.

Men da kommer Aanden og vidner med ham, at det er for at han skal kunne elske Gud. Thi kun en Afdød kan blive lykkelig ved at elske Gud. Er Du ikke Afdød, vil Dit Forhold til Gud blive idel Lidelse, og som en ond Samvittigheds Lidelse. Aanden vil tilskynde Dig til at gjøre dette nu Hiint af Kjerlighed til Gud for at tjene hans Sag, vidne for hans Rige – o, men Du kan ikke, thi Du er ikke Afdød, derfor bundet i alle jordiske Hensyn^b. Og det vil saa tyngte bestandigt paa Dig som en ond Samvittighed. Frygtelige Lidelse: Du vil have indladt Dig med Gud, men kun saaledes, at han blev Dig til Byrde, ietvæk vil Du føle Tilskyndelse til at udtrykke din Kjerlighed – men Du kan ikke, Du tør ikke vove hverken Det eller Det, thi Du er bundet i de jordiske Hensyn.

b , Du tør ikke bryde med hiin mægtige Mand, og Du tør ikke give Afkald paa Det og ikke paa Det, og Du tør ikke udsætte Dig for maaskee at lide Mangel o: s: v:

Saa forbarmer Gud sig i uendelig Kjerlighed over Dig – thi han elsker Dig! – saa trykker han saa stærkt paa med Lidelse, at Du maae igjennem, igjennem Døden.

Og hvorfor gjorde han det? Ja, medens det staaer paa, Du er vel næsten tilbøilig til at tvivle, om at Gud er Kjerlighed, men hold blot ud – saa kommer Aanden, og vidner med Din Aand, at det var Kjerlighed, at det var for at Du skulde være istand til ret at have Glæde af Dit Forhold til Gud.

Men pas vel paa, at det ikke løber surr for Dig, som skulde nu Sagen gaae tilbage, og naar en saadan Radical-Cour var overstaaet, saa skulde Du igjen til at kjende Guds Kjerlighed paa, at han sender jordiske Goder og afværger jordiske Lidelser, nei, nei, saa blev det jo ikke Aands-Forholdet, saa blev det jo ikke til Noget med det at elske Gud, hvad han i uendelig Kjerlighed havde tiltænkt Dig.

Saa tro det, det er saaledes, Lidelsen er Kjerlighed, den [er] for at Du skal afdøe – og for at Du saa kan blive i salig Forstaaelse med Gud som Kjerlighed.

Nu, og i Grunden er det dog ogsaa baade en feig og en indbildsk Tanke, at Lidelsen skulde være Straf. Thi selv om Du var nok saa stor en Synder, troer Du, at Du er Gud saa vigtig, at han skulde have ligesom en Tilfredsstillelse af [at] blive ved at straffe? Nei, nei, det forholder sig ganske anderledes. Just de Ugudelige straffer Gud – ved at ignorere dem. Derfor gaaer det dem gjerne godt i denne Verden – den frygteligste Straf, da efter Guds Begreb denne Verden ligger i det Onde, og da denne Tid er Naadens Tid, hvad de Ugudelige paa Grund af idel Medgang slet ikke blive opmærksomme paa. Men dem, han elsker, dem sender han Lidelse for at hjælpe dem til at kunne blive lykkelige ved at elske ham.

NB26:69

#

Om mig selv.

Jeg har maaskee haft det i min Magt ved at svinge af, og standse at sikkre mig Betyggethed for dette jordiske Liv, forskaanet mig for alle de Lidelser, jeg i en senere Tid har udholdt.

Det skete ikke, o, min Gud tak derfor! Det der egl. har piint mig meest, var at det var fald[e]t mig ind, om det maaskee ikke havde været Guds Villie. Dog havde denne Smerte ikke været, var jeg vel ikke blevet saaret dybt nok, ikke til Døden.

Nu forstaaer jeg det anderledes! Tak, o, Gud, uendelige Kjerlighed!

Var det skeet, saa var jeg blevet en Sophist, ogsaa en af dem, der foredrage det Christelige, men selv leve i andre Kategorier, altsaa selv ikke i sidste Grund have forsøgt det; en saadan var jeg blevet, om end dog altid deri forskjellig, at jeg jo selv ikke lagde Dølgemaal derpaa.

O, men er det ikke frygteligt, at det skal saaledes fortsættes fra Generation til Generation: at Alle ere Christne, at der er 1000 Præster – og at saa hver især hjælper sig ved Klogskab, ved det Jordiske og derpaa overleverer til næste Generation denne Ramse om, hvor saligt det Christelige er, men der var Ingen, der forsøgte det.

Er det saligt at lide? Dette er dog Xstd. At Millioner ere Xstne, at 1000 Præster forkynde, at det er saligt – medens Enhver sikkre sig imod det: er det forsvarligt paa den Maade at overlevere Xstd. fra Slægt til Slægt.

Fandtes der da ikke et Msk, ikke eet eneste, der følte saaledes for Mskhedens Sag, at han sagde: nu vel, jeg vil have den Sag undersøgt; jeg vil holde ud, at jeg, hvis mit Barn eller et Msk. jeg elskede lige saa høit som mit Barn, spurgte mig om det Christelige, at jeg da ikke skulde declamerende anprise det, og fortie for Barnet, at det egl. var en Talemaade, at jeg havde hjulpet mig igjennem Verden paa ganske anden Maade, men at jeg af Erfaring maatte kunne vidne for eller imod. Det Skammelige er, at man har gjort den helligste Sag til Declamation. Har jeg ikke erfaret det Christeliges Salighed, men hjulpet mig paa anden Maade: saa skal jeg sige dette og ikke declamere det Christelige.

#

NB26:70

#

Ananias – Saphira: Præsteskkabet.

Den Synd som hine to begik kan let blive Præsteskkabets Synd. Det Uforsvarlige er ikke at de tage de jordiske Fordeel[e] men at de give dem Skin af Gudelighed, Skin af Iver for Xstd. Saaledes var det ogsaa med Ananias og Saphira: de maatte gjerne have beholdt hele deres Eiendom, Ingen forlangte den af dem; men hvad de ikke maatte, var, de maatte ikke give en Deel deraf under Skin af at de, af Guds-Frygt gav det Hele. Og Præsten maatte, idetmindste for mig, gjerne tage istedetfor Tiende Tyvende eller Tredivte – men ikke lade som var det Christendom han egl. vil, naar det er Tiende han vil.

#

NB26:71

#

En evig Salighed.

Det at vente Straf er at lide Straf har en Forfatter sagt; men saa er dog vel ogsaa det at forvente Salighed at være salig?

Saaledes er det Xstds Mening, trods at den sande Christens Liv i denne Verden er idel Lidelse er dog Forventningen af en evig Salighed allerede salig.

NB26:72

#

Gud er Kjerlighed – det at afdøe.

Dersom et Msk. virkelig oprigtigt siger: Gud er Kjerlighed, saa har dette Msk. eo ipso kun eet Ønske, at elske Gud (Kjerligheden) af sit ganske Hjerte af al sin Magt.

Og naar Gud da opdager, at det er saaledes med et Msk, at der er dette Ønske i ham, da siger Gud: ja, ja mit kjere Barn, saa skal jeg være Dig behjælpelig, jeg

skal hjælpe Dig til at afdøe, thi uden det kan Du ikke elske mig. – Tag et blot msklig Forhold, dersom den Elskende ikke kan tale den Elskedes Sprog, saa maa hun eller han lære det, om det end faldt dem nok saa vanskeligt; thi ellers kan der ikke blive noget lykkeligt Forhold, de kan jo ikke engang tale sammen. Og saaledes med det at afdøe, forat kunne elske Gud. Gud er Aand – kun en Afdød kan nogenledes tale dette Sprog. Vil Du ikke afdøe, saa kan Du heller ikke elske Gud, Du taler saa om ganske andre Ting end han.

Saaledes sees det, at det i Xstd. endda ikke er Loven der befaler Du skal afdøe; men det er Kjerligheden der siger: elsker Du mig da ikke? Og naar dertil svares: jo, saa følger det af sig selv, at Du maa afdøe.

Men Mskslægten har da saa egoistisk som muligt faaet Xstd. vendt reent forkeert.

Xstdommen forkynder ikke Loven, den forkynder tvertimod, hvad Gud i uendelig Kjerlighed har gjort for Msk. Gud maa det vel forekomme at være saa meget, at det maatte røre Stene. Der standser saa ligesom Forkyndelsen. Der indtræder nu en Pause, thi det Næste vil Gud ikke befale, men dog venter han paa dette Næste, nemlig, at dette nu rører Msk. saaledes, at han beslutter at elske Gud. Men beslutter han sig til det beslutter han sig eo ipso ogsaa til at afdøe.

Men som Xstd. nu vendes, saa har vi Mske da rigtig snildt dreiet Gud en Voxnæse. Vi taler om, at Gud er Kjerlighed, at vi elske Gud (hvo elsker ikke Gud, hvilket Umenneske ikke at elske Gud o: s: v:), og tilsidst regne vi vel endogsaa paa, at vi ved denne idelige Talen om at Gud er Kjerlighed og at vi elske ham, tilsidst kan naae, at han ikke engang selv kan see, at vort Forhold til ham ganske simplement er Natur-Egoisme, den Art Kjerlighed, som bestaaer i at elske sig selv – thi den Kjerlighed, som virkelig elsker, udtrykker det jo derved, at den gjør efter den Elskedes Villie, altsaa forsager Verden, hvis det er det der ønskes, medens vi see at faae den kjerlige Gud til Hjælp (og til den Ende ogsaa som det hedder elske ham) for om muligt at føre ret et behageligt og nydelsesrigt Liv.

O, blot at være et kjerligt Msk: Du skal see hvor den msklige Egoisme veed at benytte sig deraf – men da Gud lod bekendtgjøre, at han er Kjerlighed: det var Noget for den msklige Egoisme.

Og sandt nok, denne kjerlige Gud finder sig i saare Meget: o, men er der da Ingen, hvem det kunde bedrøve saaledes at misbruge Guds Kjerlighed, saaledes at lade som forstod man ikke, hvad Gud egl. ønskede at man skulde gjøre, hvorledes Gud vil, at man skulde udtrykke, at man elsker ham.

Dog pas vel paa, hvo Du end er, hvem saadanne Tanker kunde besøge: denne Gud, han sidder jo ikke i Himlen og er i Forlegenhed for at Nogen skal

efterkomme hans Villie og elske ham. Dersom da En, rørt ved Guds Kjerlighed, siger oprigtigt: jeg vil elske Gud – han passe vel paa, thi hans Liv vil blive Lidelse, det er just Tegnet paa, at Gud med Velbehag seer til ham.

Altsaa, i Xstdommen har Gud ligesom, at jeg skal tale mskligt, friet til os Msker, for at vinde vor Kjerlighed: Alt Det gav han os, en Gave af Kjerlighed, og saa tænkte han, nu kan det da umuligt være Andet end at Msket igjen elsker mig. Men vi Msker, vi vare og ere Satans kloge: vi toge og vi tage Præsenterne – og de[t] kalde vi at elske Gud, naar vi leve efter vort Hoved og saa takke Gud. Tænk en Fader: der var Noget han ønskede Barnet skulde gjøre (hvad det er, det veed Barnet.) saa tænkte Faderen som saa: jeg skal nu udfinde Noget, som ret vil glæde mit Barn – det skjenker jeg ham, (o, det er meget for meget jeg gjør for det Barn!) saa er jeg vis paa, at han ogsaa vil elske mig igjen. »Han vil elske mig igjen« derved forstaaer Faderen, at Barnet nu vil gjøre Faderens Villie – men Barnet, ja det var et Satans kløgtigt Barn, Barnet tog Foræringen, men gjorde ikke Faderens Villie, derimod takkede Barnet og takkede og sagde mange Tak, og sagde det er en kjerlig Fader; men Barnet fik sin Villie.

Og saaledes med os Msker i Forhold [til Gud]. Da han blev Kjerlighed: da benyttede vi os deraf, og lader som var det at elske, at vi følge vort Hoved, men derimod dandse for ham og klappe i Hænderne, og blæse paa Trompet for ham, og med Taarer sige: Gud er Kjerlighed, hvo skulde ikke elske denne kjerlige Gud.

NB26:73

#

Den nulevende Slægt

kan ikke bære Xstd.; Mskene som de nu ere kunne kun forsaavidt kaldes Bærere af Xstdommen, forsaavidt de (at jeg skal benytte et Udtryk af en nyere Forfatter om et andet Forhold) bære den til Jorden.

NB26:74

#

Uden »Efterfølgelsen« er Christendommen
Mythologie, Poesie.

Fritænkerne i vore Tider angribe Xstd. og kalde den

Mythologie, Poesie.

Saa kommer Forsvarerne (Rednings-Folkene kunde man satirisk nok kalde dem, naar man betænker, hvad derved forstaaes i Ildebrands-Tilfælde), den officielle Forkyndelse; de forsikkre og sværge og bande at det er afskyeligt, at for dem er Xstd. intet mindre end Mythologie, Poesie.

Aber, aber – deres Forkyndelse totalt betragtet udelader aldeles Efterfølgelsen (selv deres Prædiken fortier den næsten, og deres Liv udtrykker da omtrent det Modsatte af Xsti Efterfølgelse) ergo er Xstd. for dem – trods alle Forsikringer – Mythologie, Poesie.

Det er overhovedet en egen Ting med Forsikringer, hvor der indirecte kan føres Contra-Beviset. Dersom en Mand staaer og kludrer med en Øxe og nu ved alt hvad helligt er forsikrer, at han er Snedker, saa svarer man ganske trøstigt: nei, En, der tager saaledes paa en Øxe, er bestemt ikke en Snedker, trods alle Forsikringer.

#

NB26:75

#

Forkyndelsen.

Præsten: Du skal afdøe – det koster 10rd

Den Lærende: Ja, naar jeg skal afdøe, forsage alt Jordisk, saa kan jeg vel forstaae, at jeg kommer til at rykke ud, for den Sags Skyld med mere end 10rd, derfor blot eet Spørgsmaal: hvem skal have de 10rd

Præsten: naturligviis jeg skal have dem, det er jo mit Levebrød, jeg skal jo med Familie leve af at forkynde at man skal afdøe. Det er derfor en meget billig Priis, og snart maa der vel ogsaa fordres noget mere. Naar Du vil være billig vil Du selv kunde forstaae, at det at forkynde at man skal afdøe, naar denne Forkyndelse skal drives med Alvor og Nidkjærhed, saa tager det paa en Mand. Jeg trænger derfor virkelig i høi Grad til med min Familie at ligge paa Landet om Sommeren for at recreere mig o: s: v:

#

NB26:76

#

Veemod.

Der siges etsteds i en Psalme om den Rige, at han samler en Skat med stor Møie og »veed ei, hvo ham arve skal«:

Saaledes vil jeg efterlade mig, intellectuel, en ikke saa lille Capital; ak, og jeg veed tillige, hvo der skal arve mig, han den Skikkelse, som er mig saa uhyre imod, han der dog hidtil har og fremdeles vil arve alt Bedre: Docenten, Professoren.^a

a Og selv naar »Professoren« fik dette at læse, det vilde dog ikke standse ham, ikke bevirke, at Samvittigheden slog ham, nei ogsaa dette vil blive doceret. Og atter denne Bemærkning, hvis Prof. fik den at læse, det vilde ikke standse ham, nei, ogsaa dette vilde blive doceret. Thi endnu længere end den Bændelorm (som man nylig, ifølge *Adresseavisen*, seer en Kone at være blevet befriet fra, hvorfor hendes Mand takker i *Adresseavisen*, med Angivende af dens Længde: 100 Alen) endnu længere er Prof; og intet Msk. kan skille et Msk, i hvem »Professoren« er, af med denne Bændelorm, det kan kun Gud, naar Msket selv vil.

Dog ogsaa dette hører med til min Lidelse, at vide det, og saa ganske roligt at fare fort i min Stræben, der vil bringe mig Møie og Besvær og hvis Udbytte i een Forstand Professoren skal arve – i een Forstand; thi i en anden tager jeg det med mig.

#

NB26:77

#

Lidelse Kjendet paa Guds-Forholdet eller paa Guds Kjerlighed.

[a] cfrp. 159 n: o: fl.

Denne Tanke – ret egl. Christendommens Tanke – der i een Forstand er den af alle for et stakkels Msk. frygteligste (det er ogsaa derfor den Tanke, paa hvilken der afdøes) er i en anden Forstand saa overvættets salig, at den vel ogsaa berusende har virket yderst fordæveligt. Og derfor gjælder det her som overalt ved at indøve det Christelige: Forsigtighed, men kom bestandigt tilbage paa det Samme.

At denne Tanke kan være farlig, sees let. Naar Lidelse er Kjendet paa Guds-Forholdet, saa kunde jo Individet (stoisk) ville ligesom udfordre Gud til at sende Lidelse, for at Individet kunde vise, at han alligevel formaaede at elske Gud. Dette er formasteligt, og saa langt som muligt fra at være Gudsfrygt, da det er Egoisme, der frækt ligesom vil maale sig med Gud. – Fra en anden Side: det, at Lidelse er Kjendet paa Guds-Forholdet, kunde man jo blive angest og bange for, saa man slet ikke turde indlade sig med den, fordi det var som udfordre man dog Gud til at blive ved med Lidelsen. Saa kunde man blive saa angest og bange, at man fra denne Tanke (som dog er det sande Christeliges) styrtede tilbage i Det, der ikke egl. er Christendom, men kun en Tilnærmelse til Xstd.

Derfor bør Følgende paaagtes. 1) Man skal aldrig begjere Lidelsen. Nei, bliv Du kun i den Bestemmelse, at bede om jordiske gode Dage. Dersom En begjerer Lidelsen, da er det jo, som formaaede han ved sig selv, at løse dette Frygtelige: at just Lidelse er Kjendet paa Guds Kjerlighed. Og det formaaer han netop ikke; det er »Aanden« der vidner med ham, at det er saa; men altsaa maa han ikke selv have begjeret Lidelsen. I ethvert Tilfælde, maatte det at begjere Lidelsen være at forstaae saaledes, at han tillige bad om »Aanden«, saa han ikke bad om Lidelsen i og for sig, men om Lidelsen som Betingelsen for at fornemme Aandens Vidhedsbyrd. Dog er ogsaa dette saa høit, at der maa bruges Forsigtighed, og oftere hviles ud i lavere Former.

2) Vove skal Du vistnok, thi at vove (for Sandhed o: s: v:) er just Xstd. Men Du skal dog indtilvidere ikke vove saaledes, at der ikke er en msklig Mulighed for, at Du ogsaa kan komme msklig talt godt fra det, som man siger. Det vil sige: der er Mulighed af at komme til at ligge under, der er ogsaa Mulighed af at det gaer godt.

Men er Lidelsen, msklig talt og forstaaet, ikke til at undgaae, og Du dog for Gud forstaaer Dig selv i at ville og skulle vove: aldrig maa dog Lidelsen selv være $\tau\epsilon\lambda\omicron\varsigma$, Du maa ikke vove for at faae Lidelsen, thi dette er formasteligt er at friste Gud. Saaledes at ville udsætte sig for Lidelse for Lidelsens Skyld, er en formastelig personlig Nærgaaenhed og Næ[s]viished mod Gud, som vilde Du udæske Gud til en Veddekamp. Nei, men naar det er Sag, – skjøndt Du seer, at Lidelsen er, msklig talt, uundgaaelig, vov Du kun. Du vover da ikke for at faae Lidelsen, men Du vover for ikke at svigte Sagen.

NB26:78

#

Guds Førelse med mig.

Oprindeligen har jeg været i Besiddelse af de udvortes Betingelser for at nyde Livet; og i mig, det er kun altfor vist, var der Lyst nok til at ville nyde Livet – men da var der givet mig en Pæl i Kjødet, et Kors: og jeg kunde dog ikke komme til ret at nyde Livet.

Da saa efterhaanden Betingelserne for at nyde Livet begyndte at svinde, da jeg fik oeconomicke Bekymringer: da faldt det mig ind, om det dog ikke kunde lade sig gjøre, at hiin Pæl i Kjødet toges fra mig. Jeg kunde da komme til at bruge de mig forundte Evner og Gaver til min Tjeneste, og, msklig talt er dette vist nok, jeg skulde da nok sikkert mig igjen, ved Erhverv, Betingelserne for at nyde Livet, og saa dog komme til at nyde Livet.

Jeg forstod vel, at dette dog nok neppe kunde hænge rigtigt sammen, at mit Liv skulde vendes saaledes. Men, som sagt, jeg havde dog faaet den Tanke. Dog det skete ikke, jeg kunde ikke ret faae Samtykket i mig selv, at jeg turde handle i den Retning. Var det skeet, var det lykkedes, var jeg blevet, christelig, en Sophist^a, om end forsaavidt forskjellig fra Andre, at jeg selv sagde det – og, hvo veed, maaskee havde jeg tilsidst ogsaa glemt at sige det, og var blevet complet Sophist.

a Anm Sophist er, christelig forstaaet, Enhver, der foredrager Xstd. medens hans Liv udtrykker noget Andet.

Det skete altsaa ikke. Og nu bliver det vel Vendingen af Sagen, som jeg havde anet det. Hiin Pæl i Kjødet vil maaskee tages fra mig; men jeg vil til den Tid ikke være i Besiddelse af Betingelserne for at nyde Livet, og jeg vil være saa forsøgt i Lidelse og saa langt henne, at jeg har bortskjæret mig selv Muligheden af at faae Betingelserne.

Saa vil der maaskee være et Cursus for mig endnu tilbage. Pælen i Kjødet vil være borttaget – og nu vil pludselig Betingelserne for at nyde Livet, tilbydes mig, ja næsten paanødes mig. Til den Tid vil det saa maaskee være Opgaven, at jeg skal være saaledes afdød og saaledes modnet til Aand, at jeg saa har Kraft til frivilligt at sige: nei, jeg vil ikke have dem.

Saaledes kom jeg aldrig til egl. at nyde Livet. O, min Gud, det var vel Bestemmelsen med mig, Du vilde det langt bedre med mig, end at jeg skulde klatte mit Liv ud paa at nyde – og fortryde en Evighed igjennem.

Men i Begyndelsen kunde jeg ikke forstaae det, og ikke gjøre det, derfor maatte der Tvang til, ligesom man lægger Skinner om et brudt Been. Opdragelsen bestod saa i, at føre mig til, engang frit at kunne gjøre, hvad jeg først maatte tvinges til.

NB26:79

#

Sandseligt – Aandeligt.

Plato siger (i Phædrus § 250) at Synet er den skarpeste af alle Sandser; men formedelst den sees Viisdommen ikke, thi deraf vilde opstaae for heftig en Kjerlighed, han mener, det vilde blive en slags sandselig Brynde.

Saaledes naar Kjendet paa Guds-Forholdet var Lykke og Medgang, saa bliver dette egl. en sandselig Beruselse. Men derfor er ogsaa lige det Modsatte Tilfældet.

Overhovedet er intet Farligere end disse Forvexlinger, naar under det, som ansees for det Aandelige, underskydes det Sandselige. Saaledes fE naar christelig Kjerlighed forvexles med sandselig Kjerlighed.

See, derfor er det, at Xstd. passer saa nøie paa det at »afdøe« som Mellembestemmelse overalt. Naar det at afdøe ikke skydes imellem, kan, især hvis Individet har Lykke og Medgang, hvad han kalder Kjerlighed til Gud blive den frygteligste sandselige Beruselse i Egoisme, til alle de jordiske Goder (og dette er allerede Berusende nok [at] have dem) at føie dette Berusende, at det er Tegnet paa Guds Kjerlighed. Frygteligt at forfalde til den Art Beruselse.

NB26:80

#

Christendommen – Talekunsten.

Hele Oldtiden (Plato – paa saa mange Steder, i Phædrus, i Gorgias, o: s: v: Aristoteles i Rhetorik, den senere Oldtid efter Plato og Aristoteles) er enig om, hvad ogsaa Senere, der have tænkt, have været enige om: at Talekunstens Potens er det Sandsynlige.

Christendommen er Paradoxet. Saaledes kom den ind i Verden – da var der ingen Talekunst (thi Apostlene og Martyrerne ere saare langt fra at være Talekunstnere, deres Liv er Paradoxer og deres Ord Paradoxer ligesom Xstd.

Men nu affødte Christendommen en Virkning i denne Verden. Denne Virkning er da forresten ikke til at

forvexle med Xstd. selv, er ikke Xstd. selv.

Denne Virkning (Slagskyggen af Xstds Paradox) den gaaer ind under Bestemmelsen af det Sandsynlige.

Xstd. bliver nu gjort sandsynlig – og saa florerer eo ipso Rhetorerne. De kan med Grunde og Grunde, de kan skildre og skildre og vræle, gjøre hele Xstd saa sandsynlig saa sandsynlig –

at det formodentlig ikke mere er Christendommen.

Først skete det vel bona fide, velmenende – i vor Tid ere vel Rhetorerne vidende om, at det er galt fat, men de tænke, lad os blot holde hen.

Xstd. som det Sandsynlige – og betjent af Rhetorer: saa er Xstd. afskaffet.

NB26:81

#

Alle ere bange for Afgjørelse.

En i vor Tid er maaskee en Skeptiker, fornemt overseer han Præsterne enten som dumme Msker eller som Bedragere – og naar man da vilde sige til ham: vel saa skal jeg føre Sagen til Afgjørelse, løfte Sandsebedragene, det vilde dog maaskee ikke smage ham. Thi han vil hellere i al Magelighed, for godt Kjøb være fornem Skeptiker. Men blev det ret Alvor med enten – eller i Forhold til Xstd – ja, han valgte vel ikke at blive Xsten, men han forstaaer dog, at han adskilligt høiere maatte kjøbe sin Skepsis end lige over for den Ubetydelighed, i hvilken det Xstlige nu repræsenteres.

#

NB26:82

#

πιστις – επιστημη.

See der har vi det. πιστις saaledes som det bruges i godt Græsk (Plato, Aristoteles o: s: v:) ansees for at

betegne noget langt lavere end *επιστημη. πιστις* forholder sig nemlig til det Sandsynlige. Derfor er *πιστις*, at frembringe Tro, ogsaa efter Classikernes Mening, Talernes Opgave.

Nu kommer Christendommen og bringer Begrebet Tro op, i en ganske anden Forstand, Tro just som forholdende sig til det Paradoxe (altsaa det Usandsynlige) men saa igjen betegnende den høieste Vished (cfr. Definitionen i Hebræerbrevet) Evigheds-Bevidstheden, den meest lidenskabelige Vished, der lader et Msk. offre Alt, Livet med for denne Tro.

Men hvad skeer, i Tidens Løb sagtnes saa Xstds Fart, og saa kommer ganske rigtigt det gamle Hedenske tilbage, og nu sludrer man Xstd ind i dette: at Viden (*επιστημη*) er høiere end Tro (*πιστις*.), medens Begrebet af christelig Tro ligger i en Sphære for sig selv, en Qvalitæt høiere end den classiske Tohed: *πιστις - επιστημη*.

Nei, christeligt, er Tro det Høieste. Og just herpaa kjender man igjen, ganske consequent, Christendommens paradoxe Charakter, at den ogsaa her vender op og ned paa det blot Msklige. Thi, msklig talt, er, som ogsaa Hedenskabet jo antog det, *επιστημη* høiere end *πιστις*, men Gud behagede det, at gjøre den msklige Viisdom til Daarskab, at vende Forholdet om (ogsaa her er Forargelsens Mulighed Kjendet) og gjøre Tro til det Høieste.

Men Alt lader sig kun forklare paa een ganske simpel Maade, hvilken jeg ogsaa længst har maattet henflye til: Xstd. er slet ikke til, det Hele er Vrøvl, ikke engang Hedenskab, da det pynter sig ud som Xstd.

NB26:83

#

Det iogforsigværende - »Troen«.

Gives der et logforsigværende? Xstd. svarer ja, just jeg er det.

Hvorledes kjendes det nu, om En forholder sig til et logforsigværende, hvilket Forhold da vel igjen maa være i det Ubetingedes Form?

Det kjendes paa, at han skjøndt lidende ved Forholdet (saa Forholdet er Lidelsens Aarsag og Grund) dog troende holder fast ved dette logforsigværende.

Naar En vil forholde sig til et logforsigværende - og tillige have det Jordiske, saa er dette en Tvetydighed.

Men hvorledes lever man nu i Christenheden? Man lever saaledes, at man bilder sig ind i en Troen at forholde sig til det logforsigværende, dog at man holder sig det saa fjernt som muligt (formodentlig for ikke at opdage, at man er i en Indbildning) og forresten er man hovedsaglig beskjeftiget med at gjøre sig dette jordiske Liv saa beqvemt som muligt, at komme godt igjennem Verden, ja man mener endog at Forholdet til det logforsigværende skal – hvilket Galimathias! – hjælpe En til at komme godt igjennem denne Verden, hjælpe En til gode Dage.

Hvilken er derimod Christendommens Mening med dette Liv? At det skal benyttes til selv at hjælpe sig ud i, og at lade Gud hjælpe os ud i saadanne Afgjørelser, at det kan blive En selv aabenbart, om man har Troen, eller indbilder sig at have den.

Derfor foreskriver Skriften, hvilke Midler Du skal benytte for at stramme Dit Liv saaledes ud, at dette Liv kan blive Examinationen, om Du har Troen.

Dog er det ikke saa, at Anstrengelsen, Lidelsen er Beviset for at Du i Sandhed troende forholder Dig til det logforsigværende (thi ogsaa Stolthed og Hovmod kunde jo vove saaledes ud) nei Troen er Visheden, der gives ingen anden Vished. Men Lidelsen og Anstrengelsen er for at Du da ikke skal have dette at bebreide Dig, at Du har undladt at bruge de Skærpelses-Midler, som Xstd i den hellige Skrift anpriser, ja befaler.

Altsaa ikke overalt hvor denne Lidelse er, er Troen ubetinget; men overalt hvor denne Lidelse ikke er, er ubetinget Troen ikke, der er Troen blot en Indbildning.

Men saaledes har vi Mske baaret os ad. Vi have anbragt »Naaden« til at fritage os fra alle Anstrengelser (det i Sandhed at afdøe, at forsage denne Verden, at lide for Læren o: s: v:) og saa gjøre vi Troen til en Indbildning, og leve nu hen fuldt op beskjeftigede med at nyde dette Liv – og saaledes gaae vi Evigheden imøde, hvor Afgjørelsen er: forholdt Dit Liv sig til et logforsigværende, var Christendommen Dig dette logforsigværende?

NB26:84

#

»Den Enkelte«

Ogsaa saaledes forstaaet kunde jeg da ikke ønske at stifte Partie.

Det der beskæftiger mig er: hvad er Sandhed; forholder jeg mig til denne Sandhed?

Naar jeg nu dannede Partie, da fik jeg sandselig Magt; derved forhindrede jeg maaskee Tilværelsen om mig i at danne Situationen saaledes, at den for mig kan blive Examinationen, istedetfor at faae Noget at vide om Sandheden og om mit Forhold til Sandheden, fik jeg at vide – hvad jeg nok veed, og hvad slet ikke interesserer mig – at naar man har sandselig Magt, saa gaaer Flere og Flere ind paa det man siger, og saa faaer man mere og mere sandselig Magt, større og større jordisk Profit.

Men dette beskjeftiger mig ikke. Min Tanke er derimod: hvad jeg har forstaaet af Sandhed, det sætter jeg i Skrifter ind i Virkeligheden, men saaledes, at det at sætte det ind tillige kan tjene til at frembringe den Situation, der kan for mig være Examinationen betræffende, hvorvidt jeg forholder mig til Sandheden. Jeg passer da for Alt paa, at jeg ikke, (som fE ved at stifte Partie) gjør det umuligt at faae Situationen istand. At stifte Partie hjælper mig hverken til videre at opdage Sandheden ei heller til yderligere at prøve, om jeg forholder mig til Sandheden, men hjælper mig blot til at faae sandselig Magt.

Men maaskee er det just dette, der hovedsaglig beskæftiger Andre, og derfor ere de saa virksomme for (under Navn af Kjerlighed og Sympathie for Andre) at stifte Partie.

Forunderligt, det skal være Kjerlighed og Sympathie! Jeg troede dog, at det var Kjerlighed at elske Andre som sig selv – altsaa paa samme Maade at hjælpe dem, saavidt det er muligt^a, til at blive opmærksomme paa Sandheden, og til at prøve dem selv, om de nu forholde sig til Sandheden.

a for eet Msk. at gjøre dette for et andet,

NB26:85

#

Mennesket

er en Synthese, og saaledes, naturligt, om man saa vil en født Hykler, eller med en Mulighed af en Hykler; og det Gud nu vil see med hver Enkelt, er, vil Du være en Hykler, eller vil Du forholde Dig til Sandhed.

Hykleriet er, just fordi Msket er en Synthese, lagt saa nær som muligt. Det fremkommer derved, at hvad det Aandelige i En forstaaer og udtaler, det tager saa det Sandselige i En og underskyder en ganske anden Fortolkning af, medens det dog seer ud som var det det Samme. Christendommen siger: jeg er et glad Budskab. Det Aandelige i En forstaaer, i hvilken uendelig ophøiet Forstand dette er at tage – nu kommer det Sandselige og underskyder Det det

forstaaer ved Glæde og faaer nu ud: Christendommen er Glæde. Altsaa Glæde paa begge Steder, men der forstaaes noget ganske Andet derved paa det ene Sted end paa det andet, og Hykleriet stikker i, at give det Udseende af, at man jo holder sig til hvad Xstd. selv siger om sig selv: at den er Glæde.

Dette er kun et Exempel, der kunde blive utallige Exempler; thi Hykleriet kan være overalt.

#

NB26:86

#

»Gjernerne.«

Tag en svag Analogie, tænk Dig en forelsket Pige; det vil en Tid være hende nok, at udtrykke sin Elskov ved Forsikringer; men der vil komme et Øieblik, hvor dette ikke længere vil tilfredsstille hende, hvor hun vil begjere at hun maa falde den Elskede om Halsen. Dette vil sige: hun fordrer et stærkere pathologisk Udtryk. Saaledes med den Troende i Forhold til Gud: at udtrykke sin Taknemlighed i Ord, maaskee endog (og dette er da et reent forkeert Sving) i zirligere og kunstigere valgte Ord - der vil tilsidst komme et Øieblik hvor han maa sige: dette kan jeg ikke udholde, det tilfredsstiller ikke Trangen i mig, Du maa, o, Gud tillade mig et langt stærkere Udtryk for min Taknemlighed: Gjernerne.

Saaledes, selv om dette ikke var det Fordrede, det maatte saa blive hvad just det bedre Msk. selv maatte begjere - medens det, at det er det Fordrede, fritager ham for enhver Bekymring betræffende om det er Gud velbehageligt.

Hvilket er hvilket? Er det Guds Mening ved Christendommen, ved Forbilledet (altsaa Idealets Fremstilling) blot at ydmyge Msk, og ved »Naaden« at trøste ham, men saaledes, at det just ved Xstd. blev udtrykt, at der intet Slægtskab er mellem Gud og Msk, at Msk. har at udtrykke sin Taknemlighed som en Hund i Forhold til et Msk., saa Tilbedelsen bliver sandere og sandere, mere og mere Gud velbehagelig, jo mindre det kunde falde et Msk. ind at ville ligne Forbilledet, jo mere han kunde afholde sig fra ethvert Forsøg i denne Retning, og ganske og alene glæde sig som Dyreskabning, thi det var just dette Gud vilde med Xstd, han vilde udtrykke, at han i sin uendelige Ophøiethed ikke mere kunde saaledes have med Msket at gjøre, som Msket engang barnligt indbildte

sig, at han hverken var eller vilde være i Slægtskab med Msket, men dog være ham naadig, ret med Velbehag i Himlen see ham glæde sig som Dyr-Skabning, og kun ikke taale Eet, den frygtelige Formastelse af Msket at ville ligne Forbilledet? Er dette Meningen med Xstd?

Eller er just det Modsatte Xstds Mening, at just Gud just vil udtrykke at han vil være i Slægtskab med Msket, og derfor netop vil have den Tak og Tilbedelse som er i Aand og Sandhed: Efterfølgelse.

Det Sidste er dog nok Xstds Mening. Men det Første er et listigt Paafund af os Mske (om det end kan have sin smukkere Side) for at slippe fra det sande Forhold til Gud, fordi dette i sit første egl. er Lidelse.

Hvorledes det? Jo, thi det Gud i uendelig Kjerlighed vil med Msket, er saa uendelig Høit, at det først bliver Lidelse – og det har vi ikke Lyst til at gaae ind paa, og derfor opfandt vi, at den sande Tilbedelse var ikke at formaste sig til at ville ligne Forbilledet. Lad mig tale sindbilledlig. Tænk den mægtige Keiser; han kaster hele sin Kjerlighed paa en Bondekarl, o, og Kjerligheden i Keiseren er saa stor, at den ikke beroliges uden ved at denne Bondekarl skal adopteres som Keiserens Søn og blive hans Efterfølger. Lad os nu tale ganske uforbeholdent. Mon ikke Bondekarlen vilde sige i sit stille Sind: »dette bliver for mig en sand Plage; naar Keiseren virkelig elsker mig, saa lad ham udtrykke det ved at gjøre det jeg ønsker, lad ham give mig en god Avlsgaard, at jeg kan ægte Cathrine, saa skal jeg takke ham hele mit Liv. Men derimod, at jeg en sølle Bondekarl skal rives ind i hele den fornemme Verden, hvor jeg slet ikke hører hjemme, det er noget nær den største Plage.« Saaledes omtrent vilde han vel tale i sit stille Sind. Men til Keiseren vilde han vel (thi Hyklarie er da næsten uadskillelig fra det at være Msk) sige: det er meget for meget Du vil gjøre for mig, jeg er baade for ydmyg og for beskeden til at turde attraae (men det er jo heller ikke ham der skal attraae det, det er jo Keiseren, der staaer og tilbyder ham det, ja ønsker det) Sligt; jeg vilde være usigelig glad, hvis Du vilde give mig en Bondegaard med fuld Besætning. – Og dersom nu Keiseren ikke sandseligt var en udvortes Magt ligeoverfor Bondekarlen, saa det altsaa paa en Maade var overladt til Bondekarlen selv at bestemme Forholdet: Du skal see, at [han] indretter det saaledes, at han faaer Bondegaarden, priser Keiserens Kjerlighed, og forklarer det som Ydmyghed, at han ikke begjærer at være Keiserens Søn.

Saaledes i Forholdet til Gud. Gud vil just – uendelige Kjerlighed! – at et Msk i Christo skal være i Slægtskab med ham. Men skal dette skee, saa maa Msk. afdøe. Aha! Msket derimod holder saa meget af at nyde dette Liv. Hvad gjør saa Msket? Han opfinder, at det er Guds Kjerlighed der hjælper os til at nyde dette Liv, og at det er Ydmyghed af os Mske, at vi ikke begjære, at være i Slægt med Gud.

See det er den gamle Historie! Men er dette rigtigt? Er

det rigtigt at benytte sig af, at Gud siger sig at være Kjerlighed, som kunde man altsaa gjøre ved ham hvad man vilde – »han er jo Kjerlighed.« Eller er det ikke Guds Mening, at han, just ved at aabenbare sig som Kjerlighed vilde røre os Msker til at gjøre hans Villie.

See her Hykleriet igjen! Gud er Kjerlighed, siger Xstd. Det benytter saa Msket sig af, og siger: Gud er Kjerlighed det er Xstd – men forstaaer noget Andet derved end Xstd. forstaaer.

* *

Hvad min Forfatter-Virksomhed i Forhold til det Christelige angaaer, da maa bemærkes.

Overvældet af Indtrykket af disse Millioner Christne, om hvilke jeg dog troer at de blive alle salige, selv en baade letsindig og tungsindig Natur, og af mange andre Grunde bestemmet, har jeg tænkt mig at gjøre Bevægelsen først saaledes, at vi overhovedet komme til at tilstaae, at vi ere ikke Christne, men kun Aproximationer.

Den officiel[le] Forkyndelse, som den [vi] nu have, er aldeles Blendværk; den oprindelige Strengthed, Heroismen – ja, hvor skulde jeg tænke paa at faae den indført igjen, jeg er ingen Heros: saa tænkte jeg: vel, saa lad dette blive det Officielle, at vi ere slet ikke Christne, at Christendommen er os for høi, at vi i det Høieste kun taale »Efterfølgelsen« som Noget vi faae Lov til at bryde af, saasnart det piner det mindste; lad saa det blive det Officielle, at da Gud kan faae fat i os igjen, at vi kan faae at see, om dette lader sig holde. Men det der af Alt var mig meest imod var og er det afskyelige Lumskerie, at man lader som var det Nuværende Xstd.

Denne Bevægelse meente jeg maatte gjøres som det Første. Naar saa den var gjort, saa fik vi maaskee just at see, at der ikke saaledes skal slaaes af, men at vi just skal igjennem.

Her, ved mit Første, skulde Biskop M. have grebet til, det havde været ham det fordeelagtigste af Alt. Det gjorde han ikke, og just han har, ved det sørgelige Indblik jeg senere har faaet Leilighed til at gjøre i denne hans Klogskabs-Xstd., stødt mig længere ud.

NB26:87

#

Guds-Forholdet.

Den Tanke: at gjøre Det eller Det, at offre Det eller Det, at vove Det eller Det – for at tjene Guds Sag, denne Tanke har aldrig bevæget mig; thi det er bestandigt faldet mig paa, at det jo dog var noget Galimathias, at en Almægtig, for hvem Millioner Verdner er 0, at han skulde have en Sag, for hvilken det var af Vigtighed at Peer eller Povel gjorde Det eller Det.

Nei, saaledes kan jeg ikke. Men det gaaer bedre for mig, naar jeg tænker mig Gud som en Examinator, der siger: Det og Det ønskede jeg af Dig. Hermed mener jeg ikke, at dette nu skulde blive ørkesløse Kunster, nei det skal være for at gavne, men den Tanke, at Gud i den Forstand skulde have en Sag, at et Msk. saadan udendvidere var Medhjælper, den synes mig at være en engang tilgivelig Barnlighed, nu derimod Galimathias; thi det løber dog ud paa, at Gud i den Forstand skulde have en Sag, at han var Part, han som dog er Alt.

Nei, det er ikke Gud, der har en Sag; men hver enkelt Msk. har en Sag; og det er Gud der i uendelig Ophøiethed salig skuer til, og nu i Forhold til det Heles uendelige Totalitet her maa lade et Msk. lide, dog omfattende ham lige fuldt i uendelig Kjerlighed, her ligesom venter af et Msk., at han skulde gjøre Det og Det, holde Det og Det ud, fordi det passer ind i det Hele. Men aldrig er det Gud der har Sag. Høiest kunde dette da siges ved en Accommodation, i samme Forstand som naar den Ældre for at glæde Barnet leger med. Men en Sag har Gud ikke i den Forstand, at der var Noget som ikke var udkæmpet, Noget hvortil han altsaa forholdt [sig] saaledes, at det var tvivlsom, om Guds Sag her skulde seire – han den Almægtige, der uendeligt og evigt har seiret fra Evighed og uden Kamp.

Det er unegteligt, at den Tanke at Gud ganske simplément havde en Sag, at det var Gud af Vigtighed, at nu Du eller jeg kæmpede for hans Sag, det er unegteligt, at denne Tanke har i sin Tid begejstret Mange, og gjort dem det let at offre Alt. Men det hjælper ikke, det er dog en Indbildning, og vilde være en frygtelig Indbildskhed, hvis Mskene den Gang havde haft en saa udviklet Forestilling om Guds uendelige Ophøiethed, som nu kan have. Paa den anden Side, det er vist, at denne uendelige salige Ro, hvormed vi maa tænke os Gud uendelig ophøiet over Verden, for os Msk. let kan virke intellectuelt bedøvende, saa vi blive Betragtere ikke Handlende; men det hjælper ikke, vi skal dog igjennem igjen til Handling, til samme uendelige Begeistring som tidligere Tider havde i den Illusion, at de noget nær hjalp Gud ved at kæmpe for hans Sag.

Atter her er en Fordoblelse, som gjør det saa vanskeligt at trænge igjennem, en Fordoblelse, der er overalt, hvor Begeistring skal være paa den anden Side eller efter Illusion. Med det ene Øie ligesom at

see al et Msks Anstrengelse som den største Barnagtighed, ja som den ligegyldigste Ting af Verden (thi han den Almægtige, har Millioner Udveie, og har altid uendeligt seiret) og saa alligevel at kunne strænge sig an indtil det Yderste fuldt saa vel som nogensinde Nogen, hvem for ramme Alvor den Tanke begejstrede, at hans Udholdenhed hans Voven betræffende gjaldt hverken om mere eller mindre end om Gud skulde seire, eller Gud skulde tabe.

Jeg kunde fristes til i en Forstand at sige: I Lykkelige! thi hvad skulde ikke et Msk. kunde holde ud, naar han først kunde faae det sat fast i sit Hoved, at hans Stræben var saa uendelig vigtig, at det gjaldt om Gud. I en anden Forstand priser jeg mig dog lykkelig; thi hvilken Lykke at have en uendelig meget mere ophøiet Forestilling.

Ham bør det at voxe, mig at forringes. Disse Ord kunne anvendes paa Mskslægtens Forhold til Gud. Med hver Fremskridt Msket gjør, saa bliver Gud uendelig meget mere ophøiet – og derved forringes Msket, selv om dette skete ved et Fremskridt.

Saa kommer Faren, at den Guds uendelige Ophøiethed virker bedøvende, lammende, saa Msket taber Lyst og Mod og Freidighed og Glæde ved at vove, og lide – fordi det (ja, dersom jeg var den Rette, just det er dog det uendeligt begejstrende!) ikke gjør det mindste fra eller til.

Og som Gud er blevet os Msker saa uendelig Ophøiet, at der ikke mere kan være Tale om, hvad i barnligere Tider ligefrem troedes, at Gud har en Sag, som vi kæmpe for: saaledes er endog det høieste Gode en evig Salighed blev[et] os for ophøiet, incommensurabelt for vor Stræben. Derfor er det ene »Naade.« Der var Tider, hvor Msk. i barnlig Alvor meente for ramme Alvor at kunne indfrie Fordringen og erhverve en evig Salighed. Og i Sandhed hvad skulde ikke et Msk. kunne formaae, naar det først kan sætte sig fast i hans Hoved, at han virkelig har det i sin Magt at erhverve en evig Salighed, at denne Opgave er commensurabel for hans Kræfter! Jeg kunde fristes til at sige: I Lykkelige! Og dog, hvilken Lykke, at have en uendelig mere ophøiet Forestilling om det høieste Gode.

Nei, ingen Stræben kan erhverve en evig Salighed. Derfor er det »Naade.« Her kommer saa Faren igjen, at ikke det, at det er Naade virke[r] bedøvende, lammende, søvndyssende – fordi det jo dog er forgjeves at stræbe, og fordi det jo er Naade.

Atter her Fordoblelsen! At den meest anstrengede msklige Stræben, at den dog er en Narrestreeg, en spildt Uleilighed, en latterlig Geberde, hvis det skulde være et Forsøg paa at fortjene Saligheden – og saa dog (o, hvis jeg var den Rette, dette er dog det uendeligt Begejstrende!) at strænge sig an trods Nogen, der for ramme Alvor meente ved sin Anstrengelse at erhverve Saligheden!

NB26:88

#

Paradoxt.

Den størst mulige Anstrengelse – for Ingenting: see det er saa paradox som mulig. Men saaledes er det jo, naar det dog alligevel er ene, ene »Naade« – og altsaa den størst mulige Anstrengelse er for Ingenting, betyder Intet, Intet.

Anderledes da man troede at Saligheden erhvervedes, da var der intet Paradox her, thi der [er] intet paradox i: den størst mulige Anstrengelse – og det høieste Gode at opnaaes derved.

NB26:89

#

Kjerlighed – Grusomhed.

Er det dog ikke grusomt at sige til et Msk, der blot beder at maatte først begrave sin Fader, at sige: lad de Døde begrave deres Døde – og dog er det Kjerligheden der siger det.

Men det forstaaer sig, for os er Christd. rigtignok blevet noget ganske Andet end den var; thi nu vil det jo just være Xstd. denne Kjerlighed, der kjerligt begraver den Afdøde og mindes ham. Nu, i Christenhed, sætter Xstd. ingen Splid mere, nei, nei, den copulerer. Naar jeg saa gjerne vil elske den Elskede – saa er det nu ikke mere som engang Xstd: slip hende, nei, nu er det Xstd: elsk hende, just det at elske hende, at føie hendes Ønske just det er Xstd.

Det er dog aabenbart, at Xstd.egl. er gaaet ud af Verden. Xstd. er blevet en intetsigende Overskrift over det Hele, nu til Dags har end ikke Xstd. den Egoitet, som dog en elsket Pige, en Ven o: D: har, der vil at det at elske dem skal udtrykkes ved at opgive Andet.

Xstd. er gaaet ud; »Slægt« er sat istedetfor Individ; Xstd. blevet i den officielle Forkyndelse Mythologie, Poesie.

#

NB26:90

#

Mildhed – Strenghed.

Den Mildhed man viser Andre er ofte kun en Reflex af Kjælerie imod sig selv. Man tør ikke tænke om et eneste andet Msk, at han foer til Helvede – hvor mildt, dog maaskee er det for ogsaa at undgaae denne Tankes Forfærdelse i Forhold til sig selv. – Man nænner ikke at sige det heelt ud: det at være Xsten er at lide, ingen har været en sand Xsten, der ikke har lidt for Læren – hvor mildt, dog maaskee er det, for at spare sig selv, thi hvis man sagde det heelt ud, saa maaskee Samtiden tænkte som saa og gjorde derefter: ja, hvad enten nu det at være Christen er at lide eller ikke, hvad Dig angaaer, skal vi nok sørge for, at Du kommer til at lide – og maaskee var man dog^a ikke ganske enig med sig selv om, at det at være Xsten er at lide

a (naar det skal tages saa nøie!)

#

NB26:91

#

Myndighed.

Xstus prædikede med Myndighed – det gjør »Præsten« nu ogsaa; thi han har jo Politiet og Tugthuset i Baghaanden.

NB26:92

#

..... Men vil En sige: »om nu end Nogen virkelig existentielt udtrykker at han har forsaget og forsager denne Verden, hvad saa? er det saa derfor ubetinget vist, at han vil blive salig? dog vel ikke? det kunde jo være Hovmod, Stolthed, som er Gud allermeest imod.« Sandt; ubetinget vist er det ikke, det skal det aldrig være, thi i Uvisheden er Stræben. Men i ethvert Tilfælde eet Fortrin, et Gode har han fremfor Den, hvis Liv udtrykker lige det Modsatte af Forsagelse, at han da ikke har forsømt at benytte den Veiledning, som Gud i sit Ord har givet et Msk. betræffende hvad han

har at gjøre. Eller er det ikke en ganske egen Ting, naar Gud i sit Ord siger, hvad han fordrer, at saa vi fritage os derfor, og dog ligefuldt ere Christne.

NB26:93

#

.... Baade i sin Tid og senere har vel baade Den og Den tænkt hvorfor reiser K. dog ikke. Jeg kunde fristes at svare ved at sætte to Replikker sammen. Den ene er af Socrates eller det er (i *Kriton*) Lovene der tale til ham, om hvorledes han har elsket denne By, og aldrig følt nogen Lyst til at see andre Byer eller lære deres Love at kjende, i den Grad har han elsket de hjemlige. Den anden Replik er af Peer Degn: hvorfor skulde jeg forlade en Menighed, som jeg elsker og agter og som elsker og agter mig igjen.

#

NB26:94

#

Om mig selv.

Ja vist forundtes mig det Overordentlige. Men Styrelsen forstaaer sig tilgavnns paa, hvad det Overordentlige er. Det var for godt Kjøb, at jeg skulde have forstaaet dette – og saa tillige være sikkret pecuniar Uafhængighed – saa var det netop ikke det Overordentlige.

Just derfor i det Øieblik da jeg potenseret forstod mit Liv – just da, anbragtes den oeconomicke Bekymring, og Styrelsen sagde: kom nu, lille Ven, nu kan det blive Alvor.

Der standsede jeg saa, og saae Sagen saa alvorlig an som den var.

Jeg vidste saa et Øieblik hverken ud eller ind.

I denne Vaande raabte jeg til Gud (det var da den ny Pseudonym blev udgivet: Sygdommen til Døden): opdrag mig. Og det var rigtigt, det var som kunde det være mig indgivet af Styrelsen selv.

Havde jeg haft Formue nok – saa havde jeg kommet til at tage det Overordentlige forfængeligt – dog saa var vel heller ikke hiin potenserede Forstaaelse af mit Liv

blevet mig forundt. Paa den anden Side: havde jeg slet ingen Formue haft i det Øieblik da jeg forstod mig selv eller mit Forbigangne, saa havde jeg vel lidenskabeligt kastet mig over paa at erhverve og gjøre Lykke i Verden og fortvivlet om det Overordentlige.

Men saaledes var det ikke – Styrelsen regner altid rigtigt. Jeg havde saa megen Formue at der kunde gaae Aar hen igjen, i hvilke det mangen Gang næsten var mig piinagtigt, at jeg havde den Smule Formue, thi ellers havde jeg styrtet mig i at erhverve, sikre mig Udkommet. Men jeg kunde ikke beslutte mig til at kaste den Smule Formue bort (det Ansvar turde jeg ikke overtage) paa den anden Side, jeg kunde dog heller ikke beslutte mig til (hvad der for mig var som at bryde med Gud) at gjøre Skridt for at sikre mig Udkommet, at bringe mig an i Endeligheden, thi saa længe jeg havde en Smule Formue, var det jo dog muligt at holde ud paa Ideen.

Just deri (og i Sandhed dette er meget anstrengende) har blandt Andet ogsaa Opdragelsen bestaaet. Jeg er blevet opmærksom paa det at afdøe.

Det var just Opdragelsen, som dog visseligen endnu ingenlunde er færdig.

NB26:95

#

At blive Christen.

De Fleste lade vel Christend. ganske staae hen.

De der dog forholde sig til den, bære sig vel saaledes ad: de lade Christus ligesom sørge for deres evige Salighed i Betydning af, at de selv slet Intet dermed have at gjøre, og anvende nu deres Tid, Kraft paa at nyde dette Liv.

Saaledes udsætte de egl. det at blive Xsten til Evigheden – ak, i Evigheden er det just umuligt at blive Christen, der er Afgjørelsen, og Afgjørelsen betræffer: om man har været det.

#

NB26:96

#

Forsagelsen.

Dersom det var saaledes, at det at fordre Forsagelsen var om jeg saa tør sige, et Kniberie, en Smaalighed, eller en Straftagen af Gud: saa maatte jeg oprøre mig mod den.

Men saaledes er det ikke. Lad mig tale ganske mskligt derom, om hvorledes jeg forstaaer det. I Himlen sidder Gud i al sin Faderlighed. Han siger saa til et Msk: »lille Ven; naar Du kalder mig Fader, hvad jeg jo har tilladt, kan Du rigtignok sige, at Du har en riig Fader, og forsaavidt kunde Du jo – ja, det var ganske billigt – vente af mig, at jeg ogsaa som en Fader langt fra vilde holde Dig knapt, men, min lille Ven, betænk Følgende, hvad der bestemmer mig til ikke at gjøre det, thi hvis det ikke var skulde Overflødighed over al Maade blive Dig til Deel. 1) Naar jeg gjorde det for Dig, saa kunde Du ikke blive »Aand«, men altsaa blev Du netop i Slægt med mig. 2) Evangelium forkyndes for de Fattige, ∴ Evangelium er for de Fattige; men altsaa (dette kan Du forstaae, og Du vil være redelig nok til at ville forstaae det) maa det ogsaa forkyndes af en Fattig. Min Tanke med Xstd. var ikke at vende op og ned paa Skabningen, og skaffe de Fattige Penge, de Syge Sundhed; nei, Armod og Sygdom og Lidelse hører med i denne Verden; men saa er Evangelium for de Fattige – og, som sagt, det kan kun forkyndes af en Fattig. See derfor, fordrer jeg – af Kjerlighed til Dig – Forsagelsen, og derfor, naar jeg seer, at Du ikke ret kan selv frivilligt beslutte, derfor, naar jeg dog seer der er en Villighed i Dig (thi ellers vil jeg ikke gjøre det for Dig) derfor hjælper jeg Dig – af Kjerlighed – ved lidt Modgang til at afdøe.«

#

NB26:97

#

»Efterfølgelsen«

Det Lumskerie af os Msker, at vi (for at blive »Efterfølgelsen« qvit) have vendt Sagen saaledes, at det skulde være Hovmod, Stolthed at vove saaledes ud, dette Lumskerie har tilsidst aldeles forandret Gud og Christus for os. Istedetfor at Gud just vil, at vi skal det, og ved sin Aand vil hjælpe os, er snarere Gud blevet saaledes ophøiet, at det er som spottede [han] os, hvis [vi] vilde begynde derpaa, ligesom naar en

meget stærk Mand spottende vilde sige til et Barn: løft den Byrde, som Du seer jeg løfter.

NB26:98

#

Det svigefulde Hjerter.

Hvor ofte har jeg ikke grebet mig selv i, at naar jeg nu ret havde forstaaet Noget, og det stod for mig i hele sin overbevisende, klare, ogsaa veltalende Skikkelse – da kunde det beskjæftige mig saa meget at faae det optegnet, fordi jeg frygtede for, at det til anden Tid ikke skulde lykkes mig saa godt – – ak, og det Vigtige var jo noget ganske Andet, det at jeg kom til at gjøre derefter.

Dog erindrer jeg ogsaa, at det oftere har været Tilfælde, at en Tanke er blevet mig indlysende og i en bestemt Form – og dog saaledes, at jeg ligesom ikke kunne nænne at optegne den, fordi jeg forstod den skulde jeg selv bruge.

Saa er saadan en Tanke stundom langt om længe blevet optegnet, naar den ligesom var forbrugt; thi saa var der imidlertid en ny Tanke faldet mig paa Sinde, en ny Tanke, som ikke skulde optegnes men forbruges. Thi Sjelen behøver ogsaa Næring; og just de Tanker som ret egl. er Næring for min Sjæl, just dem kan jeg ikke strax optegne.

#

NB26:99

#

Forsagelsen (Efterfølgelsen)

At ville fritages for Forsagelse (altsaa at ville nyde dette Liv) er Verdslighed.

Men at ville efterkomme Forsagelsen – men saa ansees for det Overordentlige: er ogsaa Verdslighed.

Overhovedet, dette kan jeg ikke noksom indskærpe, har det Overordentlige slet Intet med det Ethiske at gjøre; ethisk gives der slet intet Overordentligt, thi det

Høieste er ganske simplement det Fordrede. Det er derfor nefas, Aager, at ville profitere det Overordentliges Anseelse ved at gjøre det Fordrede; imidlertid kan de Medlevende maaskee ønske just det, thi saa blive de en Saadan qvit, saa indeholder hans Liv ingen Fordring til dem. – Det »Overordentlige« forholder sig [ikke] til det, ethisk at efterkomme det Befalede, men forholder sig til det særlige Forhold til Gud.

Dersom Asketen i Middelalderen ikke havde været verdslig nok til at lade sig narre ind i dette, at han honore[re]des som det Overordentlige, dersom han havde sagt: »Slidder Sladder, det, jeg udtrykker er simplement Stræben i Retning af det Fordrede, det er ikke mig, der er det Overordentlige, men det er Eder, der ganske paa eget Ansvar fritage Eder fra det Fordrede«: saa var han blevet forfulgt. At Forsagelsen skulde være det Fordrede, gaaer Verden aldrig ind paa; det Høieste blev vel naaet i Middelalderen: at man honorerede Forsagelsen, det Fordrede, som det Overordentlige, og saa fritog sig selv – men just dette var en uhyre Vildfarelse i dobbelt Retning (baade i Retning af Honoraret og i Retning af Fritagelsen) og var Xstds. Afskaffelse.

NB26:100

#

En Bedrager – Verden vil bedrages.

Den og Den er, christeligt, en Bedrager – Verden vil bedrages: ergo maa han gjøre styrtende Lykke i denne Verden, de passe for hinanden.

At han, christeligt, er en Bedrager, er uendeligt let at vise, aber, det skal jo vises i denne Verden, og denne Verden vil bedrages: ergo vil Bedrageren seire.

Vistnok hænder det i denne Verden, at en Bedrager bliver aabenbar at være en Bedrager; men i Almdl. vil dette være Tilfældet, naar han er bleven gammel og aflægs og ikke mere ret duer til at være Bedrager, eller maaskee er der optraadt en endnu stør[r]e Bedrager, der tager Luven fra ham, og medens han gjør ham aabenbar som Bedrager, selv qua Bedrager under Jubel og Acclamation af Verden, hjælper Verden ind i, hvad den saa usigelig gjerne vil ind i, et nyt Bedrag – thi Verden vil bedrages.

Aldrig har Sandhed seiret i denne Verden. Nei, saa længe den var Sandhed, blev der lidt for den. Da indtraadte det Øieblik, at Bedragerne bleve opmærksomme paa den, at der, som Kjøbmændene sige, lod sig gjøre i den Sag: og saa seirede den – den var nemlig blevet et Bedrag. Man troer det er den samme Sag, ja just deri stikker Pointet, og dette er Bedragerne det Vigtige at indbilde Mskene at det er

den samme Sag – og just det er Bedraget. Bedragerne stjæle hine Lidendes Firma, gjør glimrende Lykke, thi mundus vult decipi.

See, dette er Noget for Bedragerne! Thi hvorfor skulde jeg fordølge for mig selv, at hvis en Bedrager læste dette, saa vilde han sige: biev lidt, der er Noget i det, der lod sig gjøre Noget i denne Tanke: at bedrage ved Hjælp af at gjøre Bedrag aabenbar. Han vilde da fremstille og skildre (saa sandt, saa uhyre sandt!) hvorledes man kan bedrage og bedrage – og han vilde gjøre et saa dybt Indtryk paa Mskene, at han ved Hjælp af sin rystende Skildring, vilde gjøre glimrende Lykke – thi Verden vil bedrages.

Nei, naar det ikke bliver Alvor med, at Du selv kommer til at lide: saa er og bliver det dog Bedrag, Sophistik.

#

NB26:101

#

Forunderlige Indblik

man faaer i Christendommen i Christenhed! Gud er en Aand, Gudsdyrkelsen skulde altsaa være i Aand og Sandhed. Gudstjenesten som den nu er om Søndagen i Almdl, er allerede maaskee temmelig stærk beregnet paa det Sandselige; men biev nu lidt: just paa de store Hellig-Dage fjerner den sig endnu mere fra det Aandelige. Man bruger Basuner og alt muligt Sandseligt – og det er fordi det er en af de store Hellig-Dage. Hvilket Galimathias, hvilken Anti-Climax. Dette vilde, christeligt, være en maaskee passende Guds Tjeneste om Hverdagen; men paa de store Hellig Dage skulde man (hvis det skal være christelig Climax) end ikke bruge Orgelet. Saaledes skulde man ogsaa (hvis det skal være christelig Climax) helligholde de store Festdage ved Afholdenhed – men i Christenheden celebreres de med Gaasesteeg og Punsch, og hvad der er det Forvirrende, at det skal være en Climax, at det er fordi det er en saadan stor christelig Fest.

Altsaa paa de mindre Festdage nærmer man sig dog maaskee mere at dyrke Gud i Aand og Sandhed; men paa de store Festdage^a der faaer man Ret at see, hvad man forstaaer ved Christendom, og man faaer tillige at vide, at Grunden hvorfor man ikke celebrerer ogsaa de mindre Festdage lige saa – christeligt! – vel er, fordi det vilde blive saa dyrt.

a , hvor man ønsker ganske at udtrykke det ægte Christelige,

Ikke Gaasestegen, Punschen, Basunerne og hele Sandse-Tumlen, ikke dette er det forunderlige; men at dette, christeligt, skal være en Climax, at saaledes dyrker den Christne Gud kun paa de store Høitider, saa dette altsaa er det sandeste Udtryk for Xstd, og Fuldkommenheden vilde være naaet, dersom man hver evige Dag dyrkede Gud saaledes.

#

NB26:102

#

Psychologisk.

Et Barn, der lydigt gjør Faderens Villie, som er lige modsat Barnets Ønske: ja, langt fra, at Barnet tvivler om Faderens Kjerlighed, men der er dog ikke megen Trompeten og Indsmigren betræffende, hvor kjerlig Faderen er. – Og derimod, det Barn, der meget [godt] forstaaer, at det er egl. det, der faaer sin Villie, og at Faderens Villie ikke skeer: ja, der er Trompeten og Basunen og Indsmigren betræffende, hvilken kjerlig Fader det har.

Saaledes med os Msker i Forhold til Gud. Tænk et Msk, der meget godt veed, at det er Guds Villie og efter Guds Begreb Xstd: at leve i Armod og Fornedrelse – aber, det kan han ikke finde sig i, han vil tværtimod have Overflod gjøre glimrende Lykke i Verden, og tillader sig nu paa egen Haand at gjøre dette til Xstd: Du skal see eller høre, han kan basune om Guds Kjerlighed, om hvorledes Gud er Kjerlighed, hvor saligt det er at Gud er Kjerlighed – alt beregnet paa ligesom at dupere Gud, ligesom det kløgtige Barn indsmigrende vil dupere Faderen, saa han maaskee ikke skulde mærke, at han egl. er til Nar. Og saa er et saadant Msk. ivrig, ivrig for at vinde Tusinder og Tusinder for Xstd – ja, det kan ogsaa nok behøves, siden han selv fritog sig for at gjøre Guds Villie. Men altid skal Du høre ham tale om Guds Kjerlighed, at Gud er Kjerlighed, hvor saligt det er at Gud er Kjerlighed.

NB26:103

#

Jeg vil ikke – jeg kan ikke

I Forhold til Noget, hvorom man veed, at det er Guds Villie – ja, hvor turde et Msk. vove at sige: jeg vil ikke!

Saa have vi Msk. opfundet at sige: jeg kan ikke. Er dette da mindre oprørsk? Naar det er Guds Villie, at Du skal, hvor er det saa muligt, at Du ikke kan. Saaledes løber det dog ud paa: jeg vil ikke.

#

NB26:104

#

Om mig selv.

Egentligen er det frygteligt hvad jeg lider, det er virkelig en Dødskamp. Det er et Indbegreb af Plager i hvilket jeg Dag efter Dag løber Spidsrod, blodig og udmattet.

Og bestandigt er det Xstd. jeg saarer mig paa.

I en tidligere Tid har jeg ogsaa stundom haft Modgang i det Udvortes; men da forstod jeg mig selv og mit Guds-Forhold anderledes.

Naar det da tog stærkere paa [med] Lidelsen, saa pludseligen sagde jeg: det kan ikke være Guds Villie, at Du skal lide saaledes. Altsaa skaffede jeg Lindring – og naar det saa slog til, saa var jeg forvissat om, at det var Guds Villie.

Nu derimod – og dog er der Noget i mig, som gjør, at jeg ikke kan klage, tvertimod snarere næsten maa juble – nu derimod, idet jeg et Øieblik tænker paa at handle i Retning af at skaffe Lindring, idet jeg maaskee allerede vil udstrække Haanden: jeg kan det ikke, jeg tør det ikke, der er Noget der holder mig tilbage – thi dette: Du skal afdøe, (og at dette er en frygtelig Smerte derom vidner jo Udtrykket selv og saa mange mange Ord i det N. T., ogsaa dette naar Xstus siger til Apostlene: I skulle græde og hyle) dette Du skal afdøe det falder mig saa paa Sinde og jeg tør ikke unddrage mig Lidelsen af Frygt for at komme i en Situation, hvor det blev til Vind med at afdøe.

Fremdeles. I en ældre Tid – dog er der Noget i mig som gjør at jeg ikke klager, thi det var dog egl. et hedensk Gudsbegreb jeg har levet i – da sluttede jeg udendvidere: naar det da slog til med at faae Lindring, naar jeg atter følte blot msklig Livslyst, da var det Beviset for, at det jeg havde gjort, var efter Guds

Villie. Og nu derimod – nu falder det mig centnertungt paa Sjelen, at hvis jeg nu handlede i Retning af at skaffe Lindring, og det slog til, og maaskee msklig talt overordentligt, og Lykke og Held og al Medgang smilede til mig – det falder mig centnersvært paa Sjelen, om da ikke maaskee pludselig som jeg sad i al denne Herlighed, den Tanke vilde styrte over mig: see Alt det fik Du, fordi Du slap Gud, det er hans Straf. Eller veed jeg da ikke, tør jeg for Gud negte, at jeg af hans Ord veed hvad det betyder, at være elsket af Gud, at det betyder idel Lidelse og Elendighed i det Udvortes og kun Aandens Vidnedsbyrd i det indre Msk? Den der kaldtes og var Guds elskelige hvorledes leed han ikke? Altsaa det er at være elsket af Gud. Og vil jeg sige, hvad jeg kun altfor gjerne vil, at han staaer ene for sig selv, at hans Lidelse og Død jo var Forsoningen. Nu vel hans Elskede, der jo saaledes igjen var Guds Elskede – hvorledes leed De ikke? Og selv i det Gl. T. er det saa end sige i det N. T., hvor Lidelsen er blevet uendelig større og for hele Livet.

Men hører jeg En sige (dette lumpne Sludder): Gud sender Dig nok Lidelsen, som Du behøver den, Du skal bare bruge al Din Klogskab for at unddrage Dig. O, afskyeligt! Bar da Apostlene sig saaledes ad, bar Sandhedsvidnerne sig saaledes ad, eller hvor er det Sted i det N. T, hvor denne Fremgangsmaade anbefales? Nei, naar et Msk. vil bruge sin Klogskab for at undgaae Farerne – sandeligen (og see just dette er Christend., og just det er det, som gjør mig saa angst for at bruge Klogskab!) da uleiliger Gud ham ikke, han lader ham just faae Lykke og Medgang, men det er Guds Vrede ifølge det N. T. og jeg har Intet Andet at holde mig til.

NB26:105

#

Hvorledes kan dog dette hænge sammen?

Nu blive vi Alle salige – og Christus, der dog vistnok veed bedst Beskeed: siger kun Faae blive salige.

Nu gaae vi Alle ad den Vei, der fører til Livet, vi kjende just Veien paa, at Alle gaae ad den – og Christus, som dog nok veed bedre Beskeed, siger: kun Faae finde den Vei – og Veien kjendes just paa, at der gaae Faae ad den.

Nu er Veien let, det gaaer gesvindtere end paa Jer[n]bane, det Hele er hurtigt afgjort i en Minut, ja uden den aller-allerbitterste Uleilighed for os selv – det Hele bestaaer deri, at vi i ½ Minut som spædt Barn blive overstænkede med lidt Vand^a – og Xstus, som dog nok veed bedst Beskeed, han siger om de Faae, der gaae ad den rette Vei, at de af den trange Vei trænge sig frem!

a og saa hedder [det]: vær saa artig, passeer

NB26:106

#

Vei – Vei.

Naar jeg seer en Mand ved at forkynde Xstd. at have naaet al mulig jordisk Nydelse, alle jordiske Goder: jeg negter jo ikke, at der er en Vei, som fører dertil, jeg negter blot, at den Vei gjør det, den Vei, om hvilken Xstus taler naar han siger: jeg er Veien.

Hvis jeg traf en Mand ude paa Amager gaaende fE i Retning af Dragøer og han vilde sige, at det var den Vei der førte til Roeskilde – saa negter jeg jo ikke, at der er en Vei, der fører til Dragøer, jeg negter blot, at det er den Vei, der fører til Roeskilde. Saaledes negter jeg heller ikke, at der er – den er jo gammel, gammel bekjendt og befaren – en Vei, som fører til jordiske Goder, men jeg negter, at det er den Vei, om hvilken Xstus taler naar han siger: jeg er Veien – thi ellers er jo aabenbart Xstus selv gaaet Feil ad Veien, hvilket dog er umuligt, da han selv er Veien.

Han er selv Veien, dette er for at der slet ingen Sviig skal kunde finde Sted betræffende, at der jo er flere Veie. Der var ikke flere Veie, og Christus gik ad een af dem – nei, Christus er Veien.

NB26:107

#

Lidelse som Kjendet paa Guds-Forholdet.

Ved ikke at ville bruge Din Klogskab, men ved at holde Dig til Gud, kan det ikke undgaaes at Du faaer Lidelse, og saa er det atter Lidelsen, at Mskene just benytte dette til deraf at bevise, at det er Guds Unaade, Straf over Din Stolthed, som det hedder – thi i Almindelighed beviser man Guds-Forholdet af Lykke og Medgang.

Det er frygteligt i en vis Forstand. Men siig ikke til Dig selv: har Du Mod til det – thi saa kan Du ikke, Du maa sige: her er ikke Spørgsmaal om jeg har Mod eller ikke, som var det overladt til mig, nei jeg skal; og saa vil Aanden vidne med min Aand.

NB26:108

#

Den midlertidige Bevægelse

Det Officielle, at man lader som var det Xstd. der slet ikke er Christendom, og tører Gud om Munden med Basunstød og med at indbinde Bibelen i Fløiel og forgylde Apostlene – det er nu aldeles utaaleligt.

Saa kommer det: ganske aabenlyst at sige, jeg slaer af paa Xstd.

Men her kan det dog heller ikke holdes, thi hvor skulde et Msk. kunne holde ud Dag efter Dag, at avertere Gud om: jeg slaer af paa Xstd, tilgiv mig det. Det maa dog ende med, at Gud bliver den stærkere, at Gud faaer sin Villie frem.

Men det det gjælder om er ganske rigtigt for Alt at komme ud af det Løgnagtige og den Løgnagtighed, som er det Bestaaende.

NB26:109

#

De gammel Orthodoxe.

Det, som gjør at jeg ikke kan indlade mig med dem, er naturligviis ikke Det de sige om det Apostoliske, men det er, at det bliver derved at de sige det, at de blive siddende og vræle i Embeder og Levebrød med Familier og alt Andet – og saa vræle paa det Apostoliske.

Thi eet af To: enten skal man holde sin Mund om det Apostoliske eller ogsaa skal man i Charakter.

NB26:110

#

Enten – Eller

Saaledes kom jeg i sin Tid til at hedde. Hvilken Række af Bestemmelser betræffende hvad der skal forstaaes ved mit Eller har jeg ikke allerede gennemløbet!

Jeg udviste Ægteskabet som Eller, men Ægteskabet var jo ikke mit Livs Eller, jeg ligger langt længere borte fra hiint Enten.

Hiint Enten betyder nemlig Livs-Nydelse i tøilesløseste Forstand. Saa ligger alle Mellem-Instantser: Livs-Nydelse men med ethisk Tilsætning. Men her er ikke mit Eller. Saa følger: Livs-Nydelse med ethisk-religieus Tilsætning; men Dette er endnu ikke mit Eller.

Der er saa kun tilbage et Eller: Lidelse, Forsagelse, det Religieuse at blive til mindre end Ingenting i denne Verden.

Er jeg en oprindelig Dialektiker, er mit Væsen Dialektik, saa kan jeg kun finde Hvile i det sidste Eller, ikke i noget intermediairt Eller; thi kun naar der hviles i det sidste Eller er det udtømt: Enten - Eller.

NB26:111

#

Om mig selv.

Der er et Ord, der skulde siges, og som jeg skulde sige; men det vil drage saa uhyre Consequentser efter sig, at det er som havde jeg ikke Kraft til at sige det i levende Live.

Paa den anden Side, at opgive at sige det, at betragte det som var det ikke min Opgave, for saa at sørge for mig selv i endelig Forstand: nei, det kan jeg heller ikke, det har jeg, i en anden Forstand heller ikke Kraft til, det Ansvar tør jeg heller ei overtage.

Saaledes lever jeg hen, en Døende. Det bliver dog vistnok sandt, hvad jeg saa ofte har udtalt her i Journalerne: Xstd. er slet ikke til; men førend der kan være Tale om at faae den frem igjen, maa først en Digters Hjerter bryde - og denne Digter er jeg. Og det bliver dog vistnok ogsaa sandt, hvad ogsaa ofte er udtalt i Journalen: Danmark behøver en død Mand.

NB26:112

#

Enten - Eller.

Hvori er det Ulykken stikker, hvad er det der er skeet, ikke blot i eet eller andet enkelt Individ men i hele Slægten? Det er Forstanden, der har bedaaret os, Forstanden, der, christeligt har forrykket Synspunktet for Xstd.

I et lille lykkeligt Land (hvis Ulykke maaskee just er

denne Lykke), i et lille lykkelig Land, der har en afgjort Tilbøielighed til at forgude Middelmaadighed, der har man ogsaa (sørgelige Consequents af Protestantismen) faaet Xstd., det at være Christen til i en hedensk Optimisme at være commensurabelt for Endelighed – ligesom alt Andet, saa man har faaet anbragt baade-og, tillige, er baade Det og Det og Det – og Xsten, er Det og Det – og tillige Xsten; og den Betjening af Xstd. man har haft i det lille Land har verdslig klogt slaaet ind med herpaa.

Og hvad er det saa, der behøvedes? Hvad andet end Disjunktion, Enten – Eller, for at sprengte dette hele Filterie. Som hiin ulykkelige Afsindige i en af Blichers Noveller siger at han vil stige ned i Dovrefjeld for med en eneste Syllogisme at sprengte hele Verden:

saaledes var det vel dette der behøvedes, En, der^a ret aprofunderende kunde stige ned i hele Mediationens, Middelmaadighedens, Aandløshedens Virkelighed, for saa^b dybest nede fra sprengende at anbringe: Enten – Eller.

a , kjendt af Alle,

b , kjendt af Alle,

Og dette var vel min Opgave. O, naar jeg tænker paa, hvad jeg oprindeligt har lidt i mig selv, vel har maatte lide for at være duelig dertil, naar jeg tænker paa, hvad jeg senere har maattet lide udenfra: saa – og dog, der er Noget Andet, der i dette Øieblik falder mig paa Sinde, hvilken Taalmodighed fra Styrelsens Side at holde ud med mig, ikke at være blevet kjed og leed af mig og have casset mig! Thi om jeg end, msklig talt, har passet flittigt paa og stræbt ganske brav: o, for Gud hvor uendelig meget Vrøvl er der dog ikke altid med et Msk – men at saa Gud, dog taalmodigen holder ud. Og derfor har det ogsaa gjenlydt stadigen, især i en senere Tid da Anstrengelsen blev større og større, det har gjenlydt i mine Bønner til Gud: hav Taalmod, giv Taalmod.

Ja, hvor meget Vrøvl er der dog ikke altid med et Msk. Først inden man forstaaer hvad man har at gjøre – og dette er dog maaskee det meest tilgivelige; og saa, efterat man har forstaaet, dog Hæitationer. Vel sandt, jeg har maaskee just havt Opgaver, der allermeest ere udsatte for Vrøvlerie, just fordi jeg har haft idel Reflexions-Opgaver: men langt fra mig være det at mene, at denne Undskyldning gjorde Sagen klar. O, nei; jeg kan dog aldrig noksom forundre mig over den Taalmodighed, som vistes mig^c Jeg har vel stundom været næved næsten at desperere, og meent at jeg maatte slippe det Hele – saa jeg raabte til Gud: giv Taalmod. Og dog i samme Øieblik kom jeg til at tænke paa, hvor megen Taalmod der hørte til for at have Taalmod med mig; og derfor forenede det sig: giv Taalmod, hav Taalmod. Vist er det ogsaa, at der er Intet der bedre maatte kunne hjælpe et Msk. til Taalmodighed, end hvis han i sit utaalmodigste Øieblik ret kommer til at tænke paa: men hvad om Gud nu tabte Taalmodigheden. I al Lidelse er det Hjælpende altid at faae Andet at tænke paa. Saaledes kan Adspredelse stundom hjælpe. Dog naar man lider stærkere, naar derfor Utaalmodigheden ret begynder at brænde paa, saa formaaer Adspredelse ikke at give En Andet at tænke paa, kan altsaa ikke hjælpe. Nei,

c , og hvorfor skulde jeg ogsaa være taabelig nok til, ved at undskylde mig, ligesom gjøre Guds Taalmod mod mig mindre, og altsaa berøve mig noget af Forundringen over Guds Taalmod.

men det, hvad om nu Gud tabte Taalmodigheden, see
Det kan give En Andet at tænke paa, og kan altsaa
hjælpe for Utaalmodighed.

NB26:113

#

Om mig selv.

O, Gud skee Lov, og atter Gud skee Lov, at jeg dog har
holdt ud, og atter Gud skee Lov, at jeg har faaet Kraft
til at holde ud.

Fra i 48 har jeg forstaaet, at der var Noget, jeg skulde
sætte ind i Virkeligheden. Men det vilde, forstod jeg,
være saa afgjørende for mit Liv, at jeg ikke turde
overtage det Ansvar, da jeg havde oeconomicke
Bekymringer, maaskee ogsaa af andre Grunde.

O, det er frygtelige Lidelser saaledes at skulle føde
men ikke turde, og paa den anden Side da heller ikke
turde fordrive Fosteret. Hvad jeg derfor i een Forstand
med Angest Tid efter anden har frygtet eller gruget for,
det har jeg stundom blot for dog at faae Fred, næsten
ønsket: at Styrelsen, træt af at vente, skulde bruge
Vold mod mig for at tvinge mig ud, give mig et
saadant Knæk, at jeg engang for alle blev død for og
ligegyldig ved alle jordiske Bekymringer, og saa blev
duelig til at handle.

Langtfra mig være at fortænke Styrelsen i, om den
havde gjort det; det maa jo være til at tabe
Taalmodigheden over saaledes at vente.

Imidlertid har jeg visseligen ikke tænkt rigtigt om
Styrelsen. Det er mig nu som sagde Styrelsen med al
sin Faderlighed til mig: hvor kunde Du nu tænke
saaledes om mig. Og desuden, saa kunde jeg jo slet
ikke bruge Dig, naar jeg skulde tage Dig saaledes med
Vold, at Du knusedes. Nei, frit maa det være. Jeg kan
lokke for Dig, ogsaa pirre ved Dig, ikke unde Dig Ro,
ogsaa forfærde og ængste Dig, ogsaa anbringe noget
Tvingende – men Alt dog saaledes, at Afgjørelsen
bliver fri.

O, dette for et Msk. Gyselige, at Lidelse er Kjende paa
Guds-Forholdet, at Lidelse er Udtrykket for Guds
Kjerlighed: det rører mig nu saa ubeskriveligt! Og
dette, at det at forsage Verden, at det er af Kjerlighed
det forlanges, at det er fordi Gud elsker, at han
forlanger det, for at et Msk. ret kan elske ham igjen, at
det er saa uendelig, uendelig, uendelig langt fra, at
det skulde være et Slags Kniberie af Gud, at han
hellere end gjerne ødslede Millioner og Verdener paa
et Msk, men at saa det Msk. netop ikke kan komme til
at elske Gud; at altsaa paa en Maade Gud lider med,
thi han vil jo elskes, men den eneste Maade, paa

hvilken han kan blive elsket af et Msk, er netop, naar han hjælper det Msk. til at forsage Verden: o, dette rører mig saa ubeskriveligt, det er ogsaa uendelig, uendelig høiere end alle jordiske Bekymringer.

Hvad var det^a jeg følte Trang til? – Der er en Religion, som kaldes Xstd., Millioner Xstne, Tusinder af Præster. Denne Lære forkynder at det ved Aandens Bistand er saligt at lide, saligt at fornægte sig selv, saligt at forsage Verden.

a , naar jeg tager hele mit Liv,

Dette er Nerven i denne Lære. Men see, jeg seer disse utallige mange Christne, og disse mange Præster, og jeg seer mig selv – men jeg seer ikke en Eneste, hvis Liv udtrykker dette, jeg seer tværtimod, at vi alle pro virili stræbe at undgaae Lidelse, søge Nydelse, undflye Forsagelse, søge Nydelse endog ved at forkynde Xstd.

Hvad er saa dette, kan saa denne Lære siges at være til.

Hvad Realitet har det da med Xstd? Det var dette jeg ønske[de] at erfare.

O, jeg har holdt meget ud. Og jo længere jeg kom ud, jo mere piinte det paa mig det Ansvar, at jeg kunde jo, for at sikkre mig det Jordiske, slaae af i min Stræben, om denne ikke mulig var Stolthed, det Ansvar, at hvis det Hele brast for mig, da var det altsaa min egen Skyld.

Det er svært, o, men Gud være lovet, at jeg har holdt ud, eller Tak o Gud, at Du hjalp mig til at holde ud.

NB26:114

#

Christendom i Christenhed.

Objektivt foredrages Xstd., objektivt høres den: saaledes oversvæver Xstdommen Xsthed som en Skye, men den synker ikke ned i den Enkelte, saa den Enkelte siger det er mig der tales om, mig der tales til: ergo er Xstd. Mythologie, Poesie.

Alle Forsikringer om, at Xstd. ikke er Mythologie, Poesie, hjælpe ikke. Saa længe vi kun upersonligt ville forholde os til den, gjøre vi den til Mythologie, Poesie.

NB26:115

#

I Himlen – paa Jorden.

I Himlen, eller fra Himlen raaber Gud i sit Ord: et Msk. formaaer Alt ved mig – og paa Jorden fortolkes dette Guds Ord saaledes, at vi næsten om den største Bagatel sige: det kan jeg ikke.

Forsaavidt vi ikke selv kunne hitte paa det, kan Andre hjælpe os til at hitte paa, at vi maae passe paa ikke at vove for meget – vi frygte maaskee for, at bringe Gud i Forlegenhed ved at vove for meget. O, og hvis man ellers kan sige om Gud, at han er i Forlegenhed, længst er han nok kommet i Forlegenhed, fordi Ingen vover at indlade sig med ham, hvorimod Alle vove – hvor formasteligt! – vove at troe, at naar Gud siger Noget i sit Ord, saa er det egl. en Talemaade, Noget man ikke saadan kan tage efter Ordene, altsaa vove at troe og i Gjerning at udtrykke, at Gud er et Vrøvl, en utilforladelig Person – og det udtrykker man jo dog, naar man siger om Noget, at det er Guds Ord, og saa ikke tager ham paa Ordet. Er det Guds Ord (hvad man selv siger) saa kan, hvad der bestemmer En til ikke at tage ham paa Ordet, kun være, at man dog ikke antager ham at være til at stole paa – og see i disse forstandige Tider, hvor næsten Ingen tør vove Noget, dette vove vi Alle, alle vi Xstne – et nyt Vovestykke, at vi vove at kalde os Christne.

#

NB26:116

#

Regel.

I Forhold til Lyst og Alt hvad dertil hører, er Regelen: skaf lidt Udsættelse: selv om Du ikke troer Dig istand til ganske at kunne beseire den, saa driv blot det igjennem, at der skal ventes en Time, en Dag o: s: v: efter Omstændighederne.

I Forhold til det Gode gjælder det: gjør det strax: med hvert Øieblik der ventes, bliver der flere Vanskeligheder, og Aanden, som vilde tilskynde Dig, bedrøves, og Du kommer ind i en Vrøvletilstand, der kan føde det Fordærveligste af sig enten Sløvhed eller en desperat Utaalmodighed.

NB26:117

#

Det er saligt at lide.

Verden raisonerer saaledes: naar et Msk. vover saaledes ud, at han kommer til at lide, og dette Menneske ikke har Mod til at sige og med Sandhed: det er saligt at lide, saa siger Verden: det er jo altsaa Galskab af ham; eller, siger den, er det maaskee fordi han er saa bange for Gud, at han ikke tør Andet; og saa spotter Verden derover.

Kommer derimod Den, der med Sandhed i sig tør sige: det er saligt at lide, saa bliver Verden sprøitegal, Intet, Intet oprører Verden i den Grad. Thi at der ere De som komme til at lide, nemlig mod deres Villie, og som altsaa finde det Intet mindre end saligt at lide, det kan Verden godt forstaae, og have Deeltagelse med, thi dette er jo, hvad Verden selv foredrager om det at nyde Livet – da jo Den, der mod sin Villie kommer til at lide, og finder det usaligt, egl. er en Nydende, enig med Verden. »Men at det at lide skulde være saligt« det er jo Oprørende, siger Verden. Det er et Oprør mod hele Verdens Theorie om Nydelse. Derfor bliver Verden da saa forbittret, at den siger: ja, i ethvert Tilfælde skal vi nok sørge for at han kommer til at lide.

Intet oprører Verden saa frygteligt som dette Frimodighedens Høieste, Omvendtheden: det er saligt at lide.

Et Sandheds-Vidne, der vel gaaer i Faren (og altsaa dog virkelig er Vidne) men ømmer sig, han forbittret ikke Verden i den Grad, og slipper derfor lettere.

Luther gjør egl. Indtrykket af at ømme sig lidt, han tør det ikke anderledes, siger han, men han siger ikke: det er saligt at lide. Socrates forbittret ganske anderledes, thi han udtrykker fuldkommen Ro, Uinteressethed i, om det behager Folket at dømme ham. Og nu Apostlene! De gik glade bort, – fordi de vare blevne hudstrøgne, fordi de havde nydt den Ære at blive hudstrøgne – ja, sandeligen mere behøves ikke for at vide forud, at dem er Døden vis – det er jo en oprørende Uforskammenhed, siger Verden, det er jo at negte Sprog og Begrebs-Fællesskab med os Andre: ergo til Døden med dem.

NB26:118

#

Evangelium prædikes for de Fattige.

Naar en Konge fE vil deeltage i et Maaltid med fattige Folk, saa har han da den Sømmelighed, (og det er just

kongeligt) at han da spiser af samme Retter, drikker af den daarlige Viin eller Øllet – vil han ikke det, saa holder han sig bort, thi han indseer, at det jo var at fornærme at ville sidde tilbords med dem og ikke udtrykke Ligheden.

Saaledes med Xstdommen. Den er ingen Lære om [at] Gud antager sig og elsker de Fattige, de Ringe, de Elendige, de Ulykkelige – nei Xstd. er selve denne Handling, at Gud i Xsto gjør sig lige med den Ringe.

Men vi gjøre det anderledes, vi fornærme egl. den Fattige ved vor Forkyndelse af Xstd; thi selv riig, mægtig, lykkelig at ville forkynde Xstd, end sige at have opnaaet dette ved at forkynde Xstd – det er egl. at fornærme den Fattige.

NB26:119

#

Guds Tjeneste fremfor Kongens Tjeneste.

Guds Tjeneste er den fornemste Tjeneste, ganske vist; selvfølgelig er da Intet for godt for den, hverken Silke eller Fløiel eller Guld eller Stjerner, og selvfølgelig, da det er Guds Tjeneste, vil ogsaa Gud give til efter den størst mulige Maalestok – ganske vist, hvis det ikke var endnu fornemmere at Guds Tjeneste var kjendelig paa Armod og Ringhed.

Alle Bedrag i Christenheden ligefra det første indtil det sidste ligge i, at man substituerer det verdslige Begreb af Fornemhed istedetfor det gudelige.

NB26:120

#

Det er saligere at give end at modtage men saa er [det] dog vel ogsaa saligere at kunne undvære end at maatte behøve.

Imidlertid har man vel snart faaet Gud reent skabt om, og ogsaa Gud gjort til en Hersker, der regjerer ved Hjælp af denne rædsomme, demoraliserende Statskløgt (der da ogsaa er blevet brugt i Kirken) at hjælpe Mskene til at behøve mere og mere – for saa desto bedre at cujonere og beherske dem.

O, afskyeligt! Nei, Gud vil just i Kjerlighed opdrage og udvikle et Msk. til om muligt at kunne undvære – undtagen Gud, saa det Eneste, han ubetinget ikke kan undvære er Gud; thi Gud frygter ikke qua Hersker, at

a fra Mskets Side

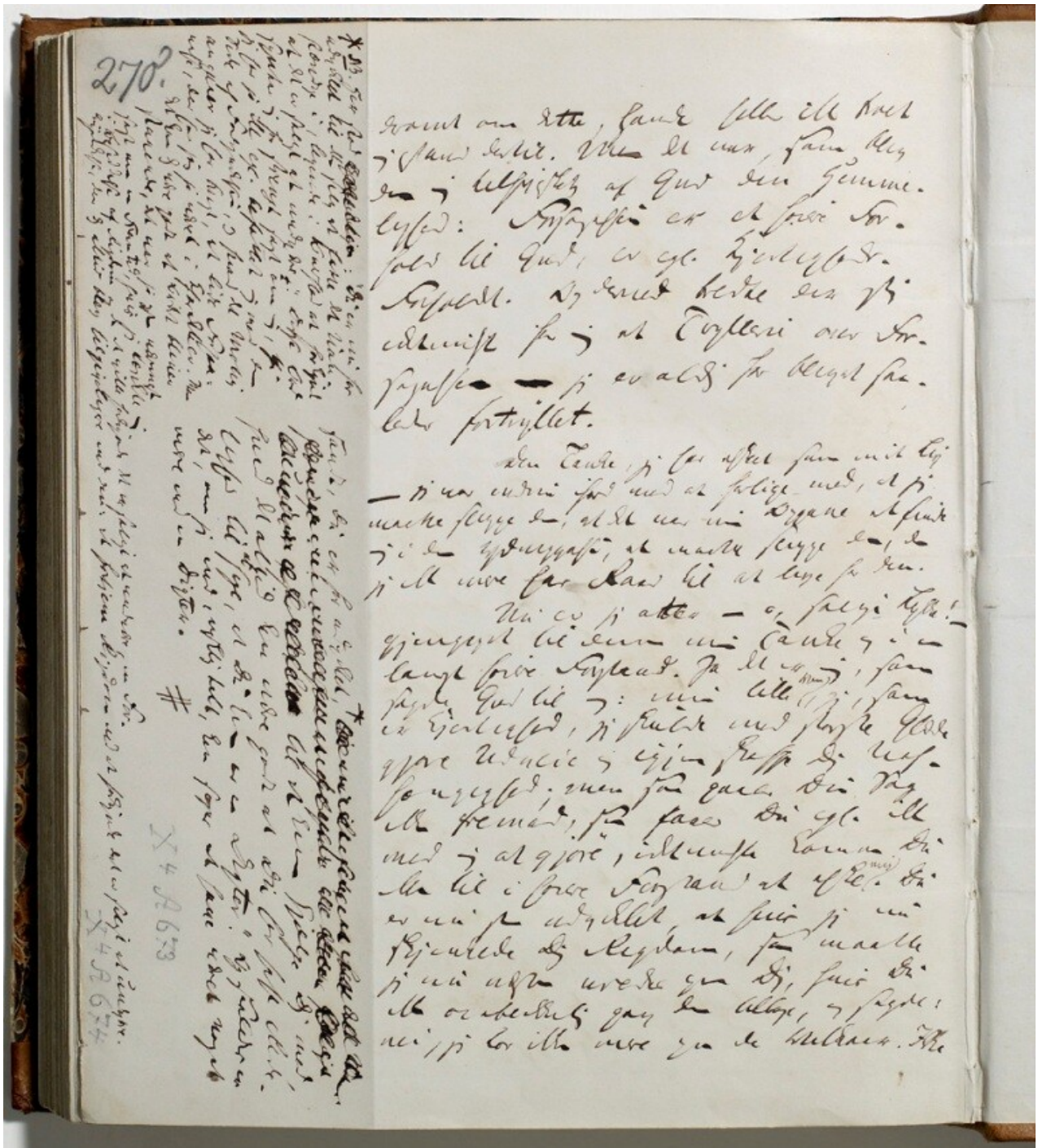
han ikke skulde kunne regjere Mskene alligevel, og qua Kjerlighed vil han elskes af dem, være i Slægtskab, hvilket kun^a kan udtrykkes ved Forsagelse.

Der kan gaae mange Aar hen, hvor et Msk. forholder sig til Gud som det ganske lille Barn til Forældrene, – som da fE en lille Pige tager i sin Kjole og dandser til Ære for Forældrene, leer og springer o: s: v: og det er hendes Taksigelse: saaledes i Forhold til Gud. Der er en Tid, hvor et Msk. ikke kan forstaae det anderledes, end at Gud er den Art Kjerlighed, som giver hvad der svarer til Pærer og Æbler – og Gudsdyrkelsen bestaaer i, ret at være barnlig glad.

Saa længe dette er Sandhed i et Msk. er Gud ogsaa meget godt fornøiet dermed. Og det kan længe være Sandhed i et Msk. Ja, egl. har jeg selv ikke været utilbøilig til at antage, at Forandringen der er foregaaet med hele Slægten er, at Gud er blevet os saaledes ophøiet, at vi egl. ingen anden Gudsdyrkelse kunde faae.

Dette er dog saaledes. Der kommer en Modenhedens Tid, da Gud ikke længere af det Msk: vil dyrkes paa den Maade. Det er ikke Noget Gud kummerligt fordrer o, nei, det er en høiere Form af Kjerlighed. Det forundes Dig, siger han til et saadant Msk. som ethvert, det forundes Dig, at elske mig og saaledes at Du virkelig fornemmer Slægtskabet med mig – derfor maa Du afdøe.

Saaledes som Forsagelsen i Almindelighed repræsenteres, har det forekommet mig at være et Forsøg paa at gjøre Gud til en naragtig Pedant og Guds Forholdet til et evindeligt Kniberie og uafledelig Smaalighed. Derfor har det slet ikke tiltalt mig. Men det forholder sig ogsaa ganske anderledes, thi Forsagelsen, ja Forsagelsens Lyst er just Kjerligheds-Forstaaelsen med Gud. Og hvad mig angaaer, da skylder jeg Sandheden at tilstaae, at det var Gud, der intimerede. Jeg havde ikke

3. Journalen NB26, s. 270, med slutningen af journalens sidste optegnelse NB26:120

drømt om dette, havde heller ikke troet mig istand dertil. Men det var, som blev den mig tilhvisket af Gud den Hemmelighed: Forsagelsen er et høiere Forhold til Gud, er egl. Kjerlighed-Forholdet. Og derved bredte der sig idetmindste for mig et Tryllerie over Forsagelsen – jeg er aldrig før blevet saaledes fortryllet.

Den Tanke, jeg har elsket som mit Liv – jeg var endnu ifærd med at forlige [mig] med, at jeg maatte slippe den, at det var min Opgave at finde mig i den Ydmygelse, at maatte slippe den, da jeg ikke mere har Raad til at leve for den.

Nu er jeg atter – o, salige Lykke! – gjengivet til denne min Tanke og i en langt høiere Forstand. Ja det er mig, som sagde Gud til mig: min lille Ven, jeg, som er Kjerlighed, jeg skulde med største Glæde gjøre Udveie

[b] sandt, Du er for udviklet,^a til nu ikke selv at føle det Uanstændige i: i Overflod at forkynde at det er saligt at undvære, for udviklet til at kunne hjælpe Dig med, hvad det altid kan være godt at Du har haft Redelighed til at sige, at Du kun er en

og igjen skaffe Dig Uafhængighed; men saa gaaer Din Sag ikke fremad, saa faaer Du egl. ikke med mig at gjøre, idetmindste kommer Du ikke til i høiere Forstand at elske mig. Du er nu saa udviklet, at hvis jeg nu skjenkede Dig Rigdom, saa maatte jeg nu næsten vredes paa Dig, hvis Du ikke øieblikkelig gav den tilbage, og sagde: nei, jeg tør ikke mere paa de Vilkaar. Ikke^[b]

Digter«. Og saaledes er det, om jeg end, msklig talt, kan siges at have været noget mere end en Digter.

#

a NB. Her stod: »Du er nu for udviklet til ikke selv at fatte det Uanstændige i, levende i Overflod at forkynde at det er saligt at undvære«. Disse Ord syntes mig for strengt sagt om mig, thi jeg har jo ikke egl. befattet mig med den Side af Forkyndelsen, og hvad det Motiv angaaer jeg har brugt, at lide Forhaanelse, der har jeg jo været i Charakter. Men det kan dog være godt at Ordet bliver staaende, det var jo ogsaa nærmest sagt om en Fremtid, hvis jeg tænkte mig i Besiddelse af Rigdom og da at ville forkynde det er saligt at undvære, en Forkyndelse, der dog altid blev tilgiveligere end den: at fortjene Rigdom ved at forkynde det er saligt at undvære.